

MB
127.706

BOD-KÓDEX

SÁNDOR-KÓDEX

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BOD-KÓDEX

XVI. SZÁZAD ELSŐ NEGYEDE

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RÉGI MAGYAR KÓDEXEK

2. szám

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BOD-KÓDEX

XVI. SZÁZAD ELSŐ NEGYEDE

A NYELVEMLÉK
HASONMÁSA ÉS BETŰHŰ ÁTIRATA
BEVEZETÉSSSEL ÉS JEGYZETEKSEL

MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
BUDAPEST
1987

K É S Z Ü L T

AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
BŐLCSÉSZETTUDOMÁNYI KARA
MAGYAR NYELVTÖRTÉNETI ÉS NYELVJÁRÁSTANI TANSZÉKÉN

Az előkészítő munkacsoport tagjai

KOROMPAY KLÁRA

KOZOCSA SÁNDOR, LŐRINCZI RÉKA, SIPOS PÁL, SZABÓ T. ÁDÁM

A bevezetést és a jegyzeteket írta

PUSZTAI ISTVÁN

A MUNKÁLATOK AZ MTA ÉS AZ MM
KUTATÁSI PÁLYÁZATÁNAK KERETÉBEN FOLYTAK

BENKŐ LORÁND

VEZETÉSÉVEL

ISBN 963 75011 90 8

ISBN: 963-462-119-8

ISSN: 0237-644X

Felelős kiadó: Benkő Loránd
Kiad. főig. eng. sz.: 52 335/87
Készült a Kőbányai Vas- és Acélöntöde
sokszorosító üzemében
Tsz.: 86 1034
Felelős vezető: Kaizinger Sándor

Törölve

R
2

MB 127.706

ORSZÁGOS
KÖNYV-
TÁR

1988

TARTALOM

Bevezetés	7
A latin megfelelők lelőhelyei	21
Irodalomjegyzék	23
A Cornides-kolligátum hátsó kötéstáblájának hasonmása és betűhű átirata . . .	25
A kódex hasonmása és betűhű átirata	29

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

BEVEZETÉS

1. A Régi magyar kódexek néven indított sorozat első tagjaként a Könyvecse az szent apostoloknak méltóságokról címmel bevezetett, 1521-ben keltezett magyar nyelvű kódexünk hasonmását és betűhű átiratát adtuk ki (Bp., 1985.). Említett kiadványunk, bár anyagi lehetőségeink korlátai miatt szerény kivitelben és tartalommal (az egyébként még fel sem tárt latin megfelelő közlése nélkül) jelent meg, mégis folytatása volt a Cornides-kolligátum egykor egymástól függetlenül keletkezett darabjai hasonmáskiadásainak (Példák Könyve: CodHung. IV., Cornides-kódex: CodHung. VI.). Indokoltnak látszik, hogy sorozatunkat e kolligátum még ki nem adott tagjaival folytassuk akkor is, ha legújabbán kétség támadt annak a tudományunkban hagyományos nézetnek a megalapozottsága iránt, hogy a Bod- és Sándor-kódex valóban az Egyetemi Könyvtárba bekerült kolligátumhoz tartozott (erről később).

A közreadás módszerét indokló érveinket a RMKód. 1.sz. kötetének bevezetésében ismertettük. A módszeren anyagi lehetőségeink szűkös volta és a nekünk hozzáférhető technika miatt változtatni nem tudunk. A tudományos igények lehető legteljesebb kielégítéséről korlátozott lehetőségeink ellenére sem mondunk le.

2. A Bod-kódexet a budapesti Egyetemi Könyvtár őrzi. Jelzete: Cod. Hung. XVI. Nro 7. A sötétzöld színűre pácolt, érdes felületűre barkázott kecskebőrrel bevont kötéstábla a múlt század közepénél régebbi nem lehet.

Az elülső és hátulsó tábla szélei mentén egy vastagabb és vékonyabb aranylénia téglalapot alkot. A téglalap közepén bélyegzőkből összeállított barokkos aranydíszítmény van benyomva (elől és hátul is egyforma). A gerincet két vízszintes aranylénia három részre osztja. A felső részben arannyal nyomott barokkos (bélyegzős) díszítmény van, az alsó részben pedig az egyetem arannyal nyomott címere áll. A középső (nagyobbik) harmadban a kódex antikva verzálból szedett és arannyal nyomott címe van (EMBERNEK HÁROM FŐ ELLENSÉGE; itt jegyezzük meg, hogy ez a cím a kéziratnak csupán első felére utal).

A kötéstábla mérete 191 × 145 mm, tehát alig különbözik az ApMélt. kötetáblájának méretétől (193 × 143 mm). A két kötéstábla egyebekben is feltűnően hasonló (anyagában, színében és bélyegzős díszítvényeiben), ezért bátran feltehetjük, hogy mindkettőt (és az Egyetemi Könyvtár más kódexeit is) ugyanaz a kéz kötötte újra (erről sorozatunk 1.sz. kötetének bevezetőjében, a 11–2. lapon részletesen szoltunk).

A Comides-kolligátum XVII. századból fennmaradt, a mait megelőző kötéstáblájának mérete 202 × 141 mm. Mivel a mai kötéstábla magassága csaknem 1 cm-rel kisebb, a múlt századi újrakötés alkalmával a kódexek lapjainak magasságából valamiképpen elvettek. A csonkolás nyoma a Bod-kódexben is feltűnik, mégpedig az 1. lap tetején fohásként berajzolt *IHS MARIA S* és *R* betűjének felső részén. Kódexünkben egyéb a csonkolásra nem utal.

Az elülső és hátulsó táblát követő, illetőleg előző előzéklapokon kívül elől 3, hátul 15 fóliót tett hozzá a kódex lapjaihoz a múlt századi könyvkötő, nyilván azért, hogy megfelelő vastagságú gerincet alakíthasson ki. A 18 fóliós kézirat két fasciculusból áll. Az elsőben négy, a másodikban pedig öt kettős fóliót találunk. Elöl a második hozzáfűzött fólió rektóján későbbi, bizonyosan múlt századi kéz jegyezte be kódexünk mai nevét (Bod-kódex).

A fóliók mérete 184 × 134 mm. A tőlünk közölt hasonmás mérete az 1. lapon mérve 167 × 122 mm. A kicsinyítés tehát a fóliók felületét tekintve 17 százalékos. A papírív eredeti nagysága – a körülvágás miatti veszteséget is számba véve – 30 × 40 cm lehetett.

Az írástükör nagysága a kódex 1. lapján 152 × 102 mm, 17. lapján (a második fasciculus kezdetén) 147 × 102 mm. Hogy gondosan előkészített kéziratpapírral van dolgunk, azt a gyakran feltűnő, de mára elhalványodott (a hasonmásban nem is látható), óntól származó vonalazás nyomai bizonyítják. A bal margót jelölő függőleges vonal részletei láthatók a 2., 6., 8., 9., 11., 16., 20., 27., 34. lapokon. A jobb margó függőlegeséből megmaradt valami a 3., 9., 11., 17., 27., 33. és 35. lapokon. A vízszintes vonalak egy része felfedezhető a 8., 16., 18., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 30., 33. és 35. lapokon. A vonalak nemcsak a finom vonalhúzás és az elhalványodás miatt rejtettek, hanem a pontos ráírás miatt is (vagyis a betűk takarják a vonalakat). A sorok száma az első fasciculus lapjain (1–16) 30 (kivéve az 1. lapot; az ennek tetején álló és cím fölé beszorított fohász: *IHS MARIA* nyilván „soron kívül” került mai helyére; ezt nem nézve, itt is 30 sor áll); a második fasciculus lapjain (17–36) csak 29 sor van. E lapok bevonalazásához máskor foghott hozzá az írópapír előkészítője. A két fasciculus között tartalmi határ nincs, a második fasciculuson ugyanis az első traktátus folytatódik.

Az 1. fólió verzójának felső szélére 5 mm széles papírcsik van ragasztva (erősítésül?). A kódex első lapjának elhasználódására egyéb jel nem utal, ezért arra kell gondolnunk, hogy kódexünk mindig valamely kolligátum tagjaként élte életét. Csekélyke terjedelme is ezt valószínűsíti.

A kézirat papírja eléggé finom. Bordázata jól látszik. A bordák kódexünkben horizontálisan helyezkednek el kb. 30 mm-es távolságban egymástól. Bizonyos, hogy a két fasciculus papíryanaga egyetlen szállítmányból való. Az azonos bordázat és a nagyon gyengén látható vízjegyek is erre utalnak. A vízjegy nyoma mindig a kettős fóliók hajlatában tűnik fel (1–8, 3–6, 10–17, 12–15). Összeforgatás után kört sejtethünk. A körön belül nem látható semmi; ami esetleg kívül lehetett (pl. kereszt), azt a rendkívül tömör s máig igen fekete írás takarja. Ha sejtésünk helyes, egyszerű körrel állunk szemben, melynek tengelye a borda, és két bordát érint. C.M. BRIQUET-nél (*Les filigranes. Dictionnaire des marques du papier. Dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600. Genève, 1907.*) azonos sugarú kör (cercle) alakú vízjegyre nem akadunk (a nála közöltek sugara kisebb). Annyit azonban hasznosíthatunk a megjegyzéséből, hogy a mellékjel nélküli kör alakú vízjegyek bizonyosan itáliai eredetűek (I, 204).

A tinta színe egyenletesen fekete. Alig barnult (fakult) valamit. Kódexünkben gyakori a rubrumozás, de nehezen vehető észre. Aki rubrumozott (nem biztos, hogy maga a scriptor), pontosan igyekezett ráhúzni az új színt a feketével írt betűkre, így a rubrum is inkább feketének tűnik (amúgy sem lehetett túl élénk). Mi a színezett betűket és írásjeleket félkövérrrel emeltük ki átiratunkban.

3. Az írás egyetlen kéz munkája. Elejétől végig egyenletes és tömör; nagyon feyelmezett másolóra vall. A sorok egyenesek, és a jobb margó is egyenes vonalat alkot. Az írás típusának megjelölésére nehéz a megfelelő terminust megtalálni. Bizonyos, hogy gothica textualissal van dolgunk, csak az a kérdés, hogy formatának vagy cursivának minősítsük-e. Az *a* betűk például kétségtelenül kurzívák, de rajtuk kívül minden egyéb a formata mellett szól (a terminusokat illetően vö. MEZEY LÁSZLÓ, *Codices medii aevi Bibliothecae Universitatis Budapestinensis*. Bp., 1961. passim; *Paleográfia. Egyetemi jegyzet*. Bp., 1962. 69–74). A kézirat utolsó sorában (36/14) megjelenő személyes megjegyzés: *Ennek io aldomaso volna io helen a scriptortól származó formatával van írva* (itt az *a* betűk sem mennek át kurzívba).

Hogy a színezés későbbi és idegen kéztől való, arra abból következtetünk, hogy a színező a 27. lap 19. sorában egy későbbi kéztől beírt *e* betűt húzott át (törölt) rubrummal, amellyel egyébként a belső fejezetek kezdetét és néha a végét jelölte meg (pl. 15/14 és 16/12: a példa kezdetén rubrummal utánahúzott betűk, a példa végén rubrummal írt kettőspont és gondolatjel). Csakis a rubrumozás után írhatta

be egy másik kéz az első lap tetején álló barokkos betűket (*IHS MARIA*), mert a rubrumozó – ha látja –, bizonytalansággal megszínezte volna ezeket is.

Idegen, nyilván későbbi kezek nyomait egyebütt is megtaláljuk. A már említett *e* betűn kívül ugyanaz a kéz írhatta be az egy sorral feljebb álló és valakitől kiörszölni szándékozott 27/18: *V* betűt, valamint a 31/5–6: *Regenten* szót az egyébként díszes iniciálénak üresen hagyott helyekre, és talán ugyanez a kéz javíttatta *I*-re a 31. lap 5. és 6. sorában írt szókezdő *i*-ket, bár ez inkább csak sejthető, mint bizonyítható. Bizonyos, hogy jóval későbbi, nyilván múlt századi kéztől származik az 1/7: *Erdewg* szó után grafittal írt (és a hasonmáson nem látszó) halvány *I*-es számjegy, valamint az ugyancsak grafittal írt fóliószámok (a hasonmáson ezek is inkább csak sejtethők).

4. Kéziratunk sem a keletkezés idejére, helyére, sem a scriptor személyére (nemére), sem saját sorsára nézve semmiféle felvilágosítást nem ad.

Szövege megegyezik a nem vitatottan ferences eredetű és 1514-ben keltezett Lobkowitz-kódexével. Mivel az egyezés nem mindenben szó szerinti (s helyesírásuk is jelentősen eltérő), egyik sem lehet másolata a másiknak. Valószínűbb, hogy mindkettő ugyanannak az összövegnek más-más ágáról való (HORVÁTH CYRILL: ItK. I [1891.], 364–5, IV [1894.], 61). Arról, hogy két egymástól független fordítással van dolgunk, az egyezések tömege és jellege miatt nem lehet szó.

Ami kódexünk rendi kötődését illeti, az máig is vitatott. VOLF GYÖRGY, kódexünk első betűhű átiratának közlétevője (Nytár. II [1874.], 375–401) azzal az érveléssel, hogy a Bod-kódexszel azonos kolligátumban levő Cornides-kódexet és a Példák Könyvének első felét Ráskai Lea másolta, és a Könyvecse is elárulja, hogy dömés apáca munkája, a kolligátum másik két tagját (Bod- és Sándor-kódex) is dömés eredetűnek tartja (Nytár. VII [1878.], XXXVIII., XXXIX.1.). HORVÁTH CYRILL, aki nagyobb jelentőséget tulajdonít a ferences eredetű Lobkowitz-kódexszel való egyezésnek, más érvekből indul ki. Szerinte a Cornides-kolligátum Illés-féle másolatának rendje egyáltalában nem bizonyítja a kolligátum kódexeinek eredeti együvé tartozását, és megerősítve magát azzal, hogy a Bod-kódex valamennyi margitszigeti másolattól eltérőleg a *cs* hangot *c*'-vel jelöli, kódexünket ferences eredetűnek vallja (i. h. 62–3).

Lényegében VOLF GYÖRGY érvelése alapján a Bod-kódexet domonkos eredetűnek vélik: Könyvkiállítási kalauz. Bp., 1882. 30; ZOLNAI GYULA, Nyelveml. 38; TIMÁR KÁLMÁN: ItK. XXXVI [1926.], 267, XXXVII [1927.], 66, 214, 217, XL [1930.], 268, 402–3, 411. A VOLFra visszamenő érveken kívül újabb érvet hoz fel a domonkos eredet mellett KIRÁLY GYÖRGY (ItK. XXVIII [1918.], 138). Azt kérdezi: hogyan lehetséges az, hogy kódexünknek a három lándzsáról szóló példája

(4/9–20), amely tulajdonképpen Szent Domonkos legendájából származik (vö. VARGHA DAMJÁN: Élet VIII [1916.], 396–9), csupán 4/19: *zolgaím, predikatorok*-ról, azaz dominikánusokról szól. Ferences szerzetes aligha hagyta volna ki a példából, helyesebben a rendalapítási jelenetből Szent Ferencnek vagy fiainak említését, hiszen az nem hiányzik az egyébként domonkos szerzetestől (Ludolphus de Saxonia) írt latin eredetiből sem: Quos ad conversionem peccatorum per mundum mittere volebat: | Unus erat beatus Dominicus, pater praedicatorum | Alter vero beatus Franciscus, pater minorum (idézi VARGHA DAMJÁN: AkÉrt. XXIII [1912.], 431 a J. LUTZ és P. PERDRIZET kiadta Speculum humanae salvationis. Leipzig, 1907. XXXVIII. fejezetéből). E tetszetős érveléssel azonban nem sokra megyünk, mert a ferences eredetű Lobkowitz-kódex megfelelő helyén (272) sincs sem Szent Ferenc, sem valamely követője megjelölve. Ott is csak a *zolgaím, predikatorok* kitétel szerepel.

Kódexünk ferences eredete mellett voksoltak: kezdetben bizonytalanul, majd egyre határozottabban VARGHA DAMJÁN (HORVÁTH SÁNDOR szerk., A Szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből. Bp., 1916. 235; Szent Ferenc és fiai a magyar kódex-irodalomban. Klny. Bp., 1926. 4), PINTÉR JENŐ (Magyar irodalomtörténete. Bp., 1930. I, 637), KNIEZSA ISTVÁN (ő természetesen a *cs* hang *é* jele miatt; HírTört. 168, 170), KARDOS TIBOR (RMDE. I, 471), V. KOVÁCS SÁNDOR (KLANICZAY TIBOR szerk. A magyar irodalom története 1600-ig. Bp., 1964. 134).

Nem foglal a rendiséget illetően állást: HORVÁTH JÁNOS (IrművKezd. 212).

Újabban LÁZS SÁNDOR vizsgálta felül VOLF GYÖRGY és HORVÁTH CYRILL érveit (ItK. LXXXV [1981.], 671–83). LÁZSNak az a véleménye, hogy a Cornides-kódex De tempore része és a Bod-kódex eredetileg nem tartozott a Cornides-kolligátumhoz, illetőleg csak később a budapesti Egyetemi Könyvtárban került ahhoz (i. h. 671). A kései találkozás elgyengíti azt az érvet, hogy a Bod-kódex csakúgy, mint a Cornides-kódex, a Példák Könyve és a Könyvecse a margitszigeti dominikák műhelyében készült, s velük jutott a pozsonyi klarisszák könyvtárába, majd onnan az egyetemébe. A Lobkowitz-kódexszel való egyezőség és KNIEZSA megfontolásai alapján ferences eredete biztosnak vehető (i. h. 680).

A kéziratunk keletkezési idejét érintő nyilatkozatok azzal az eddig általában nem vitatott nézettel kapcsolatosak, hogy a Bod-kódex – tagja lévén a kolligátumnak – a kolligátum többi egyértelműen keltezett tagjával (Cornides-kódex, Példák Könyve, Könyvecse) egyidős. VOLF GYÖRGY 1874-ben (ekkor a Bod-kódexet még nem a kolligátum tagjaként jelzi) korát ismeretlennek mondja (Nytár. II, XVIII. 1.). SZILÁGYI SÁNDOR óvatosabb: XVI. századnak minősíti (A budapesti m. kir. Egyetemi Könyvtár codexének címjegyzéke. Bp., 1881. 120). A Könyvkiállítási kalauz a XVI. század első negyedéből származtatja (Bp.,

1882. 30). HORVÁTH CYRILL azzal az érvel, hogy a Bod-kódex azonos tartalmú az 1514 táján készült Lobkowitz-kódexszel és ő jegye a Debreceni Kódex 3. és 6. kezénél, tehát 1518 körül, az 1527-ből származó Kazinczy-kódex 2. kezénél, s végre az 1530–32 között másolt Tihanyi Kódexben használatos, kódexünk keletkezési idejét középszámítással a XVI. század húszas éveibe helyezi (ItK. IV [1894.], 63). Azóta ez a nézet szilárdan tartja magát (ZOLNAI, Nyelveml. 38; HOLIK FLÓRIS: ItK. XXXII [1922.], 123; PINTÉR JENŐ Magyar irodalomtörténete. Bp., 1930. I, 637; TIMÁR KÁLMÁN: ItK. XXXVII [1927.], 216, XL [1930.], 402; Magyar Irodalmi Lexikon. Bp., 1963. I, 169; TESZ. I, 46). Csakis sajtóhiba lehet A magyar irodalom története 1600-ig (Bp., 1964. 134) jelezte 1508-as évszám.

Nem egészen világos az RMDE. álláspontja, mert kódexünkről így nyilatkozik: „1520 után másolták” (I, 470). Ezt értelmezhetjük úgy is, hogy jóval 1520, esetleg a nagy menekülés (1541) után. Erre azonban kódexünk kézírásának ductusa egyáltalában nem utal, s helyesírása is jól beleillik középkori, főleg ferences eredetű kódexeink rendszerébe (KNIEZSA, HírTört. 120, 168).

Hogy kódexünk nőnek volt szánva, arra ez a szövegrészlet utal: 8/20: *Azert zereto a' amfiái, io hugaim ezetekbe vegetek magatokat* (KATONA LAJOS, Barlám és Jozafát legendája és a Bod-kódex egy példája. Magyar Könyvtár 436. Bp., é. n. ? 1905. 44). A rokoni megszólítás talán az azonos professio jelölése, vagyis mind az író, mind a címzettek ugyanahhoz a rendhez tartozhattak. Hogy a másoló férfiember volt, arra már VOLF GYÖRGY is célzott (Nytár. VII, XXXVIII. 1.), s megerősítette ezt HOLIK FLÓRIS (MNY. XIV [1918.], 83–4), mert a Bod-kódex utolsó, némileg díszesebb betűkkel írt mondatában (ez a Lobkowitz-kódexbeli párhuzamból hiányzik) így adta elő személyes kívánságát: 36/14: *Ennek io aldomasa volna io helen*. Valóban férfira kell gondolnunk, ha az áldomás itt 'mercipotus' értelemben szerepel. Erre azonban bizonyítékunk nincs. Járhatott a jámbor scriptor eszében a szó másik jelentése is ('sacrificium, collatio, benedictio'), s ekkor ez a feltételezés már kétes.

Kódexünk mai nevéen először TOLDY FERENC szűkszavú leírásában tűnik fel (A magyar nemzeti irodalom története. Pesten, 1851. II, 81; névadója ugyanő). Csak annyit tudunk meg tőle, hogy a kódex akkoriban még leíratlan, s az Egyetemi Könyvtárban őrzik (vö. MEZEY LÁSZLÓ szerk., Középkori magyar írások. Bp., 1957. 416).

Arra nézve, hogy kéziratunk honnan és mikor került az Egyetemi Könyvtárba, semmiféle értesülésünk nincs. Ez idáig úgy tudtuk, hogy tagja volt az ismeretlen időben bekerült Cornides-kolligátumnak, amelyet 1841 április–június folyamán másolt le Illés László orvosdoktor az MTA könyvtára számára. A másolatban a Bod-kódex a második helyen szerepel a Cornides-kódex De tempore része után

és a De sanctis előtt (CodHung. IV, 9). Ez a rend azonban nem felel meg a kolligátum XVII. századi hátsó kötéstábláján (az elülső elveszett) levő és nem vitathatóan a tartalomra utaló bejegyzés rendjének, mert a felsorolás a Cornides-kódex De sanctis részével kezdődik, kifejezetten nem utal a Bod-kódexre és egyáltalában nem a Cornides-kódex De tempore részére, valamint a Sándor-kódexre. Ebből LÁZS SÁNDOR arra a következtetésre jut, hogy kódexünk a XVII. században nem tartozott a Cornides-kolligátumhoz, legfeljebb később, de már az Egyetemi Könyvtárban csapódott hozzá (ItK. LXXXV [1981.], 671–83, LXXXVII [1984.], 587–600).

Figyelemre méltó ez az okfejtés akkor, ha a kötéstáblán lévő felsorolás valóban tartalomjegyzék, azaz ha a tartalom minden lényeges elemét felsorolta a jegyzetelő soror. Ebben az esetben is fennáll azonban a gyanú, hogy a *Masz szep Peldakis* sor mögött nemcsak a Példák Könyve, hanem a Bod-kódex is ott rejtezik, hiszen az is sok szép példát tartalmaz. De feltehetjük azt is, hogy itt nem tartalomjegyzékről van szó, hanem a soror csupán a neki különösen tetsző részeket jegyezte ki, talán azokat is csak elnagyoltan, mert hely hiányában másként nem is tehetett. A kolligátummal kapcsolatos vita csak akkor zárható le, ha megismerjük bekerülésének idejét és módját. A bekerülés ideje mindenesetre nem sokkal lehet előbbi, mint másolásának megkezdése (1841.), hiszen HORVÁT ISTVÁNNak A' Magyar Nyelv régi Maradványairól címmel készített és a Tudományos Gyűjtemény 1835–36. évi kötetében közzétett lelkiismeretes leltára a kolligátumra vagy annak tagjaira semmilyen utalást nem tesz.

LÁZS okfejtésének alapja a Cornides-kolligátum XVII. századi kötéstábláján levő bejegyzés. Kötetünkben ennek hasonmását és betűhű átiratát is közöljük, kurzíval elhatárolva benne a XVII. századi kéztől és a későbbi, bizonyára az Egyetemi Könyvtár valamelyik custosától való, egyébként a hasonmáson gyengén kivehető bejegyzéseket. Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy ugyanettől a XVII. századi kéztől származnak a Nádor-kódexbeli első tábla bellapján levő bejegyzések, valamint „Az szent Clara szerzetében élő szerzetes szüzek Előljáróinak avagy Abbatissáinak Tisztek szerént való Rendtartások” című XVII. századbeli kézirat (TOLDY FERENC, Nádor-codex. Budán, 1857. 5) és a Weszprémi-kódex régi borítóján levő bejegyzés (LÁZS: ItK. LXXXV [1981.], 677).

5. Átiratunk a kéziratot betűhíven tükrözi. Minden mellékjelet kiteszünk (*ć, d', ğ, l', ñ, o, p, t', ú, w, y, ŷ*) akár van funkciója, akár nincs. Nem jelöljük a betűvariánsokat (francia *r*, hosszú *s*), mivel hangmegkülönböztető szerepük nincs. A nagy *I* és *J* betűt is *I*-ben egységesítettük, mert közöttük nemcsak funkcionális, de alaki szempontból sem lehet világos különbséget tenni.

Az azonos alakú nagy- és kisbetűk megkülönböztetése, valamint az egybe- és különírás sok gondot okozott az átírás során. A bizonytalan esetekben a kisbetűk, illetőleg a különírás mellett döntöttünk.

KNIEZSA kódexünk helyesírás-rendszerét így mutatja be (HírTört. 120):

Hang	Betű
<i>c ~ č</i>	<i>cz ~ ć</i>
<i>v ~ u</i>	<i>v, -u- ~ v</i>
<i>ü, ű</i>	<i>w</i>
<i>ö, ő</i>	<i>o</i>
<i>j ~ i</i>	<i>i, y ~ i, y (az y ritkább)</i>
palatalizált hangok	<i>ń, l', t', g' (ritkán ny stb.)</i>
hosszú magánhangzók	igen ritkán <i>ee</i>
<i>h</i>	—
<i>k</i>	mindig <i>k</i>

KNIEZSA a palatalizált hangok jeléhez lapalji jegyzetet fűz: „A ' sokszor a j hiányjele: *mond'a* 381, 385, *add'a* 400 stb.” A táblázathoz nekünk is van néhány kiegészítő megjegyzésünk.

Elsőként a lapalji jegyzetet toldjuk meg két olyan adattal, amelyben a ' csakis a *j* hang jele lehet: 26/4: *napaiglan, napatul*. Nehezen dönthető el, hogy ezekben az adatokban: 1/3: *viw'nia*, 24/10: *Tud'na illik* a mellékejes *ń* csupán *ny*-et jelöl, vagy esetleg *nyi*-t, ti. van ilyen adatunk is: 12/8: *ter'niok*, 12/20: *mar'nia*.

Szövegünkben a *c* hang helyén néhány esetben *c*-t is találunk (12/1: *valhac*, 27/6, 32/7: *tehec*, 32/7: *tuc*).

Bizonyára egyszeri előfordulása miatt nem említi KNIEZSA az *ü* hangértékű *ú*-t (33/1: *kø(r)ńúł*).

Scriptorunk az *ö* hangot nemcsak *o*-vel, hanem *ew*-vel is jelöli (1/7: *Erdewg*, 19/6: *binewk*, 19/20: *ew vele* stb.).

A valóban ritka *ee* jel mellett megjelenik hosszú magánhangzók jeleként az *aa* és *oo* is, igaz, csupán egy-egy adatban (1/27: *aad*, 8/26: *pookhoz*).

Csak idegen eredetű szavakban fordulnak elő a következők: *c = k* (16/3: *vnicomís*, 20/21: *doctor*, 26/29: *crístushoz* stb.) | *ch = k* (26/18: *christusnak*) | *ph = f* (3/12: *ppheta* stb.).

A *ch = c* csupán egy törölt magyar adatban jelenik meg (9/25: [*palch*], *palczajara*).

A ma is használt betűk közül eltérő hangértékük is van a következőknek (KNIEZSA ezeket nem jelöli): *g = gy* (9/19: *gogeytotta*, 17/26: *gozzwnk* stb.) |

$n = ny$ (5/5: *generosegert* stb., de 10/24: *generoseggel* stb.) | $s = sz$ (33/16: *tistesegere*) | $s = z$ (4/11: *paranasagert*, 20/13: *Es vtan*) | $w = ü$ (7/10: *minekwk*, 7/15: *esmertwk*, 19/1: *Fel'wl*) | $z = sz$ (4/28: *tezi* stb.). Egyszer előfordul a henye h is (17/13: *zenth*).

KNIEZSA a Bod-kódexet a mellékjeles helyesírású kódexek csoportjába (II. D. típus) sorolja. Ilyen szempontból közelebbi rokonai: Kazinczy-kódex 1., 2. és 3. keze, Tihanyi Kódex és a Peer-kódex 2., valamint a Debreceni Kódex 6. keze (i. m. 120–3).

Másolónk az írásjelek közül a mondanivaló tagolására a pontot és a vesszőt használja (ezeket gyakran nagyon nehéz megkülönböztetni egymástól), néhány fejezetet rubrumozott kettősponttal és gondolatjellel zár le (ezek azonban idegen kéztől is származhatnak). A sorvégi elválasztást kiskötőjellel jelöli, bár néha elfelejti kitenni.

A szövegünkben nem túlságosan gyakran előforduló rövidítéseket eredeti alakjukban írtuk át, tehát nem oldottuk fel őket (pl. 3/12: *ppheta mōduan*, 4/29: *x̄pus* stb.). Itt jegyezzük meg, hogy a kevés rövidítés csak magyar szintagmaokban fordul elő (latin szintagma kódexünkben nincs).

Scriptorunk, ha hibát vétett, javított. A helytelenül leírt betűket, szavakat többnyire áthúzással törölte. Ezeket mi szögletes zárójelbe tettük (pl. 1/24: [g] *eġ*, 1/27: *Az [felelmnek miatta]* stb.). A nem áthúzással törölt, hanem átírt betűt kerek zárójelbe tettük. A helyes betű ebben az esetben a zárójel után áll (pl. 3/29: *Fe(d)led-ġed*, 5/6: *(e)orokkqol*, 8/4: *ruhat'ka(p)ba* stb.). Ha az átírt betű nem ismerhető fel, akkor a zárójelen belül üres helyet hagyunk (pl. 2/19: *belol(je*, 3/6: [*so( )k*] stb.). Az 1/9: *Ne akaryato(d)k[z] zeretnie* adatban levő szerkesztői jelek tehát így értendők: a scriptor az *akaryatod* leírása után hozzákezdett a következő szó z-jéhez, de észrevéve hibáját a *d*-t *k*-ra javította (írta át), majd a *z*-t törölte, mert túl közel állt a *d*-t eltüntető *k*-hoz, s kissé távolabb ismét nekikezdett a *zeretnie* szó leírásához.

A sorközi és lapszéli betoldásokat mi hegyes zárójelbe tettük (pl. 13/12: *Fell'eb- [a]⟨e⟩n*, 31/20: ⟨*o*⟩, 19/17: ⟨*Ipomenes*⟩ stb.).

Egy alkalommal a scriptor szórendi hibát vét, és helyre utaló jelet használ: 33/14: *De mindennek = ezt banom, =felotte*; helyesbítve: *De mindennek = felotte ezt banom*.

6. Kódexünk két traktátust tartalmaz. Az első (1/2–20/6) az embernek három fő ellenségéről (világ, test, ördög), a második (20/7–36/14) a halálról szól. Mindkettő címmel (témamegjelöléssel) indul. A szerkezet tagolását scriptorunk alakilag is jelzi. A főbb fejezetek első (tétel-) mondatát (vagy a címet) díszes betűvel kívánta kezdeni, ezért ennek helyet hagyott (két-három sort tömbösített, pl. 1/1,

1/7, 9/1, 16/12 stb.). Az iniciálék berajzolása azonban valamilyen okból elmaradt. Az elmaradt betűt átíratunkban kerek zárójelbe tett kurzív betűvel pótoltuk. A további tagolást sokszor új bekezdéssel oldotta meg, amelyet nem beljebb írással jelölt, hanem díszesebben írt sorkezdő betűvel (pl. 3/16, 4/21, 5/28, 7/1 stb.). Az első traktátusba épített példákra kezdetükön a némiképpen nagyobb betűkkel írt (és talán más kéztől rubrumozott) betűkkel hívta fel a figyelmet (pl. 5/11, 6/6, 7/23, 12/5, 15/14 stb.), s itt-ott a példák végét kettősponttal és gondolatjellel jelezte (hacsak nem ez is a rubrumozó kéztől származik: pl. 6/30, 16/12, 20/6). Szándékos tagolás a helykihagyás is: mintegy új bekezdést jelez a belső cím után (pl. 10/29, 13/11), vagy ily módon választja el a dialógus következő beszélőjének szövegét (pl. 13/12, 14/5, 14/12, 14/18, 14/28 stb.). A második traktátusban a tagolásnak ehhez a módjához és általában a tagoláshoz ritkábban folyamodik (21/24, 26/22).

Az említett két traktátus latin megfelelőjét még nem tárta fel a kutatás, mégsem vagyunk teljesen latin megfelelők híján, mert a bennük előforduló példák, s egyik-másik moralizáció közvetítője ismert. Bár akadnak szóról szóra egyező latin szövegrészletek is az egyes tőlünk felhozott művekben, mégsem állíthatjuk, hogy a mi szerzőnk közvetlenül ezekből kompilálta művét.

Kódexünk latin forrásainak felderítésében a legderekből munkát KATONA LAJOS végezte (Barlám és Jozafát legendája és a Bod-kódex egy példája. Magyar Könyvtár 436. Bp., é. n. ?1905. = BJ.; Temesvári Pelbárt példái. Bp., 1912. = Tpp.). Rajta kívül VARGHA DAMJÁNNak (Speculum humanae salvationis és a magyar codexirodalom: AkÉrt. XXIII [1912.], 429–49), KIRÁLY GYÖRGYnek (Világbíró Sándor mondája régi irodalmunkban: ItK. XXVIII [1918.], 129–42, 241–53) és HOLIK FLÓRISnak (Adalékok codexeink forrásaihoz. I. A Bod- és Lobkowitz-codex forrásaihoz: ItK. XXXII [1922.], 121–4) köszönhetünk egy-egy jelentős hozzájárulást.

A jól vagy többé-kevésbé egyező, esetleg csak tartalmilag érintkező latin forrásszövegeket a továbbiakban traktátusaink rendjében ismertetjük.

Az első elmélkedés (1/2–20/6) tárgya elég kedvelt volt a középkorban: egy Simon nevű francia költő a XIII. században versbe foglalta (Romania XVI,1), Temesvári Pelbártnak is van hasonló prédikációja (De tempore aestivali 4, De sanctis 71) és Tinódi is érinti a Krónika előszavában (KIRÁLY GYÖRGY: i. h. 138).

Az elmélkedés első példája (4/9–4/20) a három tüzes lándzsáról szól, melyekkel Isten a világot a kevélységért, a fősvénységért és a paráznaságért akarja elveszejteni. E példa a Bod-kódexen kívül még öt kódexünkben van meg. A Lobkowitz-kódex szövege (272–3) szó szerint egyezik a mienkkel, viszont a mienktől és egymástól is eltérő fogalmazásúak a Teleki-kódex (325–8), az Érdy-kódex

(449–50), a Tihanyi Kódex (150), valamint a Domonkos-kódex (176–9) megfelelő részei. Példánk a Domonkos-legendából származik, és igen sok változata ismert. Forrásait VARGHA DAMJÁN kutatta, és megállapította, hogy a Domonkos-legenda egyik verziójával sem azonosítható (i. h. 429–40). Mindazonáltal a *Speculum humanae salvationis* (kiadta: J. LUTZ és P. PERDRIZET. Mühlhausen, 1907.) XXXVII. fejezetéből tőle idézett sorokban kódexünk 4/10–4/14 soraival jól összecsendő latin szövegre találunk (i. h. 431), mindenestre jobbra, mint azokban a sorokban, amelyeket Temesvári Pelbárttól (*Stellarium. Liber II, pars II, art. II, cap. VII, punct. 2, ill. Liber XI, pars II, art. II, cap. II in fine*) és Gerardus de Frachetotól (*Vitae fratrum ordinis praedicatorum. 1256–1260. Codex latinus medii aevi 77. MNM*) idéz (i. h. 440).

A következő példa (5/11–5/22) a megkórult királyról szól, aki éltében sokat kívánt, holtában azonban meg kell, hogy elégedjen három sing földdel és három sing vászonnal. Ennek tartalmilag s itt-ott szó szerint is egyező latin szövegét KATONA LAJOS (TPp. 83) találta meg, és közli Temesvári Pelbárt egyik beszédéből (*Pomerium sermonum de tempore. Lyon, c. 1509. Pars aestivalis. Sermo 76 F*). A megkórult király a szaracénus Saladin (kódexünkben nincs megnevezve), kinek szomorú esetét Pelbártunk – miként jelzi – a *Speculum exemplorum IV. distinctiójának 59. példájából* vette át, valami keveset módosítva a fogalmazáson (a tőlünk látott kiadás: Johannes Koelhof, *Speculum exemplorum. Köln, 1485*). KATONA ezen kívül még a következő művekre utal: *Discipuli Promptuarium exemplorum. Argentinae, 1499. T 7; TH. F. CRANE szerk., The exempla or illustrative stories from the sermones vulgares of Jacques de Vitry. London, 1890. CXIX. 54, 185; Meffret, Hortulus reginae sive sermones. Monachii, 1612. I, 98r; KÖHLER, Kl. Schriften, II, 565; GASTON PARIS, Sur la légende de Saladin: *Journal des Savants. 1893.*)*

A világot elől szép, hátul csúf asszonyként bemutató példa (6/6–6/30) latinját KATONA LAJOS (TPp. 66) ugyancsak Temesvári Pelbárttól (*Pomerium. Pars hiemalis. Sermo 21 M*) közli. Pelbárt a példát Meffretre (I, 97v) hivatkozva adja elő. Szövege kódexünkével csak tartalmában egyezik. KATONA LAJOS (uo.) figyelmeztet még a *Gesta Romanorum* (a továbbiakban =GR.; kiadta: HERMANN OESTERLEY. Berlin, 1872.) 202. példájára, mely szövegezésében szerintünk közelebb áll kódexünk példájához, mint Temesvári Pelbárté. Ugyancsak KATONA utal rá (uo.), hogy ugyanez a példa más fogalmazásban megvan *Discipulusnál* is (M 48). Temesvári Pelbárt itt megjelölt példájának szó szerinti fordítását olvashatjuk a Lobkowitz-kódexben (82–3; a Bod-kódexszel egyező rész a 276–8. lapon van) és az Érdy-kódexben (71–2) is (VARGHA DAMJÁN: ItK. XXIV [1914.], 126).

Bizonyosan a Sándor-mondából való az a példa, amely Nagy Sándor paradicsomi útjáról szól (7/23–8/14), de ennek még megközelítő latinja sincs. A távolabbi for-

rásokat illetően KATONA LAJOS (BJ. 47) az Alexandri Magni iter ad Paradisumra (kiadta: J. ZACHER. Königsberg, 1859. 22 kk.) utalja az olvasót. Végső forrásként KIRÁLY GYÖRGY (i. h. 137) ZACHERra (Halle, 1867.) hivatkozva Pseudo-Callisthenest (kiadta: C. MÜLLER. Paris, 1846.) említi.

Az eddigiekben szó szerint megegyező latin szövegre még nem tudunk rámutatni. Más a helyzet a 10/29–13/9 közötti szöveggel, mely Temesvári Pelbárt egyik beszédrészletének jól egyező magyar megfelelője (Pomerium. Pars aestivalis. Sermo 4 C,D,E; megtalálta és közli: KATONA LAJOS, Tpp. 45–8). Temesvári Pelbárt saját forrásként a domonkos Vincentius Bellocensis Speculum moraléját (Liber III, pars II, dist. XX) említi (korai kiadása: Strasbourg, 1476.). Pelbárt az átvett két példát (10/29–11/14: a vakról és a bénáról, 12/5–13/9: a bölcs és a bolond esetéről) alaposan átfogalmazta, és közjük moralizációt iktatott (11/17–29). Abból, hogy kódexünk 11/15–16 sorainak nincs Pelbártnál megfelelője, másrészt a moralizáció magyar szövege csak tartalmilag egyezik Pelbárt szövegével, arra kell következtetnünk – az egyébként szoros egyezés ellenére –, hogy fordítónk nem a Pomeriumból (mégkevésbé Vincentiusból) dolgozott. Közbenő szerkezetre gondol KATONA (i. m. 27) is, KIRÁLY GYÖRGY pedig valamely domonkos prédikációban sejtí az eredetit (i. h. 138). A két példa tartalmilag egyező változatát KATONA LAJOS (uo.) a GR. 71., illetőleg 67. példájában találta meg.

Arra, hogy a bűnök és erények vetekedése (13/12–15/5) tartalmában megegyezik a MIGNE-féle PL. 17. kötetében (1149–67) közzétett és Pseudo-Ambrosiusnak tulajdonított könyvvel (Liber de vitiis virtutumque conflictu), KIRÁLY GYÖRGY hívta fel a figyelmet (i. h. 142). Többről van azonban itt szó, mint tartalmi egyezésről. A MIGNE kiadta szöveg csak terjedelmében különbözik kódexünk szövegétől, mivel fordításunk latinul író szerzője a vetekedésben részt vevő bűnök és erények mondanivalójából el-elhagyogatott, de a megmaradt mondatok igen jól egyeznek. Példaként a 13/20–25 sorok latinját idézzük (a le nem fordított részt ritkítva szedetjük): Caput XVI. Cupiditas dicit: Certe sine culpa es, quod quaedam habenda concupiscis, quia non multiplicare appetis, de egere pertimescis; et quod alius retinet, ipse melius expendis. Sed mundi contemptus respondet: Iste laeta huius saeculi a nemine sine periculo vel offensione procurantur, quia quanto quisque plus habet, tanto amplius habere concupiscit; fitque ut modum habendi invenire nequeat, dum innumeris huius saeculi curis deservire festinat.

Az unikornis vad elől menekülő ember példájának (15/14–16/11) több, mint felében szó szerint egyező latin szövegét KATONA LAJOS (Tpp. 80) Temesvári Pelbártnál (Pomerium. Pars aestivalis. Sermo 65 R) találta meg (de ezt nem közli). Szoros az egyezés a 15/16–30 sorokat illetően, utána már csak tartalmi egyezésről

beszélhetünk. Temesvári Pelbárt a maga forrását a Johannes Damascenustól kompilált *Barlám*-historiában jelöli meg. KATONA LAJOSTól (BJ. 6) tudjuk, hogy e históriát már korábban egy János nevű palesztinai barát írta meg görög nyelven. Latin feldolgozásai a XIII. századtól Európa minden részén felbukkannak. Kódexünk szövegével nem egyeznek jobban, illetőleg még ennyire sem a KATONA LAJOSTól (TPp. 80) felemlített egyéb helyek sem (Jacobus de Voragine, *Legenda aurea*. 1476. 306r; Heribertus Rosweyodus szerk., *Vitae patrum. Antverpiae*, 1615. Liber I, 271–2; GR. 168. példa). Példánk eltérő fordítása a Kazinczy-kódex *Barlám*-legendájában (83–106) is megtalálható (105–6). Ez utóbbinak a fordítója Voragói Jakab *Legenda aurea*-jából (REVAI SÁNDOR: *Magyar Szemle* XVI [1904.], 87) vagy legalábbis annak valamely más kézirati redakciójából dolgozott (KATONA LAJOS, BJ. 8).

Az első traktátus utolsó és egyben az elmélkedést lezáró példája (19/8–20/6) a szép királylány eszén túljáró legényről, valójában az ördögről szól, ki csellel csalja meg a lelket. Ennek a példának egyező latin szövegét nem ismerjük. Tartalmilag érintkező változatát KATONA LAJOS (EPhK. XXIV [1900.], 213) találta meg a GR. 60. példájában, és ugyanő hívta fel a figyelmet a *Scala coeli* 1480. évi ulmi kiadásának 87v lapján levő másik változatára is, mely forrásként Ovidiust (*Metam.* X. 560) nevezi meg. Kódexünk forrása egyik sem lehet. A GR. 60. példájának magyar fordítását l. még: KATONA LAJOS szerk., *Szemelvény a Gesta Romanorum*-ból Haller János fordítása szerint. *Magyar Könyvtár* 318–319. Bp., é. n. 32–3.

Kódexünk második traktátusa (20/7–36/14) ezzel a címmel indul: *Az halálról itt az iras*. Az elmélkedés három részből áll: az első rész (20/7–27/17) a félelmetes és a mindenütt mindenkor várható halálról szól (valójában az angyal, az ördög és a kárhozott lélek beszélgetése), a második rész (27/18–31/4) példa a gonosz nemesemberről, ki halála idején sem akart megtérni, végül a harmadik rész (31/5–36/14) az ördög és az angyal vetélkedése az elhalt lelkekért. Mindhárom egy-egy elágazása a gazdag vetélkedéstípusnak (KARDOSTIBOR: I. OK. VII [1955.], 18).

A szóban forgó traktátus első részének latin eredetijét HOLIK FLÓRIS találta meg és közölte (ItK. XXXII [1922.], 121–30) a Dionysius Carthusiensis (1402–1471) belga barátinak tulajdonított *Aureum speculum animae peccatricis, docens peccata vitare, ostendo viam salutis* című traktátus VI. fejezetéből. A fejezet címe: *De morte semper timenda et ubique expectanda*. (HOLIK a HAINTól 14901. sz. alatt jelzett kiadást az egeri érseki liceumban tanulmányozta.) Az egyezés szó szerinti. HOLIK szerint e fejezet alapeszméje a *Barlám és Jozafát* legenda három barátról szóló példabeszédéből való. Tartalmi szempontból szoros kapcsolatban van a Székelyudvarhelyi Kódexszel (233–312). Kevésbé jelentékeny egyezések találhatók a Lobkowitz- (38–51), a Debreceni (238–50) és a Lázár-kódexben (119–38, 239–62;

HOLIK: i. h. 123). Kéziratunknak ezt a részét műfaji szempontból prédikációnak minősíti MEZEY LÁSZLÓ (és mai helyesírással közli: Középkori magyar írások. Bp., 1957. 218–21).

A traktátus második része (27/18–31/4) a Lobkowitz-kodexben (324) „Rettentes példá”-nak címzett elbeszélés, amelynek eredeti forrása Beda Venerabilis *Historia ecclesiasticájának* ötödik könyvének XIII. fejezetében (MIGNE-féle PL. 95. kötet, 252–3) keresendő. Valójában csak tartalmi érintkezésről van szó, mert a Bod- (és Lobkowitz-) kódexben levő változat bonyolultabb. Kódexünk példáját KATONA LAJOS vetette össze először Beda Venerabilis Coenred király vitézének látomás-elbeszélésével (AkÉrt. XVIII [1907.], 505). Ugyanő egyúttal a bonyolultabb magyar változaton a VII. század végéről való Visio Baronti hatását tételezi fel (*Acta Sanctorum*. Mart. 25. III. 569–74).

A második traktátus harmadik s egyben utolsó része (31/5–36/14) az ördög és az angyal vetélkedése az elholt lélekért Krisztus színe előtt. Forrása ismeretlen, de rokon vele a Becsei György megítéltetése néven ismert zselizi (Bars megye) templomi falfestmény beszédszalagjain olvasható 8 leoninusi hexameterből álló dialógus (kódexünk vetekedését és a zselizi feliratot közli: RMDE. I, 464–9). Kapcsolatban áll ezzel a bécsi 4558. sz. kódex 4b lapján olvasható 15 leoninusból álló versceske. A kis verset (a zselizi feliratokkal együtt) SZABÓ FLÓRIS a RAINER RUDOLFTól szerkesztett műből (*Ars moriendi*. Von der Kunst des heilsamen Lebens und Sterbens. Köln–Graz, 1957. 47) jelentette meg (ItK. LXVIII [1964.], 689). Kódexünk vetekedését MEZEY LÁSZLÓ, miként az RMDE. is a dráma kezdetei között említi (és Egy lélek megítéltetése címmel mai helyesírással közli: Középkori magyar írások. Bp., 1957. 239–45).

Országos Széchényi Könyvtár

A LATIN MEGFELELŐK LELŐHELYEI

Alábbi táblázatunk a kódex egyes szövegegységei latin megfelelőjének és az előforduló szentírási idézeteknek a lelőhelyét, zárójelben a forrást közzétevő nevét és a közzététel helyét tartalmazza. SZERECZ A. IMRE munkájára (Kódexeink párhuzamos szentírási töredékei. Bp., 1916.) Sz. jellel, BOROS ALÁNÉra (Zsoltárfordítás a kódexek korában. Bp., 1903.) B. jellel utalunk. Felsorolásunk csak a szó szerint egyező latin megfelelőket tartalmazza. A tartalmi érintkezéseket a bevezetőben ismertettük.

A kódex lap- és sor- száma	Lelőhely és közlője	A kódex lap- és sor- száma	Lelőhely és közlője
1/9–12:	1Jn 2,15 (Sz. 145)		Lyon, c. 1509, Pars aestiva- lis. Sermo 4 C,D,E (KATO- NA LAJOS, TPp. 45–8)
2/20–20:	Préd 9,12 (Sz. 64)		
2/25–27:	Préd 2,23 (Sz. 64)		
3/7–10:	Jób 14,1 (Sz. 57)	12/1–3:	Lk 16,24
3/11–14:	Ter 8,21 (Sz. 51–2)	13/12–15/5:	Pseudo-Ambrosius, Liber de vitiourum virtutumque con- flictu (MIGNE-féle PL. 73. k., 1149–67)
3/17–21:	1Jn 2,16 (Sz. 145)		
3/22:	1Jn 5,19 (Sz. 147)		
3/24–25:	Jel 8,13 (Sz. 149)	15/16–30:	Temesvári Pelbárt i. m. Pars aestivalis. Sermo 65 R
3/28–30:	Zsolt 45,11 (B. 200)		
4/16–17:	Ez 33,11 (Sz. 88)	16/24–27:	Ter 14,21 (Sz. 52)
4/23–25:	Jak 4,4 (Sz. 144)	17/9–13:	1Pt 5,8–9
4/28–30:	Mk 8,36 (Sz. 109)	18/7–8:	Jób 7,1 (Sz. 56)
5/25–27:	Jel 18,7	19/4–5:	Mt 25,46 (Sz. 107)
6/2–4:	Préd 2,2 (Sz. 63)	20/1–27/17:	Dionysius Carthusiensis, Au- reum speculum animae pec- catricis, docens peccata vitare ostendo viam salutis. Cap.6 (HOLIK FLÓRIS: ItK. XXXII [1922.], 124–30)
6/28–30:	Péld 25,27		
7/8–15:	Bölcs 5,7–10 (Sz. 70)	20/11–13:	Sir 7,36 (Sz. 73)
8/14–15:	Sir 7,36 (Sz. 73)		
9/9–11:	Gal 5,15–16 (Sz. 136)		
9/15–20:	Kiv 21,18–19		
10/29–13/9:	Temesvári Pelbárt, Pomeri- um sermonum de tempore.		

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IRODALOMJEGYZÉK

- Pseudo-Ambrosius, Liber de vitiorum virtutumque conflictu: MIGNE, PL. 17. k., 1149–67.
Beda Venerabilis, Historia ecclesiastica: MIGNE, PL. 95. k., 252–3.
BOGNÁR ANDRÁS és LEVÁRDY FERENC, Példák Könyve 1510. Bp., 1960. CodHung. IV.
Bollandus Joannes, Acta sanctorum. Parisiis et Romae, 1865. III.
BOROS ALÁN, Zsoltárfordítás a kódexek korában. Bp., 1903.
BRIQUET, C. M., Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600. Genève, 1907.
CRANE, TH. F. szerk., The exempla or illustrative stories from the sermones vulgares of Jacques de Vitry. London, 1890.
Dionysius Carthusiensis, Aureum speculum animae peccatricis, docens peccata vitare, ostendo viam salutis. Hain 14901.
Discipuli Promptuarium exemplorum. Argentinae, 1499.
Gerardus de Fracheto, Vitae fratrum ordinis praedicatorum. 1256–60. Codex latinus medii aevi 77. MNM.
Gobius, Johannes, Scala coeli. Strasbourg, 1483.
HOLIK FLÓRIS, A BodC. utolsó mondata: MNY. XIV (1918.), 83–4.
HOLIK FLÓRIS, Adalékok codexeink forrásaihoz. I. A Bod- és Lobkowitz-codex forrásaihoz: ItK. XXXII (1922.), 121–30.
HORVÁT ISTVÁN, A Magyar Nyelv régi Maradványairól: TudGyűjt. XIX (1835.), XX (1836.).
HORVÁTH CYRILL, Egy ismeretlen magyar codex nyomai: ItK. I (1891.), 363–72.
HORVÁTH CYRILL, Codex-tanulmányok. I. Bod-codex, Lobkowitz-codex: ItK. IV (1894.), 60–8.
HORVÁTH JÁNOS, A magyar irodalmi műveltség kezdetei. Bp., 1931.
IMRE SÁNDOR, A középkori magyar irodalom stíljáról. Bp., 1890.
Jacobus de Voragine, Legenda aurea. 1476.
Johannes Koelhof, Speculum exemplorum. Köln, 1485.
KARDOS TIBOR, A régi magyar színjátszás néhány kérdéséhez: I. OK. VII (1955.), 17–64.
KARDOS TIBOR szerk., Régi magyar drámai emlékek. Bp., 1960. I.
KATONA LAJOS, Ad Gesta Romanorum. Addenda et corrigenda: EPhK. XXIV (1900.), 212–16.
KATONA LAJOS szerk., Szemelvény a Gesta Romanorumból Haller János fordítása szerint. Magyar Könyvtár 318–319. Bp., é. n.
KATONA LAJOS, Barlám és Jozafát legendája és a Bod-kódex egy példája. Magyar Könyvtár 436. Bp., é. n. (?1905).
KATONA LAJOS, Tülvilági látomások codexeinkben: AkÉrt. XVIII (1907.), 500–7.
KATONA LAJOS, Temesvári Pelbárt példái. Bp., 1912.
KATONA LAJOS Irodalmi tanulmányai. Bp., 1912. II.
KILÁR ISTVÁN, A magyar kódexeknek nyelvi sajátosságai. Bp., 1916. Nyelvészeti Füzetek 74.sz.
KIRÁLY GYÖRGY, Világbíró Sándor mondája régi irodalmunkban: ItK. XXVIII (1918.), 129–42.

- KLANICZAY TIBOR szerk., A magyar irodalom története 1600-ig. Bp., 1964.
 KNEZSA ISTVÁN, Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1952.
 Könyvkiállítási kalauz. Bp., 1882.
 LÁZS SÁNDOR, A Cornides-kódex körül: ItK. LXXXV (1981.), 671–83.
 LÁZS SÁNDOR, A Cornides-kódex eredeti rendje: ItK. LXXXVII (1984.), 587–600.
 LOSONCZI ZOLTÁN, Az ő-zés története: NyK. XLIV (1915–1917.), 373–406; XLV (1917–1920.), 45–116, 195–266.
 LUTZ, J.–PERDRIZET, P., Speculum humanae salvationis. Kritische Ausgabe. Leipzig, 1907.
 Magyar Irodalmi Lexikon. Bp., 1963. I.
 Meffret, Hortulus reginae sive sermones. Monachii, 1612.
 MEZEY LÁSZLÓ szerk., Középkori magyar írásk. Bp., 1957.
 MEZEY LÁSZLÓ, Codices medii aevi Bibliothecae Universitatis Budapestinensis. Bp., 1961.
 MEZEY LÁSZLÓ, Paleográfia. Egyetemi jegyzet. Bp., 1962.
 MÓZES HUBA szerk., Világ világa virágnak virága. A magyar irodalom kezdetei. Kolozsvár–Napoca, 1981.
 MÜLLER, C. szerk., Arriani Anabasis et Indica ex optimo codice parisino emendavit Fr. Dübner, Pseudo-Callisthenis. . . Itinerarium Alexandri. . . adjectic Carolus Müller. Parisiis, 1846.
 OESTERLEY, HERMANN szerk., Gesta Romanorum. Berlin, 1872.
 PARIS, GASTON, Sur la légende de Saladin au moyen âge: Journal des Savants. 1893.
 Pelbartus de Themeswar, Stellarium coronae Beatae Virginis Mariae. Basel, c. 1497/1500.
 Pelbartus de Themeswar, Pomerium sermonum de tempore. Lyon, c. 1509.
 PINTÉR JENŐ Magyar irodalomtörténete. Bp., 1930. I.
 PUSZTAI ISTVÁN szerk., Könyvecse az szent apostoloknak méltóságokról. Régi magyar kódexek I.sz. Bp., 1985.
 RÉVAI SÁNDOR, Barlaám és Jozafát legendája a magyar irodalomban: Magyar Szemle. XVII (1904.), 86–7, 94–7.
 Roswydus, Heribertus szerk., Vitae patrum. Antverpiae, 1615.
 RUDOLF, RAINER, Ars moriendi. Von der Kunst des heilsamen Lebens und Sterbens. Köln–Graz, 1957.
 SZABÓ FLÓRIS, Források kódexeink halál-szövegeihez: ItK. LXVIII (1964.), 681–90.
 SZERECZ A. IMRE, Kódexeink párhuzamos szentírási töredékei. Bp., 1916.
 SZILÁGYI SÁNDOR, A budapesti m. kir. Egyetemi Könyvtár kódexinek címjegyzéke. Bp., 1881.
 TESz. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. I. Bp., 1967.
 TIMÁR KÁLMÁN, Adalékok kódexeink forrásaihoz: ItK. XXXVI (1926.), 264–70.
 TIMÁR KÁLMÁN, Magyar kódex-családok: ItK. XXXVII (1927.), 60–7, 210–24.
 TIMÁR KÁLMÁN, Domonkos-rendi magyar kódexek: ItK. XL (1930.), 265–76, 397–412.
 TOLDY FERENC, A magyar nemzeti irodalom története. Pesten, 1851.
 TOLDY FERENC, Nádor-codex. Budán, 1857.
 VARGHA DAMJÁN, Katona Lajos Irodalmi tanulmányai. Bp., 1912: ItK. XXIV (1914.), 124–6.
 VARGHA DAMJÁN, Speculum humanae salvationis és a magyar codex-irodalom: AkÉrt. XXIII (1912.), 429–49.
 VARGHA DAMJÁN, A Szent Domonkos-rend a magyar kódexirodalomban: HORVÁTH SÁNDOR szerk., A Szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből. Bp., 1916. 22–56.
 VARGHA DAMJÁN, Ráskai Lea írása a három lándzsáról: Élet VIII (1916.), 396–9
 VARGHA DAMJÁN, Szent Ferenc és fiai a magyar kódex-irodalomban. Kiny. Bp., 1926.
 Vincentius Bellovacensis, Speculum morale. Strasbourg, 1476.
 VOLF GYÖRGY, Bod Codex. Bp., 1874. Nyttár. II, 375–401.
 VOLF GYÖRGY, A Bod Codex: Nyttár. II, XVII–XVIII. I.
 VOLF GYÖRGY, A Cornides Codex: Nyttár. VII, XXXVI–XXXIX. I.
 ZACHER, J. szerk., Alexandri Magni iter ad Paradisum. Regimonti, 1859.
 ZACHER, J., Pseudo-Callisthenes. Halle, 1867.
 ZOLNAI GYULA, Nyelvelmékeink a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1894.

**A CORNIDES-KOLLIGÁTUM HÁTSÓ KÖTÉSTÁBLÁJÁNAK
HASONMÁSA ÉS BETŰHŰ ÁTIRATA**

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Eben az Könyvek Vagyon

Sz Dorotheia Azon Glete (1547)

Sz Kozma Azon

Sz Katalin Kiválnai

Sz Potencianaie

Sz Juljanaie

Sz Margit Azon

Sz Praxedise (1510)

Sz Justinaie (1510)

Sz Agnese

Sz Lucijaie (1510)

Sz Berecz Püspöke Könyvtár

Mind Szent Napi Predikacjo

Halotak Napi Pre

Az Szent Apistolokrol Valo Irasok

Meg Iras Peldakis

	Eben a KönybenVagyon		
	Sz Dorotheia Aszoni elete	(1514.)	p. 209
	Sz Agotha Aszonie		p. 210
	Sz Ilona Kiralneie = <i>Juliana</i> ¹		p.212.
5	Sz Potencyanaie		p. 2 1
	Sz Julyanaie <i>Ilona</i>		p. 2 2
	Sz Margit Aszonie		p. 2 4
	Sz Praxedise	(1519.1.p.337)	p. 3
	Sz Justiniane	(1517.1.p.370)	p. 3
10	Sz Agnese		p. 411
	Sz Lucyaie	(1515.1.p.410)	p. 3 9
	Sz Berecz Püspöke		p. 3 9
	Mind szent Napi Predikacyo		
	Halotak Napi Pre		
15	Az szent Apostolokrol Valo Irasz		
	Masz szep Peldakis		

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

¹ A kurzíval szedett részek ceruzás bejegyzések. Valószínűleg az Egyetemi Könyvtár valamelyik alkalmazottjától származnak.

A KÓDEX HASONMÁSA ÉS BETŰHŰ ÁTIRATA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IHS MARIA

Osbernek három fő ellensege vagyon, kikkel
épel nappal kel virvna. mind holtaiglon.
Kiket ha meg gőzendi. menőzragot vési.
ha kediglen q tölök meg gőzetik pokol.
ban lezen hele, Elő ~~es~~ ellenseg. ez velag. Masod Test.
harmad Érdeng.

Osbernek elő ellensege ez velag. ki zmetlen min
ket meg cal es el hütet, Azert mondya zent
Janus. Ne akasjátok zecetnye ez velagot sem
azokat. mellek ez velagban vannak. Ki kediglen zeceti
ez velagot. minien aca istennek zeceti q benne. Kell azert mi-
nekivnk ez velagot el tauoztatnunk sok okert. Elő okert.
mezt q benne zenetlen valo felelm vagyon. Masod okert mezt
semmi rugodalm q benne minien. Harmad okert, mezt tel-
les gonoszaggal. Negyed okert, mezt ellenkődöt zerez isten
között es ember között. Ötöd okert, mezt alhatatlan es hazug
hatod okert, minekivnk kell velagot el tauoztatnunk, m-
ert meg vakgyű embernek okossagot. (Mondom hoj elő
zer kell minekivnk ez velagot el tauoztatnunk, es q tle m-
agunkat meg otalmaznunk, az felelmezt, mezt q benne ze-
netlen valo felelm vagyon. mikképpen ia exaql bölc mondvan
Lezen az te elted felelmes. Te elted mikent ha elqted egy 39t.
arvaj hay zalon ketmenek egy golobist fel. minden nappa. es
ne huj az te elted nek. Regyel azt mondjad. Vallon ki
adya en nekem az esli idgt. Es esive azt mondjad. Vallon ki
aad en nekem az regyeli idgt ernem. Az felelmenek miatta
te zuuednek felelmezt mondjad azt. mel felelm nek miatta
rettekz. Es meltan tezed azt, mezt meglen ez velagba vagj. nem
tudod megten vagj. es minem q halallal kell meg hatnod. es
mel helen, es nem tudod ha istennek zecetnye vagj melto. a.

IHS MARIA¹

(E)Mbernek három fő ellensege vagón, kikkel
éyel nappal kel vívnia, mind holtaiglan.

Kiket ha meg gőzendi. meñ orzagot vezi.

5 ha kediglen ő tölök meg gőztetik, pokol-
ban lezen hele, Első [elsew] ellenseg, ez velag. Masod, Test.
harmad Erdewg.²

(E)Mbernek első ellensege ez velag. ki zinetlen min-
ket meg ál. es el hitet, Azert mondya zent

10 Ianus, Ne akaryato(d)k[z] zeretnie ez velagot, sem
azokat, mell'ek ez velagban vannak, Ki kediglen zereti
ez velagot, ninčen a'ta istennek zereti³ ő benne. Kell azert mi-
nekwnk ez velagot el tauoztatnunk sok okert. Első okert.
mert ő benne zenetlen valo feelm vagón, Masod okert mert
15 semmi rugodalm ő benne ninčen, Harmad okert, mert tel-
l'es gonozsaggal, Neğed okert, mert ellenkődest zerez isten
között es ember[ ] között. Ötöd okert, mert alhatatlan es hazug
Hatod okert, minekwnk kell velagot el tauoztatnunk, m-
ert meg vakeyt'a embernek okossagat, Mondom hog' elo-
20 zer kell minekwnk ez velagot el tauoztatnunk, es ő töle m-
agunkat meg otalmaznunk, az feelmert, mert ő benne ze-
netlen valo feelm vagón, mikeppen ir errol bölc' monduan
Lezen az te eteled feelmes, Te eteled mikent ha elotted eg' zör.
awag hay zalon ketnenek [g] eg' golobist fel, minden nappa. es
25 ne hig' az te etelednek, Regyel azt mondjad, Vall'on ki
adya en nekem az esti idot, Es estwe azt mondjad, Vall'on ki
aad⁴ en nekem az regyeli idot ernem, Az [feelmnek miatta]
te ziuednek feelmeert mondyad azt. me'l feelm nek miatta
rettekz. Es meltan tezed ezt, mert meglen ez velagba vag'. nem
30 tudod meglen vag'. es minemő halallal kell meg halnod, es
me'l helen, es (mi)nem tudod ha istennek zeretetire vag' melto, a-

¹ Valószínűleg későbbi kéz jegyezte be.

² A sor végén álló, grafitceruzával írt és nagyon halványan látszó *I*-es számjegy jóval későbbi (talán XIX. századi) kéztől származik.

³ LobkK. 265: *zeretety*.

⁴ LobkK. 266: *agya*.

vagy 9 havagynan, és nem tudod ha idvezelz a mag
kathozol, és velagnak gyakorlatos alhatatlan s agiert, kik
hez ember ragaz kodik, az binnek mi atta. Mert gyakorla az
madar etket kevesven, tőzben esik. A mag az hal aleytmon
etket hasaba vonzja az horgot. Ezen keppen ember, és ve
lagban aleyta igazan viselmie és eletet, és velagi marhat
kevesven, de mikoron halalaza iust, akkoron lattia, hogj nem
kevesett magának eletet, de halalt. Mueppen zent Geergel dok
tor monda, ki és velagi marhat zereit, a mag akavya a m
agj nem akavya, felelnek es banatnak kinriaban esik.
Mert megle ember és velagban eel, saha meg nem esmeche
ti q magat nyiban, ha nem csak q halalanak ideyen. Ak
koron mindenek nyiban leznek az okossagnak zemei elgt.
a magj iok, a magj gonozok, Azert pelda olvasztatik Aveshi
tiles nemp pogan bolysegerapl, ki mikoron iudott volna ha
lalaza, keret qtet az qtanepuamj, hogj mondana nekik
valommi io tanosagot. Ki felelven monda. Mez eytelen iqt
tem és velagra, nagj banattal dtem, es nagj kesepseggel i
mejek ki belqta, es nem tudom, hol lezen zallasom, halasom.
Azert mondia bolye Salamon. Nem tuda ember q vaget, de
mikeppen az hal meg fogattatik az horognak miatta, ezen
keppen az ember, az gonoz idqnek miatta.

Masod okert eltauoztatando és velag, mert semmi nu go
dalm ninten q benne, de zemetlen valo munka es banat, es
kesepseg. Azert mondia bolye Salamon. Endernek kesen
segi es napi, tellesek nyomoruusaggal es nauasakkal, es
eyel sem nu golmas qalmeiben, Es bizoniaban és mind le
zen az mi engedetlen segitvonnek gonozsagaert. Mert vgy
mond Isidorus doctor, Ha ember paradicom ba oetat
lanul ele volna, sem az zen egetbetne meg qtet, sem az viz

wag ȝ haragȝara, Es nem tudod ha iduezelz awag
karhozol, ez velagnak ȝakorlatos alhatatlansagiert, kik-
hez ember ragazkodik az binnek miatta, Mert ȝakorta az
madar etket kereswen, torben esik, Awag az hal aleȝtwan
5 etket hasaba vonzȝa az horgot, Ezen keppen ember, ez velagban
aleȝt'a igazan viselnie [ele] eletet, ez velagi marhat
kereswen, de mikoron halalara iut, akkoron latt'a, hog nem
keresett maganak eletet, de halalt, Mikeppen zent Gergel dok-
10 tor mond'a, ki ez velagi marhat zereci, awag akarȝa aw-
ag nem akarȝa, felelmnek es banatnak kinȝaban esik.
Mert meglen ember ez velagban eel, soha meg nem esmerhe-
ti ȝ magat nȝlwan, ha nem ȝak ȝ halalanak ideȝen, Ak-
koron mindenek nȝlwan leznek az okossagnak zemei elott.
awag iok, awag gonozok, Azert pelda olwastatik Aristo-
15 tiles newȝ pogan bolcésesegerȝ, ki mikoron iutott volna ha-
lalara, keret¹ ȝtet az ȝ taneytuanȝ, hog mondana nekik
valami io tanosagot. Ki felelwen monda, Mezeȝtelen iȝt-
t(t)em ez velagra, nag banattal eltem, es nag keserȝseggel [m]
meȝek ki belȝ( )e, es nem tudom, hol lezen zallasom. halasom,
20 Azert mondȝa bolc Salamon, Nem tud'a ember ȝ veget, de
mikeppen az hal meg fogattatik az horognak miatta, ezen-
keppen az ember, az gonoz idȝnek miatta,
Masod okert eltaoztatando ez velag, mert semmi nȝg-
dalm ninȝen ȝ benne, de zenetlen valo munka es banat, es
25 keserȝseg, Azert mond'a bolc Salamon, Embernek kesen-
segi es napi,² tell'esek nȝomorusaggal es nȝaua'akkal, es
eȝel sem nȝgolmas ȝ elmeiben, Es bizoȝaban ez mind le-
zen az mi engedetlenseȝwnknek gonozsagaert, Mert vȝ
mond Isidorus doctor, Ha ember paradiȝomba artat-
30 lanul elt volna, sem az zen ege[the]tne meg ȝtet, sem az viz

¹ LobkK. 268: *kerek*.

² LobkK. 268: *Embernek kezenseges napy*.

merepthe epeye meg, sem az egnek tauol volta fojtana
ya meg, sem minden ek, meltek aotnak embereknak aot
hatnának q neki. De az engedetlen segnek bmenek vta
na, kpuetkezének het fogatkozások Tudmja ulik
ehsek zomjúság, hidegség, hewség munka fujdalm. es
kouság, es sok sok egeb naualyak, kiktől meg nem zaba
dul meglen ez velagban ez Mikeppen zen job tezen evrel
tano bizonsagot monduan. Embek ki azzon allattul zi
letik, reuid ideiglen el ez velagban, es sok garlosagokkal
telik be. Es meltan monda ezt, mert embek elme, minden
koron kezebb az gonozra, hog nem az iora Mikeppen evrel
ie zent Moyses ppheta mōduan. Embek zivnek ezeken se
ge es gondolatta, mindenha kez az gonozra, q ifjusaga,
tul fogra. Es minnek okaert illen alhatatlan sag vagon
ez vagon, azert el kell embernek q tole futnya, es qter el tauoz.
Narmad okert ez velen valo velag el tatrnya
tauoztatando, mert telles gonozsaggyal es vezedelmel. Mi
kent zent János tezen evrel tano bizonsagot monduan.
Mindem mi ez velagon vagon, arvag hog testi kiunsag
az az paraznasag, arvag kemnek kiunsaga, az az fes
vonség, arvag eletnek keudsege. Azert ez bmekek miatta
mind ez velag gonozban vetetett, az az. qrdognek hatalma
alaya, Mert valaki ez harkakat kpueti, qrdognek hatal
ma vagon q rojta, Mert vj ie zent János latasaval zer
zett kpuueben. Jay iay, iay, ez földön valo embereknak, Jay
az paraznaknak, Jay az fjsueñeknek, Jay az keueyek
nek, Na kedig akaro d ez harkakat el tauoztatnod, fuf
sadel velagot es az bmekek, mert vj mond zent Dawid az
soltak kpuueben, fededved el az te nepedet, es az te atadnak
hazat, Zent Ambrosius magamzwan ezt, vj mond. Az em

mereythe[t]neye meg, sem az egnek tauol volta¹ fojtana-
 ya meg, sem mindenek, mell'ek artnak embereknak art-
 hatnanak o neki, De az engedetlensegnek binenek vtan-
 na, kqetkezzenek het fogatkozások, Tudnya illik,
 5 Ehsek, zomyusag, hidegseg, hewseg, munka. faydalm, es
 korsag, es [so( )k] sok egeb naualyak, kiktol meg nem zaba-
 dul meglen ez velagban eel, Mikeppen zen Iob tezen erol
 tano bizonsagot monduan. Ember ki azzoñ allattul zi-
 letik, reuid ideiglen el ez velagban, es sok garlosagokkal
 10 telik be, Es meltan mond'a ezt, mert emberi elme, minden-
 koron kezebb az gonozra, hog nem az iora, Mikeppen erol
 ir zent Moyses ppheta moduan, Emberi ziwnek erzekense-
 ge es gondolatt'a, mindenha kezz az gonozra, o ifyusaga-
 tul fogwa, Es minek okaert ill'en alhatatlansag vagon
 15 ez vagon,² azert el kell embernek o tole futnya, es oter el tauoz-
 Harmad okert ez ielen valo velag el   tatnya
 tauoztatando, mert tell'es gonozsaggal es vezedelmel. Mi-
 kent zent Ianos. tezen erol tano bizonsagot monduan.
 Minden mi ez velagon vagon, awag hog testi kiunsag.
 20 azaz, paraznasag. awag zemnek kiunsaga, azaz. fes-
 wenseg, awag eletnek keulsege. Azert ez bineknak miatta
 mind ez velag gonozban vettetett, azaz. Ordognek hatalma
 alaya, Mert valaki ez harmakat kqeti, ordognek hatal-
 ma vagon o rayta, Mert vg ir zent Ianos latasarol zer-
 25 zett konueben. Ia. ia. ia. ez foldon valo embereknak, Ia
 az paraznaknak, Ia az fosueeneknek, Ia az keuelyek-
 nek, Ha kedig akarod ez harmakat el tauoztatnod, fus-
 sad el velagot es az bineket, mert vg mond zent Daid az
 soltar konueben, Fe(d)ledyed el az te nepedet, es az te a'adnak
 30 hazat, Zent Amborus magarazwan ezt, vg mond, Az em-

¹ A szó után piszokfolt van.

² LobkK. 270: ez vilagon.

ber földi elo nepet ki el hágyja q binet, es az földi elo atának
házat, ki ez velagnak hamis közdagságit meg vta. kik
nek miatta ötet ordog tartia foguan, Es meltan tartia q
tet foguan, mert mikenpen az fogol' soha nem teheti azt am
mit akar na tennie, mert mikoron akar na oia magat meg
alaznia, ez velag tezi ötet keuelkednie, es mikoron akar na
ya kiannia az mennekket, es velag vonza ötet az q kiann
sagana, Es ezen keppen a gavelo embert, az q calard saginak
miatta minden ha vonza a kimokra. Azert olua statik pel
da, hog' eg'zsek isten ez harom bimeket, Keuelsegert, fofuen
segert, es parafnasagert, akara mind ez velagot el vezte
nie, ereztuen q rea ya harom tyzes lancakat q haragya
ban, Es est meg latuan az q kezes annia, zis maria, terdue
esek q zent fia eloit, es est monda, Keulek en zereq fiam, hog'
ne teged est, de emlekezzel meg az te edesseges bezeded q ho
lota azt mondad, Nem akorom az bimesnek halalat, de hog'
m kabb ellen azt akorom, Keulek hog' ne haragodyek az te
hertelen seged, mind az eg' közönseges velagra, mert vannak
ennekem zolyaim predikatorok, kik meg seddik ez velagot.
Es ezen keppen meg engezteltetek vx isten hog' nem vezte el
Az eg'zsek kell embernek ez velagot ez velagot
el tauoztatnia, mert ellen kedeseket vet isten közöt, es ember
közöt Mikeppen zent Jakab apostol tezen ex q l tano bizon
sagot monduan, Valaki akarand lenni ez velagnak bar
atta, istennek lezen ellensege, Hag' bolondsag embernek zere
nye azt, kinek miatta heri az grek gylqseget, azt vallania,
kinek miatta, el hágyja az grek bodogsagot, azt kuenie, ki
vizen az grek kima, Es mind est tezi ez velagi elet, Ex q l vj
mond vrunik xp'us q maga, Mit haznal embernek, ha mid
ez ege'z velagot meg herne, az q lelket kedig el karhoztat.

ber földi elö nepet ki el hággá ö binet, es az földi elö at'ának
hazat,¹ ki ez velagnak hamis kazdagsagit meg vtall'a, kik-
nek miatta ötet ördög tart'a foguan, Es meltan tart'a ö-
tet foguan, mert mikeppen az fogol' soha nem teheti azt am-
5 mit akarna teníe, mert mikoron akarnaýa magat meg
alaznia, ez velag tezi ötet keuelkednie, es mikoron akarna-
ýa kiuannia az men'nyeij[k]eket, es velag vonza ötet az ö kiuan-
sagara, Es ezen keppen, a gárló embert, az ö áalardsaginak
miatta, mindenha vonza a kinokra. Azert oluastatik pel-
10 da, hog' égzér isten ez harom binekert, keulseget, fösuen-
segert, es parasnasagert, akara mind ez velagot el vezte-
nie, ereztuen ö reaya harom týzes lanćakat ö haragýa-
ban, Es ezt meg latuan az ö keges an'na, ziz maria, terdre
esek ö zent fia elött, es ezt monda, Kerlek en zeretö fiam. hog'
15 ne teged ezt, de emlekezzel meg az te edesseges bezededrol ho-
lott azt mondad, Nem akarom az binesnek halalat, de hog'
inkabb ell'en azt akarom, Kerlek hog' ne haragodýek az te
hertelenseged, mind az eg' kozõseges velagra, mert vannak
en nekem zolgaím, predikatorok, kik meg feddik ez velagot.
20 Es ezen keppen meg engezteltetek vr isten hog' nem vezte el
Nege'dzer kell embernek ez velagot ez velagot.
el tauoztatnia, mert ellenkedeseket vet isten kozott. es ember
kozott, Mikeppen zent lakab apostol tezen erro'l tano bizon-
sagot monduan. Valaki akarand lenny' ez velagnak bar-
25 at'a. istennek lezen ellensege. Nag' bolondsag embernek zere-
nye azt, kinek miatta n'eri az orok gyõlseget, azt vallania.
kinek miatta, el hággá az orok bodogsagot, azt kozetnie. ki
vizen az orok kinra. Es mind ezt tezi ez velagi elet, Errol' vg'
mond vrunk xp'us ö maga. Mit haznal embernek, ha mid'
30 ez egezz velagot meg n'erne, az ö lelket kedig el karhoztat-

¹ Lobkk. 271: *es az feledi el 8 atianak hazat.*

nava. **J**me ha ezerzer valo ezer velagokat vallanad ha ez
velagi gonoz eletedbe mulz ki ez velagbol teredelmesszegnok
es gonasznekröl nemde meg engeztelnek e ezek teged
istennek. Bizonaba nem Jay azert ez fele embereknek kik
keues es kufded generossegert. q zueket es minden kuuan
sagukat ~~peokkql~~ ejetembe kplak el ez velagi eletert. aleyt
uan hog ne legen nagob qzqm mint ez ielen valc velagnak
q vigaſaga. **A**ert ez illetenek hasonlatosok az vakandak
hoz. ki nem hiszen egob kintet lennie. mint az földet turmia
es benne lakoznia. De maga egob kincek vannak meltek
et qk nem tudnak. **E**rrol il **P**elda oluastatik. **P**ala eg
kiral. ki harom orzagot bu vala. de meg es tobbet akax va
la buenia. **T**ortenek hog meg korula. Ki ketsegben esuen
q deterol. parancola. hog harom sing galcot koptenek q
kopyapara. es viselnepet varasrol varasra. **V**zakon kay
altuan kirat zauat. es monduan. **E**n harom orzagnak
vatek feyedelm. kikkel megnem elegedem. de tobbet kiuanok
vala aleytuan hog ne legen nagob qzqm mint kintet gey
tenye. es orzagokat buenya. **M**astan kediglen meg eleget
tem harom sing földel. es harom sing vazonnal. kiud be se
dezem en telhetetlen zemeimet. **E**zen keppen bizonyaba lezen
mindenek vql. kik ez velagi marhaba telhetetlenek. **E**gzer
q telhetetlen zemeket be rekezti az hew sag. de meg nyittatnak
az kmokban. holott oket az q gonoz kazdagſagi nem segey
tik. de nagobbán gietrettetnek. mikeppen zent Janos vya
gsten mondasza. **M**eneuel nagob dicosegbe es generosegbe
vult. annemal nagob siralmat es kint adyato k q neki
Qod okaert ez velag eltauoztatando. mert alhasatlan es
hazug. **M**ert sokakat igex. de keueseket ad. **M**ert neha ig
er hozzu eletet. Neha kazdagſagokat. es tiztesseget. **A**c

náya, Ime ha ezerzer való ezer velagokat vallanad, ha ez
 velagi gonoz eletedbe mulz ki ez velagbol, teredelmessegnekwl
 es gonasnekwl, nemde, meg engeztel[tet]tnek e ezek teged
 istennek, Bizoñaba nem, laÿ azert ez fele embereknek, kik
 5 keues es kisedet generosegert, o ziueket es minden kiuansagokat,¹
 (e)orokkql² egetembe koltik el, ez velagi eletert, aleÿtuan
 hog ne legén nağob orom, mint ez ielen valo velagnak o
 vıgasaga, Mert ez ill'etenek hasonlatosok az vakandakhoz,
 ki nem hizen egeb kinçet lennie, mint az földet turnia.
 10 es benne lakoznia, De maga egeb kinçek vannak, mell'eket
 ok nem tudnak, Errql il' **Pelda oluastatik, Vala** eg kiral,
 ki harom orzagot bir vala, de meg es tobbet akar vala
 birnia, Tortenek hog meg korula, Ki ketsegben esuen o
 eleterql, parancola, hog harom sing golçot kotnenek o
 15 kopyaÿara, es viselneÿet³ varasrol varasra, vezakon kayaltuan
 kiral' zauat, es monduan, En harom orzagnak [va] valek
 feÿedelme, kikkel megnem elegendem, de tobbet kiuanak
 vala, aleÿtuan, hog ne legén nağob orom, mint kinçet geÿtenÿe,
 es orzagokat birnÿa, Mastan kediglen meg elegettem
 20 harom sing földel, es harom sing vazonnal, kiuel be fe-
 dezem en telhetetlen zemeimet, Ezen keppen bizoñaba lezen
 mindenekrol, kik ez velagi marhaba telhetetlenek, Elozer.
 o telhetetlen zemeket be rekezti az hewsag, de meg nyttatnak
 az kinokban, holott oket, az o gonoz kazdagsagi. nem segeÿ-
 25 tik, de nağobban gettrettetnek, mikeppen zent lanos irÿa,
 Isten mondasa, Meneuel nağob diçsegbe es generosegbe
 volt, anneual nağob siralmat es kint adÿatok o neki
 Qtod okaert ez velag eltauoztatando, mert alhatatlan es
 hazug, Mert sokakat iger, de keuseket ad, Mert neha ig-
 30 er hozzu eletet, Neha kazdagsagokat, es tiztessegetek. Ne-

¹ Az o alatt piszokfolt van.

² LobkK. 274: *ÿ ereikel.*

³ LobkK. 274: *viselneÿek.*

ha batorfagokat. Demaga hazud, mert jukoeta felelmet es
banatot hoz; Azert monda bolc, Meuetfijet aleptotram te
uelgesnek, es hemsagnak, es oxomnek mondek. Mit ca
lowdkodol heyaaba, Mert melcan es velag hasonlattatik.
az calard barathoz, ki o barattanak zemebe zepenzol. de
hatul vermet as o alaya. Azert exrol ilten **Pelda** oluaf
tatik. Vala ej vitez, ki amijea atta vala o magat es ve
lagi etetnek, hog ifenrol semmit nem gondolkdik vala. de
mind o exreyet es velagi hasagra kolti vala. Ki ejzer ifteri
ihlesnek miatta, kesde o magaba gondalkodnya, hog kicoda
volna es velag, es minemq volna. kinek ilten naj buzgosag
gal o zolgalna. Es mikoron est gondolnaya az vitez, ime te
lenek o neki ej zepsegq azzonijallat. ki monda az viteznek.
Mit gondolkodol en volam, En vagok es velag, kinek ilten naj
buzgosaggal es zeretettel zolgal; Kice tekentem az vitez mon
da. Immae nem banom, hog ilten zep azzonijallatnak zolgal
tam. Kinek monda az azzonijallat, Immae lattal engem ax
szul. de las hatul es, Es mikoron hattal fordult volna hozza
ya. lata az vitez o benne kilemb kilemb kmoknak nemit tud
nya illik, zenek, hidegnek, bidossegnek, es kifoknak kimit.
Kit latuan az vitez, foldre le esek es monda. Jay iay. atkozott ve
lag, mel igen sokakat cal; te meg. Kinek monda az azzonijal
lat, a velag. En mindeneknek zepen mutatam magamat,
hog meg calhatnam. de bizonaba mind en zolgaimat, kik en
gem el nem hadnak es kmokkal apandekozom meg vegre.
Ezeket meg monduan, el onzek esle, Annak okaert minden
esbe vege magat es mondot igeken, mel naj calardfag le
gen es velagi etetbe. Azert monda bolc **Salamon**. Ki mezet vi
sel o zayaba, es engemet meg akax fualtatnia, az o baratsag
at, nem akaxom lennye, en tavsim kozzql valot : —

ha batørsagokat, Demaga hazud, mert gá korta felelmet es
banatot hoz, Azert mond'a bólé, Meuetsiget aleytottam te-
uelgesnek, es hewsagnak, es qromnek mondek, Mit éa-
lardkodol heýaba, Mert ineltan ez velag hasonlattatik,
5 az éalard barathoz, ki q baratt'anak zemebe zepen zol. de
hatul vermet as q alaýa, Azert erról ill'en **Pelda oluas-
tatik, Vala** ég vitez, ki annýra atta vala q magat ez ve-
lagi eletnek, hog istenról semmit nem gondolkdik vala. de
mind q ereýet ez velagi heusagra kólti vala, Ki égzer istení
10 ihlesnek miatta, kezde q magaba gondolkodnýa, hog kíóda
volna ez velag, es minemq volna, kinek ill'en nag buzgosag-
gal q zolgalna, Es mikoron ezt gondolnaýa az vitez, ime ie-
lenek q neki ég zepsegq azzonýallat. ki monda az viteznek.
Mit gondolkodol en rolam, En vaqok ez velag, kinek ill'en nag
15 buzgosaggal es zeretettel zolgalz. Kire tekentuen az vitez mon-
da, Immar nem banom, hog ill'en zep azzonýallatnak zolgal-
tam. Kinek monda az azzonýallat, Immar lattal engem ar-
czul, de las hatul es, Es mikoron hattal fordult volna hozza-
ýa. lata az vitez q benne kilemb kilemb kinoknak nemit, tud-
20 nýa illik, zennek, hidegnek. bidqssegnek, es kíqoknak kínnát.
Kit latuan az vitez. földre le esek, es monda. Iaý. iaý. atkozott ve-
lag, mel' igen sokakat éalz te meg. Kinek monda az azzonýal-
lat. a velag. En mindeneknek zepen mutatam magamat.
hog meg éalhatnam. de bizońaba mind en zolgaimat. kik en-
25 gem el nem hadnak, ez kinokkal aýandekozom meg vegre.
Ezeket meg monduan, el enezek elqle, Annak okaert minden
ezebe veqe magat¹ ez mondot igeken, mel' nag éalardsag le-
gen ez velagi eletbe. Azert mond'a bólé Salamon. Ki mezet vi-
sel q zaýaba, es engemet meg akar fualtatnia, az q baratsag-
30 at, nem akarom lennye, en tarsim kozzql valot:—

¹ Ugyanazzal a tintával húzott egyenes vonal van a szó fölött.

Hatod okert eltauoztatando ez ielen valo velag onberektpl.
mezt meg vakeyta embernek okossagat, hog nem esmer he-
ti azokat. mellek neki iduesszegere volnanak. es vegre viz-
gta pokolban nak qzok kinnava. Mikeppen nyiluan vagon
fokakban. ez velagot zeretokben, kik meg vakoluan q exp-
eket es idoket. hewsagban koltik el. Kik kqzsol nemellek
isertpl. nekik meg ielent malaztnak miatta. meg esmertek
q bolondsagokat. mikeppen wyia bolt Salomon q kepekben
monduan. Mit haznalt minekvonk ez velagi eletnek bev-
sege, avag mit adott minekvonk ez velagi kazdagysagok-
nak maga hanasa. El multanak mindenek. mikeppen az
arnek. Es mikeppen az hayo. folo vizen elmenven. sen mi-
nomot nem hagy. Meg furadosonk. Azert az alnoksag-
nak. es vezedelmeknek vtan. es iaktunk nehez vta kon. vt-
nak kediglen vtat. meg nem esmertrnk. Pelda. Mezt ez ve-
lag ottan. mikeppen az madaras, ki az madaraknak zepen
enekeluen. kezerepti qket be mennije az tzebe. avag az e-
riqbe. Mel madarakat. mikoron meg fogja a madaras. rette-
netesen meg qldofi qket. Ezenkeppen vagon ez velagrol. Ki
ez velagi machakat edesekke tezi. de az kint meg nem mutat-
ta. kit erdemlene q erettek. Ime azert mel kezetlen ellensege em-
bereknek ez velag. De byoniaba ezt meg nem gqzheti em ber-
egjebbel. ha nem cak az alazatosaggal. Forol ullen Pelda
olua statik. az velag buo nag Alexander rol. Ki mikoron
kirdette volna kquetit paradicomhoz kerduen ha oda me-
hetne. felelenek az kjueteknek paradicombol. hog senki
oda nem mehetne. ha nem cak alazatosaggal. Es eg ven-
paradicombol ki iguen. ada az kquetnek eg kquet. ki vala
ambu zemnek hasonlatossagara. hog vinneek q vrokna-
k Mel kquet mikoron el vatte volna Alexander. mutata azt

Hatod okert el tauoztatando ez ielen valo velag emberektol. mert meg vakeyt'a embernek okossagat, hog nem esmerheti azokat, mell'ek neki iduesssegere volnanak, es vegre vizi qtet' pokol[ra]nak qrok kinfiara, Mikeppen nyluan vagon sokakban. ez velagot zeretokben, kik meg vakoluan, q eroket es idqeket,² hewsagban koltik el, Kik kozzol nemell'ek istentol. nekik meg ielent malaztnak miatta, meg esmertek q bolondsagokat, mikeppen irya bolc Sal(o)amon, q kepekben monduan, Mit haznalt minekwnk ez velagi eletnek bew-sege, Awag mit adott minekwnk ez velagi kazdagsagoknak maga ha'nsa, El multanak mindenek, mikeppen az arnek, Es mikeppen az ha'yo, fo'fo vizen el menwen, semmi nomot nem hag, Meg faradoztonk, Azert az alnoksag-nak, es vezedelmeknek vtan, es iartunk nehez vtakon, vrnak kediglen vtat, meg nem esmertwk, Pelda. Mert ez velag oll'an, mikeppen az madaraz, ki az madaraknak zepen enekeluen, kezereyti oket be mennye az torbe. awag az enobe, Mel' madarakat, mikoron meg fogya a madaraz, rettenetesen meg oldosi oket, Ezen keppen vagon ez velagrol, Ki ez velagi marhakat edesekke tezi, de az kint meg nem mutat't'a, kit erdemlene q erettek, Ime azert mel' kegetlen ellensege embereknek ez velag. De bizonaba ezt meg nem gozheti ember egebbel, ha nem cak az alazatossaggal, Errol il'fen **Pelda oluastatik**, az velag biro nag Alexanderről, Ki mikoron kwdette volna kquetit paradiomhoz, kerduen ha oda mehetne, Felelenek az kqueteknek paradiombol, hog senki oda nem mehetne, ha nem cak alazatossaggal, Es eg ven paradiombol ki iouen. ada az kquetnek eg kquet, ki vala emberi zemnek hasonlatossagara, hog vinneek q vroknak.

30 Mel' kquet mikoron el v(e)otte volna Alexander, mutata azt

¹ A szó után piszokfolt van.

² LobkK. 279: *ew erewket es ydevket.*

ej bölének, hogj oneki meg mondana az kőnek igazgat. Mel
bölé mikoron vesette volna az kővet meletekre, ot igen nehez
lön, hogj valamit tezne vala ellene. mindent meg nóm vala.
Vegyezete az bölé ej kis ruhát kapha takara az kővet, es tyn el
lene ej penz, ki ottan meg noma az kővet. Touabba teuen ej
tol zalat ellene. az es leg ottan meg noma. Mikoron ezen cödal,
kodnek az Alexander, es az q vitezi, monda a bölé, O velag bino
feyedelm, az kőnek termégeti meltan tegedet illeti, mert mindon
országok, tantomariok, vurasok, videtek, vannak, nem elegtek
töncked, meg es többet nom es kuan a te dmed es zived, te miko
ron be fedeztetik az te tested es te zived az koporsóba, akkoron q
bet haznal ej fillér, arany ej penz, arany ej tol zal, mert em
bet ezeknek haznalattak vezi, de a te tested semmi semmit r
nem haznal, hanem csak bidqsség es rothatatossag. O ember
azert emlekezél meg a te halalodról, es gőkköl nem verkezél.
Sondollad meg holott vannak az kicakok, iobbagok, hevegek
nemessék, kik emek elotte voltak. Aranat, ezüstöt, es egyéb
mohakat gőgypitenekek, etenek, utanak, rigattanak, es ha
lalos binben multanak ki ez velagból, es gőkk pokolra men
tenek, Azert zereq atámfiat, io hugaim ezetekbe vejetek
magatokat: es vj dtekek ez velagon, hogj az igazagos dolgok
le nomodak az gonozokat. Es kquesetek az xpust, ki mennei
kicak leuen, meg alaza magat, embeve lön mi exetvink bmelek
cot, es nagj zeyenséget tartta ez velagon. Nekivnk peldat adean
hogj mi es meg valnok ez velagot. Mert ki ez velagot vzi ha
sonlatos az pookhos, ki mind ej nappa el mukalkodik, ki von
za belit, es halot köt benne, hogj legyet arany zurogót fogna, ki
uel etne. El iq ej dongo leg, es mind el zagattia. Ez enkeppen em
ber, ez velagi mohat vj nappa kerefi, el iq az halal, es mind
el vezi q tole. : -

ég bölcnek, hog oneki meg mondana az kőnek iozagat, Mel' bölc mikoron vet(t)ette volna az kőet mertekre, ol' igen nehez lőn, hog valamit teznek vala ellene, mindent meg nóm vala.

5 Vegezetre az bölc ég kis ruhat'ka(p)ba takara az kőet, es tőn elene ég penzt, ki ottan meg noma az kőet, Touabba, teuen ég tol zalat ellene. az es leg ottan meg noma, Mikoron ezen cōdal-kodnek az Alexander, es az ő vitezi, monda a bölc, O velag biro feyedelm, ez kőnek termezeti meltan tegedet illeti,¹ mert minden orzagok, tartomańok, varasok, videkek, varak, nem elegek

10 teneked, meg es tőbbet nóm es kiuan a te elmed es ziued, de mikoron be fedezettetik az te tested es te ziwed az koporsoba, akkora tőbet haznal ég fill'er, awağ ég penz, awağ ég tol zal, mert ember ezeknek haznalat'a[t]t vezi, de a te tested [senti] semmit [n] nem haznal, hanem² čak bidősseg es rothatatossag, O ember

15 azert emlekezzel meg a te halalodrol, es orőköl nem vetkezel. Gondol'ad meg holott vannak az kiral'ok, jobbağok, hercegek. nemessek. kik ennek elotte voltak, Arańat, ezostot, es egeb morhakat goytotenek, ettenek. ittanak, vigattanak, es halalos binben multanak ki ez velagbol, es orok pokolra mentenek, Azert zeretō at'amfiai, io hugaim ezetekbe vegetek

20 magatokat,³ es vğ ell'etek ez velagon, hog az iozagos dolgok le nomod'ak az gonozokat, Es kőessetek az xp̄ust, ki mennei kiral' leuen, meg alaza magat, emberre lőn mi erettwnk binesekert, es nağ zegenseget tarta ez velagon. Nekwnk peldat aduan.

25 hog mi es meg vtalnok ez velagot, Mert ki ez velagot wzi hasonlatos pookhoz, ki mind ey nappa el mukalkodik, ki vonza belit, es halot kōt benne, hog leget awağ zuńogot fogna. kiuel elne. El io ég dongo leg, es mind el zagat'a, Ezen keppen ember, ez velagi morhat ey nappa keresi, el io az halal, es mind

30 el vezi ő tole:—

¹ LobkK. 282: *illeeth*.

² Az *a* kifutō száranak felkapása téves mozdulat eredménye lehet. Vö. 24/22: *vannak*.

³ A vessző felett piszokfolt van.

A god ellenfeje embacnek a test, ki mindenkoron
ellenkedik a lelek ellen, ki istenek kegye kegye. De
es melle tudna kell, hog emberbe ket allat vajon
lelek es test. es es kegy mindenkoron es magul
viv. es 9 kegyzok mindenik vonza az okosagot az 9 kiuanfaga
ra, es mas ellen. Es miert az lelek nemes allat, istenek kegy kegye
teremtetett, minden iokat kiuan. De miert a test hituanfagos
allatbol zereztetett, az spidbol, mindenha gonozokat kiuan, kik
leleknek kochoyadina vannek, Azert monda zent Pal. Atom
fiai Lelek zereztetett iocyatok, es az testnek kiuanfagot ne tegetek.
mert a test lelek ellen kiuan. es a lelek test ellen. Mert ha test
zereztetett ellen el dendetek meg haltok, ha kediglen lelek zere
ent a test dolgokat meg oletek, tabat etek, Mert valakik le
lek zereztetett etek, azok istenek fiai, kik kedig test zereztetett etek
azok pudignek fiai. Ezt monda zent Pal. Bojjes prophetanak
isten ilk parancolatot at adott volt, hog mikoron ket ember es
ezue vezne. es effik amafikat meg itne kpuel amaf okolled.
ha magnum halna az ember de palczan iatna, tabat az ki meg
itette, szetnye meg az ouofnak az kplceget. miert meg gogeytot
ta. Lelek zereztetett az ket hasonlo az test es az lelek, kik mindenha es
be vivnak, es gakoza, a test meg iti a lelket. gonoz mielkedent
meg okoz, amaf kegyben valo esnek kpuel. Mel lelek meg
len meg nem holt, az goyk tizek halalauat, hog iol lehet hog
meg holt az binnek halalauat. De meg gogolhat, ha tamazko
vik xpus kezeszinyanak 9 palch palczayava, es ezen keppen ia
rand, az goyk elette az istenij regubnassagnak remen sege miatt.
Azert igazsag azt adja, hog a test fizesse meg az kplceget, az lelek
nek meg vigasztalasaere, kemon penitencia tartalnak matta.
Azert vij mond zent Bernald. Na akaz penitencia tartalnia meg
kell a te testedet tagadnia, gogonye es enheytene, es tennen ma,

(M)Λ :od ellensege embernek a test, ki mindenkoron
ellenkedik a lelek ellen, ki istennek [keppe] kepe, De
ez melle tud'na kell, hog' emberbe ket allat vagon
lelek es test, es ez kettő mindenkoron eg' massal

9
5r

- 5 viw. es o' kozzqolok mindenik vonza az okossagot az o' kiuansaga-
ra, eg' mas ellen. Es miert az lelek nemes allat, istennek [kepp] kepere
teremtetett, minden iokat kiuan. De miert a test hituansagos
allatbol zereztetett, az földbol, mindenha gonozokat kiuan, kik
leleknek karhozatt'ara vannak, Azert mond'a zent Pal, At'am-
10 fiai, Lelek zerent iarjatok, es az testnek kiuansagat ne tegetek.
mert a test lelek ellen kiuan, es a lelek test ellen Mert ha test
zerent [ellend ell] elendetek meg haltok, Ha kediglen lelek zer-
ent a testi dolgokat meg qlitek, tahat eltek, Mert valakik le-
lek zerent elnek, azok istennek fiai, kik kedig test zerent [ell] elnek
15 azok ordognek fiai, Ezt mond'a zent Pal, Moyses prophetanak
isten ill' paranolatot [al] adott volt, hog' mikoron ket ember [eg']
ezue vezne, es eggik a masikat meg itne kquel, awag okollet.
ha meg nem halna az ember, de palczan iarna, tahat az ki meg
itette, fizetneye meg az oruosnak az kolceget, miert meg gogejtot-
20 ta. Lelek zerent az ket hasonlo, az test es az lelek, kik mindenha eg-
be wiwnak, es gakorta, a test meg iti a lelket, gonoz mielkedettel
meg okozi,¹ awag ketsegben valo esesnek kqueiuel, Mel' lelek meg-
len meg nem holt, az orok tiznek halalauual, [hog] iol lehet hog'
meg holt az binnek halalauual, de meg gogolhat, ha tamazko-
25 dik xp̄us kereztfayanak o' [palch], palczajara, es ezen keppen ia-
rand, az orok eletre az isteny irgalmassagnak remensege miatt
Azert igazsag azt ad'a, hog' a test fizesse meg az kolceget, az lelek-
nek meg vigasztalasaert, kemen penitencia tartasnak miatta.
Mert vg' mond zent Bernald. Ha akarz penitenciat tartanya. meg
30 kell a te testedet tagadnya, gotornye. es enhejtenye, es tennen ma-

¹ Lobkk. 285: *meg oklezy.*

gadost itelmije, hogj be neffal esel az ely istennek kezebe. Mert
mikeppen az hudeg leto korusag beti ember mindenkoron hi-
deg vizet kiuant innya, ki igen auct nekye, ezen keppen a tim-
nel meg doggetett test azt kiuantia mendenha, mi a leleknek
auct. De vj mond zent Bernald, hogj vj kell embernek tove
tanya az o testet, mi keppen az oruos tartja a koret. Mert oruos
sokakat ad az kornak, mellettek o nem akarja vennye.
hozzaia, es sokakat meg tilt o tole, mellettek o kiuannaya
Touabba mikeppen az vx veri az o zolgotyut azert hogj to-
wa legyen. Es mikeppen az ember o ellensaga meg ggyi mi-
koron meg ggyi, vj ggyi meg, hogj touabba o ellene fel ne
tamadon, es otat meg ne olte, Ezen keppen kell minnekivnk
es tenye ami testonkel. Mert vj mond zent Bernald. Az
mi testvnt hazunk beti ellensag, ki igyze igyekzik minket
meg olnye. Soha nincen nagj ob ellensage embernek es go-
nozob mint az o teste, Mert ember o ellensagenek ellene otalmia
valo mesterseget lel, de az o teste ellen, nem lel ejetet, ha nem
cuk zenuedetessegetek, Es moieuel in kab ember keduet keze,
fi o testenek, meg taggetvnt nekye az o okossagnak zab-
zabolayiat, amennyal mkab iak az lelek ellen, Es hasonlatos
a test a kquer lohoz, kinek mi koron, meg ezertetik zabolaya
nem gondol arval ki nyira il, bator kivat fiiu legyen es hogj
meg serzik, de felzokuen rugvnt, mind az sldhoz veri, Ez
en keppen vagon a testrol, ki generoseggel tartatik, kinek
mikoron, meg zalasztak az o okossagnak zabolayiat, nem
gondol az lelekröl, ki istennek kepeze vagon teicmtetuen
hol lehet hogj o vele ejetembe d kaethozik, de mindenkor
on felzok az o gonosz kiuansagmak miatta. Kicrol oluas
tatik ullen pelta pelda. Dala es kirak, kinek vala es
zep kezte, mel kezet o ada oriznye ket embernek kik kogj

gadat itelnÿe, hog be ne[ssel] essel az elo istennek kezebe. Mert
 mikeppen az hideg lelo korsagbeli ember mindenkoron hi-
 deg vizet kuan innÿa, ki igen art nekÿe, ezen keppen a bin-
 nel meg dogletett test, azt kuanÿa mendenha, mi a leleknek
 5 art, De vg mond zent Bernald, hog vg kell embernek tar-
 tanÿa az o testet, mikeppen az oruos tart'a a kort, Mell' oruos
 sokakat ad az kornak, mell'eket o nem akarna vennÿe,
 hozzaÿa, es sokakat meg tilt o tole, mell'eket o kiuannaÿa
 10 Touabba mikeppen az vr veri az o zolgaÿat azert hog io-
 wa legén, Es mikeppen az ember, o ellenseget [meg gózi] mi-
 koron meg gózi. vg gótri meg, hog touabba o ellene fel ne
 tamad'on, es otet meg ne oll'e, Ezen keppen kell minekwnk
 es tennÿe ami testwnkel. Mert vg mond zent Bernald. Az
 15 mi testwnt¹ hazunk beli ellenseg, ki [igeze] igekezik minket
 meg olnÿe, Soha ninçen nagob ellensege embernek es go-
 nozb, mint az o teste, Mert ember o ellensegenek ellene otalmra
 valo mesterseget lel, de az o teste ellen, nem lel egebet, hanem
 çak zenuedetesseget, Es meñeuel inkab ember keduet kere-
 si o testenek, meg tag[y]etwan nekÿe. az o okossaganak [zab]
 20 zabolÿat, annewal inkab iar az lelek ellen, Es hasonlatos
 a test a kóer lohoz, kinek mikoron, meg eresztetik zabolÿa.
 nem gondol awal ki raÿta il, bator kiral' fiu legén es hog
 meg serzik, de fel zokuen rugwan, mind az földhoz veri, Ez-
 en keppen vaçon a testrol. ki geñeroseggel tartatik, kinek
 25 mikoron, meg zalazt'ak az [ol] okossagnak zabolÿat. nem
 gondol az lelekról, ki istennek kepere vaçon teremtetuen,
 [ly] Iol lehet hog o vele egetembe el karhozik, de mindenkor-
 on fel zok az o gonoz kiuansaginak miatta, Kiról oluas-
 tatik ill'en [pella] pelda **Vala eg kiral'**,² kinek vala eg
 30 zep kerte, mel' kertet o ada oriznÿe ket embernek, kik koz-

¹ LobkK. 287: *testevnk*.

² Ezt a szót elöször fekete tintával írta le a scriptor. Az *i* fölött az utólag kitett vörös pont az eredetibb fekete pont mellé került.

391
391 eggik vak vala masik benna. Kik mkoron meg ak
arnak orozni az kertnek gimqlcet. nem tehetik vala. mert
az santa fel nem igazulhat vala. hog fel er neye az magas
fan az zep gimqlcet. Az vak kediglen. nem lata vala. Tana
cot tartanak. es monda az santa a vaknak. Veg fel engem
valladra. es en el igaz gattlak mell fia ala memi. En le zag
gratom az zep gimqlcet. es veled kozlom. Mellet mkoron meg
tetek volna. elique az kucak. es meg lata a kucet. kit tetenek
vala az gimqlcven. Kerdesni fogja okot. de ok meg mentik vala
magokat. az vak amal. hog nem latina. es az santa hog nem
iaahatna. De az kucak o abnoksagokat meg esmexuen. mind
katot halatra itele. Ezen keppen vagon az lelekrol. ki vezeli
a testet. az gonosz sagnak tetemenere. Mel gonosz sagnak sem
az test az lelek nekivl. sem az lelek az test nekivl nem tehetne.
O azert ember vg keresed keduet testnek. hog lelket el
ne karhoztaffadmiattu. Touabba esedbe veged hog az bi
nes emberel o halanak ideyen. haemak osztznak. Tudna
illik. fereg. qrdog. es ez velag. Ki mind vg zeceti az o rezet. hog
az ket rezem rezem nem adnaya. Mert az fereg vg zeceti a test
et. hog nem adna sem az lelket. sem az morhan. mert iol lakik
vele. Es az qrdog. vg zeceti az lelket. hog nem adna sem a testen
sem o morhan. mert qrdogol gottai azt pokolba. Es ez velag.
az az. Az o rokom. amag eged emberek vg zecetik es velagi o
morhat. hog semmit nem gondolnak az o testeuel. sem kedig
len igen zorgalmatosok a az o lelkeuel. de keresik az o morha
yat es fel tombollak. Es ezen keppen lezen mindennek. ki hala
los bibe hal meg. Tudna illik. Az o teste adatik feregnek. Az
o lelke feregnek qrdognek. es az o morhaya es velagi ember
eknek. O azert bines ember ved esedbe o ezeket. hog el ne vez
esd testedet. lelketet. es mindenedet melletek vallas a mag meg

- zöl éggik vak vala, masik benna. Kik mikoron meg ak-
 arnak orozni az kertnek gímölcsöt, nem tehetikvala, mert
 az santa fel nem igazulhat vala. hog' fel erneje az magas
 fan az zep gímölcsöt, Az vak kediglen, nem lat'a vala, Tana-
 5 cöt tartanak, es monda az santa a vaknak, Veg' fel engem
 valladra, es en el igazgatlak mell' fa ala mení. En le zag-
 gatom az zep gímölcsöt, es veled közlöm, Mell'et mikoron meg
 tettek volna, el ique az kiral', es meg lata a kart, kit tettenek
 10 vala az gímölcsben. Kerdezni foga okot, de ok meg mentik vala
 magokat, Az vak awal. hog' nem latna, es az santa hog' nem
 iarhatna, De az kiral' o alnoksagokat meg esmeruen, mind
 kettot halalra itele. Ezen keppen vagon az lelekröl. ki vezeri
 a testet, az gonozsagnak tetemeñere, Mel' gonozsagokat sem
 az test az lelek nekwl, sem az lelek az test nekwl nem tehetne.
 15 O azert ember, vg' keresed keduet testednek, hog' lelketet el
 ne karhoztassad miatta, Touabba ezedbe vegeg' hog' az bi-
 nes emberrel o halanak¹ ideyen. harmak oztoznak, Tudña
 illik, Fereg, ordög, es ez velag, Ki mind vg' zereti az o rezet, hog'
 az ket [rezem] rezen nem adnaya Mert az fereg, vg' zereti a test-
 20 et, hog' nem adna sem az lelken, sem az morhan. mert iol lakik
 vele, Es az ordög, vg' zereti az lelket, hog' nem adna sem a testen
 sem a morhan, mert orökköl göttri azt pokolba, Es ez velag.
 azaz. Az o rokoni, awag' egeb emberek. vg' zeretik ez velagi [m]
 morhat, hog' semmit nem gondolnak az o testeuel, sem kedig
 25 len igen zorgalmatosok [a] az o lelkeuel, de keresik az o morha-
 yat, es fel tomboll'ak, Es ezen keppen lezen mindennek, ki hala-
 los binbe hal meg. Tudña illik, Az o teste adatik feregnek. Az
 o lelke [feregnek] ordögnek. es az o morhaya ez velagi ember-
 eknek. O azert binés ember ved ezedbe [e] ezeket, hog' el ne vez-
 30 esd testedet, lelketet, es mindenedet mell'eket vallaz, a wag' meg

¹ LobkK. 290: *halalanak*.

valhac, Mikeppen vezte az kazdag demfies, ki mind azok
bol kiket itt ez velagon brie vala. eg ceppenet vizet nem riet
het vala az mas velagon, mikeppen veunk xpius monda az
zent euangeliumba, de mind orokkol orokke kinzattatik po
kolba, es ott sirattia magat, **Deida rosta**.

Dala ket atafiu, Eggtik bolc vala masik bolond vala. Kik mi ko
ron meze folde el budoftanak volna. q honrioktal es akarna
nak hazja ten terriok, es ipitenek volna eg helre holott ket
topztetnek az vt, latanak irast ott, ki azt monda vala, hog
az iob kezre valo vt iol lehet hog zoros daraboses kemen. de
maga batorlagos, de az bal kezre valo vt, iol lehet ioy hog ze
les es generoseges, demaga toluayokkal rakua. Az bolc azert
akara mennye az iob kezre valo vton, de az q bolond atafianak
keremesenek miatta, meg gsztetuen, mene az bal kezre valo
vton. Meg fogattatanak kediglen az toluayoktul, es meg seb
hetetnek, es meg fostatanak, es vettetnek eg mel verembe
ki rakua vala kigoual bekaual, es farkanookkal, hog azok
elneyek meg qket, az q mardosafoknak miatta. Mell atafiak
mikoron az verembe igen sienanak, lata az bolc, hog az ki
gok akarnayak qtet meg maria, siuan es atkozuan q
atafiat, monda vala, Oh atkozott ~~at~~ atafia, iob volt volna
hal soha nem esimezelek volna meg, mert teneked engeduen
meg gszteton, es im en mind te veded egetembe el vezek, keferq
seges zernq halallal. felele az bolond es monda neki Sqt m
kab te lej atkozott, mert mikoron te bol volnal, meg zabadey
thattal volna, mind engemet, mind temen magadat, de miert
onkem bolondnak engedel, ~~ime~~ ime egetem be el vezimk.
Ezenkeppen lezen pokolba, holott orok sirással az ledek test ellen,
es a test ledek ellen zugodnat moe godnak, hog egetembe este
nek az toluayok kezzre, azaz, qrdogok kezzre, es a kigoknak

- valhac, Mikeppen vezte az kazdag dewlſes,¹ ki mind azok-
bol, kiket itt ez velagon bir vala, eg' ceppenet vizet nem nier-
het vala az mas velagon, mikeppen vrunk xp̄us monda az
zent euangeliumba, de mind orokköl orokke kinzattatik po-
5 kolba, es ott siratt'a magat, **Peelda rola**,²
- Vala** ket at'afiu, Eg'gik bõlc vala, masik bolond vala, Kik miko-
ron mezze fõlde el budostanak volna. o honioktul, es akarna-
nak haza [ten] terniok, es iotenek volna eg' helre, holott ket-
toztetneek az vt, latanak irast ott, ki azt mond'a vala, hog'
10 az iob kezre valo vt iol lehet hog' zoros, darabos es kemen. de-
maga batorsagos, de az bal kezre valo vt, iol lehet [iog] hog' ze-
les es generoseges, demaga toluayokkal rakua, Az bõlc azert
akara mennye az iob kezre valo vton, de az o bolond at'afianak
keremesenek miatta, meg goztetuen, mene az bal kezre valo
15 vton, Meg fogattatanak kediglen az toluayoktul, es meg seb-
hettetenek. es meg foztatanak, es vettetenek eg' mel verembe,
ki rakua vala kigoual, bekauval, es sarkañokkal. hog' azok
elneyek meg oket, az o mardosasoknak miatta, Mell' at'afiai
mikor az verembe igen sirnanak, lata az bõlc, hog' az ki-
20 gok akarna'ak otet meg mar'nia, siruan es atkozuan o
at'afiat, mond'a vala, Oh atkozott [att'] at'amfia, iob volt volna
ha[l] soha nem esmertelek volna meg, mert teneked engeduen.
meg goztetem, es im en mind te veled egetembe el vezek, ke(r)sero-
seges zerrõ halallal. Felele az bolond es monda neki Sõt in-
25 kab te leg' atkozott, mert mikoron te bõl³ volnal, meg zabadey-
thattal volna, mind engemet, mind tennen magadat, de miert
ennekem bolondnak engedel, [ime] ime egetem be el vezwnk.
Ezen keppen lezen pokolba, holott orok sirassal az lelek test ellen.
es a test lelek ellen zugodnat⁴ morgodnak, hog' egetembe este-
30 nek az toluayok kozze, azaz, ordogok kozze. es a kigoknak

¹ LobkK. 291: *dewlfes*.

² Az utolagos rubrumozás miatt tűnik úgy, hogy az *l* alatt más betű van.

³ LobkK. 293: *bewlc*.

⁴ LobkK. 293: *zwgodnak*.

maradasi kázzé. azaz. pokolbeli kímakba. azért hog a lelek midőn
volna okosságos, meg gőstetett, es meg csalatott a testnek q
bolondságos kiztetelenek miatta. O azért bines ember. mit fe-
kez bínékben. es edbe vege es vezedelmeket. es otalmazzad ma-
gadát q tölök. Mert ha vala minie estendők el mulnak vege +
volna, meges iol volna. de sóha vege nem lezen. Jay azért ne-
ked. mert el vez. Jay mert testedbe gőstetett Jay mert minden
iokat el vez. Jay mert menőszagból ki rekeszettel es minden go-
nozba esel. qőkkel qőkke. Oh en istenem. ha est ezekbe tartu-
nak es velagi emberet, bizónaba kőmien meg otalmaznak
magokat bintol. **Miképpen a test es a lelek.** az bínék es az
iosagok esue vinnak. Az keuelseg azt monda. Jelleben va-
lo vag. mindeneknel. azért tart fel fejedet. Az alázatosság rea-
felel monduan. Emlkezzel meg zegen nauallas. mert rothata-
tosság vag es fereg. meg kell hatnod. **Hiv dicsőség est monda.**
Mutassad ki a iot. kint tezz. hog ionak es zennek mondanak.
Vanak felelme rea felel monduan. Az iot nem kell embernek
tenye es el mulandokert. de az qők iokert. azért elkal titkol-
nyia. hog az isten ki lata titokban. meg szesse tenked azt.
Az fősuenfegnek kiuansága est monda. Bínékil kiuanha
tod es velagi morhat es tarthatod. mert ne talandon vegre
meg zegenedel. es mit mas gonozol tartana. iob te tartad. es
kölced el. De es velagnak meg vtalasa. rea felel monduan.
Es velagi morhat nem keresheti ember vezedelmekil. mert
mineuel valaki többet vall. annuel többet kiuan vallama. es
bizónaba. qhalalanak idepen. mind el hággja. Az bnyaság
est monda. Isten es velagnak. eredetitol fogua teremte felel
es azzonyjallatot. azért hog egymast. zeressek az ~~test~~ testi
jgenexsegeert. mert ha minden ember zizesegert tartana. es
velag regen el tőzetett volna. De az tisztaság rea felel monduan.

- mardasi¹ kőzze. azaz. pokolbeli kinokba. Azert hog a lelek midőn
 volna okosságos, meg gőztetett, es meg álatott. a testetnek² ő
 bolondsagos kiztetesenek miatta. O azert bines ember, mit fe-
 kez binekben. ezedbe veged ez vezedelmeket, es otalmazzad ma-
 5 gadat ő tőlok, Mert ha vala mińe eztendők el mulnak, vege [v]
 volna, meges iol volna, de soha vege nem lezen. Iaý azer ne-
 ked. mert el vezz, Iaý. mert testedbe gőttetettel, Iaý mert minden
 iokat el veztez. Iaý mert meńorzagbol ki rekeztetel. es minden go-
 nozba esel. őrőköl őrőkke. Oh en istenem. ha ezt ezekben tartana-
 10 nak ez velagi emberek, bizonába kőnńen meg otalmaznak
 magokat bintől **Mikeppen a test**³ es a lelek, Az binek es az
 iozagok ezue viwnak Az keulseg azt mond'a, Fell'eb[a](e)n va-
 lo vağ. mindeneknel, azert tarć fel feýedet, Az alazatosság rea
 felel monduan, Emlkezze meg zegen naual'as, mert rothata-
 15 tossag vağ eş fereg, meg kell halnod. Hiw dićősege ezt mond'a.
 Mutassad ki a iot, kitt tezz. hog ionak es zentnek mond'anak
 Vrnak felelme rea felel, monduan. Az iot nem kell embernek
 tennye ez el mulandokert, de az őrők iokert. azert elkell titkol-
 nya, hog az isten ki lat'a titokban, meg fi( )zesse teneked azt.
 20 Az ősuensegnek kiuansaga ezt mond'a, Bin nekil kiuanha-
 tod ez velagi morhat es tarthatod, mert ne talandan vegre
 meg zegenedel, es mit mas gonozol tartana, iob te tarćad. es
 kőlćed el, De ez velagnak meg vtalasa, rea felel monduan,
 Ez velagi morhat, nem keresheti ember vezedelm nekil, mert
 25 mineuel valaki tőbbet vall. anneual tőbbet kiuan vallania, es
 bizonába, ő halalanak ideýen, mind el hağga, Az buýasag
 ezt mond'a. Isten ez velagnak eredetitol fogua teremte ferfiat
 es azzonýallatot. azert hog eđmast zeressek az [testi te] testi
 30 velag regen el őretett volna, De az tisztasag rea felel mőduan.

¹ LobkK. 293: *mardosasy*.

² LobkK. 293: *atestnek bolondsaga myath*.

³ Az utólagos rubrumozás miatt tűnik egybeírásnak.

Senmi fertelmes be nem megen men országba, Azeeb
armeual inkab tisztaban el, meneuel nagobban latod hog
az istentol neked adott idq hamak el mulik, hog d ne vess.
de hog men országba meg koronasztassal istentol az tisztasag
nak tanca saext. Az harag azt monda, Na mind beke
seggel el zenueded az raytad tott buzzusagot, tabat germek
nek aleyinak, es sokkal tobbet tesnek te raytad, Toj azert
kola. al bozzut, Az bekeseg rea felel es ezt monda, Mdl ig
en sok bozzusagokat zenuedett te exceded az xpus, Mehe sok
vereseget, meg meueteseget, ha gnapasokat, quisk koronat
kereszt fit, Es te zegen naualias, eg iget nem tophetz es d non
viselhetz qexute, Az toekossag azt monda, De isten azert
teremtett mindeneket, hog ember ellen velek, egek igek es
vigadon, Az zenuedesseg azt monda es rea felel monduan.
Jol lehet hog isten mindeneket azert teremtett hog ember ellen
velek, es hog meg ne hallon ehel, de hog etelbe italba az mek
tekletesseget felvul ne hallda az zenuedesseget elgeyte meg.
Az igazseg azt monda, Sokakat tehetz kiket amaz non
teheti, Azert non kell lomnye neki felte valonak naladnal, av
ag bozzad hasonlatosnak, Actasiusagos egenlőség rea felel
monduan, Na egebetkosagos egebetket igazagos miuelkedek
kel felvul hallat, iob es hasznalatos ha magadat meg alazod.
Mert ki magasban hag, ha esnye tozetemik, nehezben estik, Az
gylőség azt monda, Cauol legyen te toled, hog amaz em bent ze
ressed, kit mindenbe ellenségest valloz, Az isten zecetere rea fe
lel monduan, Azert non kell meg valma es gylöbnye az islemek
kepet, ki emberbe vagon, de zecetnye kell az term ezetet kit isten
teremtett, de csak az bint kell gylöline, Az magalmassag azt
monda, Vallon ki zenuetheti el bekeseggel meny gonosokat
tezen amaz ember, hanem csak ki netalan neki enged, Az igaz

Semmi fertelmetes be nem meġen meń orzagba, Azert
anneual inkab tiztaban el', meńeuel naġobban latod hoġ
az istentol neked adott ido, hamar el mulik, hoġ el ne vezz.
de hoġ meń orzagba meg koronasztással istentol az tiztasag-
5 nak tartasaert. Az harag azt mond'a, Ha mind beke-
sseggel el zenueded az raytad tott buzzusagot, tahat ġermek-
nek alejtnak, es sokkal tobbet teznek te raytad, Teg azert
rola. al' bozzut, Az bekeseg rea felel es ezt mond'a, Mell' ig-
en sok bozzusagokat zenuedett te eritted az xp̄us, Meńe sok
10 veresegeket, meg meueteseket. haġapasokat, tovisk koronat.
kerezt fat, Es te zegen naual'as, eġ iget nem torhetz es el nem
viselhetz o erette, Az torkossag azt mond'a, Vr isten azert
teremtett mindeneket, hoġ ember ell'en velek, egek, igek. es
vigad'on, Az zenuedetteseg azt mond'a, es rea felel monduan.
15 Iol lehet hoġ isten mindeneket azert teremtett, hoġ ember ell'en
velek, es hoġ meg ne hall'on ehel, de hoġ etelbe italba az mer-
teketesseget fel'wl ne hall'd'a¹ az zenuedettesegot, elegeyte² meg.
Az ireġseg ezt mond'a, Sokakat tehetz kiket amaz nem
teheti,³ Azert nem kell lennye neki fell'eb valonak naladnal. aw-
aġ hozdad hasonlatosnak, At'afiusagos eġenloseg rea felel
20 monduan. Ha [eġebekeioz]agos eġebeket iozagos miuelkedek-
kel⁴ fel'wl hallatz, iob es haznalatos ha magadat meg alazod.
Mert ki magasban haġ, ha esnye tortetik, nehezben esik Az
ġil(e)oseg azt mond'a, Tauol legen te toled, hoġ amaz embert ze-
25 ressed, kit mindenbe ellensegest vallaz. Az isteni zeretet[t] rea fe-
lel monduan. Azert nem kell meg vtainia es ġololnye az istennek
kepet. ki emberbe vaġon, de zereťnye kell az természetet kit isten
teremtett, de cak az bint kell ġilolnie. Az ragalmassag ezt
mond'a. Vall'on ki zenuetheti el bekeseggel meny gonozokat
30 tezen amaz ember, hanem cak, ki netalan neki enged. Az igaz

¹ LobkK. 296: *halagya* ~ mensuram excederet.

² LobkK. 297: *eliġyche*.

³ LobkK. 297: *teheth*.

⁴ LobkK. 297: *mivelkedetedel*.

feddesnek zabadfagu tea felmonduan. Hög atafiusagos
zecedetent embernek q atafiat zembe kell meg feddeme. es az
ragolmassagtul meg h kell otalmazmia magat. Az iora
valo restseg est monda. Na sokat imadkosol es sokat bgyitk
es vigaz. sot el vez meg bolondol. Es ha fican daz, zemed ki ap
ad. Az iora valo fel serkegetes rei felmonduan, Nem tudod
zegen naualas. ha holnapot ered. arvag cak ej ouates. Azert
mastan teged amie tehetz. az men orzagert. kit nett veznek
az turiak. veslek. de kik erot teznek magokon. azaz. pemiten
ciat tartnak. Mind el felol meg mond irtakat monda zent
Agoston doctor. Flo azert valaki ezekbe akauand gog q dol
mes lennye. zikseg q nekie. hog zenetlen imadkoszek es v
runk xpustnak q zent kimnat halalat forgassa q ziuembe es
Delda azokol kik a uesti qtet kquesse.
gpnqosegeket kiuaninak. es q lelkeket ehel haigyak meg h
halnya. Nasonlatosok ezek neminemq emberhez. ki mi
koron ej vnicoms newq vad dqa futna. hog qtet meg ne
marnaya. efek ej nag mel vaxembe. es midon ala hulna.
efek ej bokorhos kapazkodek esmeg q kezeiuel. es labaiual
ala ej alhatatlan izamo kore. Tekentuon kediglen az ember
az bokornak gpkereke kihez tartozik vala. lata tuhaz ket
eyer. egyik feyer. mafik fekete. ragya az bokornak gpkeret.
Es immax kysel valanak. hog altal ragnayak. Tekente az
vaxemnek fenekere. lata ej nag rettenetes sar kant. ki q
zayabol. langas tyzet erezt vala. Es q zayat meg tutuan. ki
uania vala qtet meg marnya. Tekente touabba az kore.
kim laban al vala. lata tuhaz neg kigo tolta ki feyer. akax
uan q labat meg marnia. fel onduen kediglen az q zeme
it. lata ej keues mezet ala folnja az bokornak aguro!. Ei
felede az; vez edmeket. kikbe vala vetteten minden felol. az

- feddesnek zabadsaga rea felel monduan. Hoǵ aʿaʿfiusagos
zeretetert embernek ǵ attʿafiat zembe kell meg feddenye, es az
ragalmassagtul meg [h] kell otalmaznia magat. Az iora
valo restseg ezt mondʿa. Ha sokat imadkozol, es sokat boytolz
5 es vigazz, sot el vezz, meg bolondolz, Es ha sirandaz. zemed ki ap-
ad. Az iora valo fel serkegetes¹ rea felel monduan, Nem tudod
zegen nauafas. ha holnapot ered. awag cak eg orates, Azert
masthan teǵed amit tehetz, az meñ orzagert, kit nem veznek
az tuñak, restek, de kik erot teznek magokon, azaz. peniten-
10 ciat tartnak, Mind el felʿol² meg [mond] irtakat mondʿa zent
Agoston doctor, No azert valaki ezekben akarand gozoddel-
mes lennye, zikseg ǵ nekie, hoǵ zenetlen imadkozsek, es v-
runk xp̄usnak ǵ zent kinñat halalat forgassa ǵ ziuembe. es
Pelda azokrol kik a testi ǵtet kquesse.
15 ǵonǵorsegeket kiuanñak. es ǵ lelkeket ehel haǵgak meg [h]
halnya, Hasonlatosok ezek neminemǵ emberhez, ki mi-
koron, eg vnicornis newǵ vad elott futna, hoǵ ǵtet meg ne
marnaña, esek eg naǵ mel verembe, es midon ala hulna.
[esek] eg bokorhoz kapazkodek esmeg ǵ kezeiuel, es labaiual
20 ala³ eg alhatatlan izamo kore, Tekentuen kediglen az ember
az bokornak ǵokerere kihez tartozik vala, lata tahat ket
eger, eggik feyer, masik fekete, ragya az bokornak ǵokeret.
Es immar kovel valanak. hoǵ altal ragnañak, Tekente az
veremnek fenekere. lata eg naǵ rettenetes sarkant. ki ǵ
25 zañabol. langas tyzet erezta vala, Es ǵ zañat meg tatuan, ki-
uanña vala ǵtet meg marnaña. Tekente touabba az kore.
kin laban al vala, lata tahat neg kigo tolta ki feyet, akar-
uan ǵ labat meg marnia, Fel emeluen kediglen az ǵ zeme-
it, lata eg keues mezet ala folnya az bokornak agarol. El
30 felede az vezedelmeket, kikbe vala vettetuen minden felol. az

¹ LobkK. 298: *fel serkentees*.

² LobkK. 298: *effelewl*.

³ LobkK. 298: *alla ~ pedes fixit*.

mesen foga nalakodnya, / e azon kogye, az ket ager d vagya az
 bokornak gykeret, / e az kigyok meg mava az q kulnut, / e dtk
 az farkannak torakaba, / deak zereit az vmozome vad az ha
 tal, ki embert yzi mendonha, / e kuamnia gyt meg maranya
 az veven, / e vlag, ki mndon gonozokkal vakua, / e bokor, / e m
 bernek elat, / ki az ket ager, / feyer / e fikat meg emat, / agy ragg
 ya, / e az nap / e az ey, / e az meg kigo fy kedglen, / e az meg dtezo allat
 mint uadha uik, / e gy fyla mas vis, / e hokmad tyg, / e megd / e gy, / e ktk
 dpl embertek iske zereit, / e gy farkan kedgy bokobnak gnyra
 ki mndnt kuam meg maranya, / e gy meg kedglen, / e vlagannak
 hazug gyriqrelege, / ki maat embert meg calatnak / e gy ktkpl
 Mbernek
 d karhogyik
 hokmad ellenfogy az vedgy, / ki ellenkedik m
 vednik, / e vrammnik lefelkedik hokom idobe
 elgyer, / e iden valo vlagannak detibe, / e masofogyer
 / e vlagabol ki mvenfuk ideyen, / e hokmadyer, / e az vialfo uideren
 / e vlagannak hoz dgyer az vedgy lefelkedik, / e embert vvari, / e vlagannak
 detiben, / e iden kilon kferatidnek maza, / e hoz gyt meg gyhgy
 fe, / e mtenozagba fid ne eregye, / e homan q elat ala, / e dehoz gyt
 karkoztatja, / e pokokta vige, / e holdt gyrtkpl gyrtke q vele
 kmyatantik, / e mgyten az vedgy lauta embertek q vialt elme
 bator gyruer lejen / e h sarna nem kedudkedik benne, / e hoz meg
 nem nektimye az idket, / e mret sem armanak, / e m gyhgyt, / e m
 / e vlagi mordinat keres, / e harem oak az idket, / e gy er mgon u
 nam, / e moytes yphidannak dfg kphuenek tyen megd kgeden, / e hoz
 egi idoben, / e ique gyrdgy ykennik eliben, / e morda, / e hald eme
 kam embertek q idket, / e gy vlagi morda mind ted legon
 mret mkeppen az sokom madak ager yzi az kts madakal hoz
 kuamnia az q iut meg emye, / e gyi keppen az vedgy ager
 habozgunka az embert, / e hoz kuamnia q idket d karhogyatany

mezen foga nálakodnÿa, Es azon kőzbe, az ket eger el raga az bokornak gőkeret, es az kígók meg marak az ő labait, es esek az sarkannak torkaba, Lelek zerent, az vnicornis vad, az halal. ki embert űzi mendenha, es kiuanńa őtet meg marnÿa.

5 Az verem, ez velag, ki minden gonozokkal rakua. Az bokor, embernek elete, kit az ket eger, feÿer es fekete, meg emezt. azaz. ragÿa, az nap es az eÿ, Az neg kígo fő kediglen. az neg eltető allat, mint tudńa illik, Eg föld.¹ mas viz. harmad tÿz. neged eg. kikből embernek teste zereztetett. Az sarkan kedig pokolnak zaÿa.

10 ki mindent kiuan meg marnÿa, Az mez kediglen, ez velagnak hazug gőńőřősege, ki miatt ember meg őalattatik es őřőkől

(E)Mbernek el karhozik:—
harmad ellensege az őrdőg. ki ellenkedik mivelńnk, es vtannunk leselkedik harom időbe.

15 Előzer, ez ielen valo velagnak eletibe, masodzer ez velagbol ki menesnek ideyen. harmadzer, az vtolso iteleten. Mondam hog előzer az őrdőg leselkedik ember vtan, Ez velagnak eleteben, kilőn² kilőn keserteteknek miatta. hog őtet meg gőzhesse, es meńőrzagba fel ne erezze, honnan ő esett ala, dehog őtet

20 karhoztassa, es pokolra viđe, holott őřőkől őřőkke ő vele kinzattassek, Es meglen az őrdőg latt'a embernek ő testet elnie. bator őztőer leđe es, [h] soha nem keduelkedik benne,³ hog meg nem űerhetneÿe az lelket, Mert sem arańat, sem ezoštőt, sem

25 ez velagi morhat keres, hanem őak az lelket, Az ert vađon iruan. Moÿsespphetanak első kőńuenek, tizen neged rezeben. hog eđ időben, ique őrdőg istennek eleiben, es monda. Ad'ad ennek embereknek ő lelkeket, es ez velagi morha mind tied leđe. Mert mikeppen az sol'om madar, azert űzi az kis madarat, hog

30 kiuanńa az ő ziuet meg ennÿe, ezen keppen, az őrdőg azert haborgatt'a az embert, hog kiuanńa ő lelket el karhoztatńa.

¹ LobkK. 300: egyk ffewld.

² Utána piszokfolt van.

³ LobkK. 301. nem [kedvelkedyk] ketelkedyk benne.

az nagj ıkegıseınek mıatta. kıt vall az emberhez. azert hogj o
da meıen. homom qala esett. Mınek okaert sem esık. sem ızık
sem alosık. de mınd ey nappa kerengi ez velagot. lelkeket ke
refuen el karhostatıpa. Es mınnak anny zamıtalan lelkeket
vıt pokolba. hogj ha kı ıphetıenek. ez fıldnek zımet be tıltıhet
nek mınd az hewgyılen. Es ez nem cıda. mert mıkeppen ısten
meg ıelentıte. vıg momek be pokolba a bınes lelkek. mıkeppen
az esı. demagıa sem eıeg qınekye. de tıbbet kıuan. es mıan
nunk ballag. esel nappal kerrefuen. kıt meg calhatına. Azert
monda zent Peter apostol. Amıfıai ıozanok legetek. es vıgısz
zatok. mert az tı ellensęgtek pokolbelı qırdog. mıkeppen az ve
uo orozlan kereng. kerrefuen kıt meg maxhasson. kınek elle
ne allatok. bıttben exıssık leuen. Touabba vıg mond zentı
Gergel doctor. hogj az qırdog. ez fıldet kerengi. nem lepes ze
rent. de mıkeppen az lelek. annag zel. ropıfuen. es mındeneket
meg halla. mıtek. mındattatınak. es mındeneket meg lat.
mıtek teıetnek. Demagıa azokat mıtek az zıw be fırgattat
nak. nem tudı. Mert ha embernek gondolatık tudna. semmı
ıot nem hadna teııye. Touabba azon zent Gergel monda.
hogj fı gondolat. akax mılt fırtelmeı legıen. soha az lelket meg
nem fırtetıteı. ha az okossag. rea nem enged. Touabba vıg
mond zent Amboxus doctor. Qırdogınek dolgok. mınek
gonozsal kınalma. de mı dolgunk. annak nem engedıye.
Mıx mınezı ellene allunk. amez qı fırt meg fızzıqk. an
galokat meg fıgıstallık. ıstent fıztellıvk. Kı area mı
mınek hogj fıaskodınk. meg fıgeıyt hogj fızzıvk. es
meg fıpsıyt. hogj meg ne fııatkoıszunk. Eıeket mındıya
zent Amboxus doctor. Ha kedıgıen ellene allasnak abıaz
attık keredı. ımez. hogj mınden bınnek ellene. kııvel fıesıt

az nag' ireg'segnek miatta. kit vall az emberhez, azert hog' o-
 da megen, honnan o' ala esett. Minek okaert sem ezik, sem izik,
 sem alozik, de mind ey' nappa kerengi ez velagot, lelkeket ke-
 resuen el karhoztatn'ya, Es immar anny' zamtalan lelkeket
 5 vitt pokolba, hog' ha ki iohetnenek, ez földnek zinet be to'ltethet-
 nek mind az hewgyglen. Es ez nem c'oda, mert mikeppen isten
 meg ielentette, vg' mennek be pokolba a binés lelkek. mikeppen
 az esq. demaga meg sem eleg o' nek'ye, de to'bbet kiuan, es vtan-
 nunk ballag, eyel nappal, keresuen, kit meg calhatna. Azert
 10 mond'a zent Peter apostol. At'amfiai iozanok legetek, es vig'az-
 zatok, mert az ti ellensegtek, pokolbeli ordog, mikeppen az re-
 uo orozlan kereng, keresuen kit meg marhasson. kinek elle-
 ne all'atok, hitben er'ossek leuen. Touabba vg' mond zenth
 Gergel doctor, hog' az ordog, ez földet kerengi, nem lepes ze-
 15 rent, de mikeppen az lelek, awag' zel, roposuen, es mindeneket
 meg hall'a. mell'ek. mondattatnak. es mindeneket meg lat.
 mell'ek tetetnek, demaga azokat mell'ek az ziwbe forgattat-
 nak. nem tud'a, Mert ha embernek gondolatit tudna, semmi
 iot nem hadna tenn'ye, Touabba azon zent Gergel mond'a,
 20 hog'. Az gondolat, akar mell' fertelmes legén, soha az lelket meg
 nem fertezteti, haaz okosság. rea nem enged. Touabba vg'
 mond zent Amborus doctor. Ordogoknek dolgok, minket
 gonozzal kinalnia, de mi dolgunk. annak nem engedn'ye.
 Mer minezer ellene allunk, annezor¹ otet meg gozzok. an-
 25 galokat meg vigaztall'uk, istent tiztall'wk, Ki arra int
 minket hog' viaskod'unk, meg segeyt hog' gozzwnk, es
 meg er'oseyt, hog' meg ne fogatkozzunk, Ezeket mond'ya
 zent Amborus doctor, Ha kediglen ellene allasnak abraz-
 att'ak² kerded, imez, hog' minden binnek ellene, kiwel kesert

¹ A fölöslegesen behúzott alsó farkat a scriptor igyekezett eltüntetni.

² LobkK. 304: *abrazatyat*.

országos dolgok vees, Noj ha keuelseggel f kesert te meg ak
azzad magadat, ha torkossagnak miatta kesert, tabat
zenuetresseg meg magadat boytel, ha kedig buyasaggyal
kesert, te ferec tiztasagnak magadat, Noj ha ez velagi orsz
mel, awag hmi dicsosseggel kesert, ficalm nak miatta all el
lene. Na ezenkeppen viu mindaz q vele qtet meg goszod, es men
országot vezed, holott islentol meg koronaztatol, Mert vij
mond zent Job, Vitezkedes embernek elozes foldon, Mert
expud vezik men országot, nem tu nan cessen.

Masodszor az ordog lefelkedik mi vtammunk az mi hala
lunknak idojen, Mert mi koronam lelek ki zakada testbol,
tabat akkoron, nolc fejedelm ordog katonnyokkal esse,
tembe ielen leznek az leleknek q ki menesenek kapuian.
Kik kozzol az het so ordogok kereskednek zereteresen az het
so halalos bimekkel ha meg lebetnek az lekekben, Noj ha
kediglen, nem lelhetik az so halalos bimeknek bimeket, tabat az
q katonai zeretereset kereskednek az bimeknek agozati kol, kik
nek miatta awag cak puegatoriumra vonhatnyak qtet
Az nolczadik ordog kediglen zereteresen keresi az huetlen seget,
ki meg dogleti mind az egez kereszen seget, Es ha az lefelke
deseket ezizeket eltauoztatanda a lelek, tabat meg koro
naztatik islentol men orszagnak bodogsaba.

Harmadszor az ordog lefelkedik mi vtammunk az vtolsó ite
leten. Mert vij mond zent Agoston doctor, Akkoron az or
dog lezen ki monduan, es mi elonkbe hanuan mindneket
melteket totivnk monduan, O igaz biro iteld ez embert etim
nek lemnye az bimek ki nem akara tied lemnye az malaztnak
miatta. Teneked engedetlen volt, de ennekem engedelmes.
O melt igen zorosok leznek akkoron az karhosztaknak vtoi.

iozagos dolgot vess,¹ Hoǵ ha keuelseggel [s] kesert, te meg al-
 azzad magadat, ha torkossagnak m(n)jatta kesert, tahat
 zenuettesse(g)d meg magadat bõytel, Ha kedig buyasaggal
 kesert, te taré tizasagra magadat, Hoǵ ha ez velagi orom-
 5 mel, awaǵ, hiw dicoseggel kesert, siralmnak miatta all' el-
 lene, Ha ezenkeppen viuandaz o vele, otet meg gõzod, es meñ-
 orzagot vezed, holott istentol meg koronaztatol, Mert vg
 mond zent Iob, Vitezkes embernek elete ez földõn, Mert
 erouel vezik meñ orzagot, nem tuñan resten.

10 Masodzor az ordog leselkedik mi vtannunk az mi hala-
 lunknak ideyen, Mert mikoron a lelek ki zakad a testbol.
 tahat akkoron, nõlc feyedelm ordog katonayokkal ege-
 tembe ielen leznek az leleknek o ki menesenek kapuyan.
 Kik kozzol az het fo ordogok kereskednek zeretetessen az het
 15 fo halalos binekrol ha meg lelhetnek az lelkekben, Hoǵ ha
 kediglen, nem lelhetik az fo halalos [binenek] bineket, tahat az
 o katonai zeretetest kereskednek az bineknek agazatirol. kik-
 nek miatta awaǵ csak purgatoriumra vonhatnayak otet
 Az nõlczadik ordog kediglen, zeretetesen keresi az hitetlenseget.
 20 ki meg dogleti mind az egez kerez'tenseget, Es ha az leselke-
 deseket, erizeteket eltaoztatand'a a lelek, tahat meg koro-
 naztatik istentol meñorzagnak bodogsaba²

Harmadzor az ordog leselkedik mi vtannunk az vtolso ite-
 leten. Mert vg mond zent Agoston doctor, Akkoron az or-
 25 dog lezen ki monduan, es mi elonkbe hañuan mindeneket.
 mell'eket tottwnk monduan, O igaz biro iteld ez embert enim-
 nek lennye, az binert, ki nem akara tied lennye az malaztnak
 miatta. Teneked engedetlen volt, de ennekem engedelmes.
 O mell' igen zorosok leznek akkoron az karhoztaknak vtai.

¹ A Nytár-ban közölt átírat (vees) téves. Hasonló még: 22/5: zoross (és nem zoroos).

² LobkK. 306: *bodogsagaba*.

felvöl lezen az hágy haragos biro, alol az rettenetes pokol.
róg felöl az vadalo bimek, bal felöl zantalan qrdoggyk, kimok
ra vonnam, belöl az lelki esmeret lezen maradosuan, es kivel
mind ez velag egyuen. Akkoron memek az iok az qzok qzomie
es az gonozok az qzok kinta. Oh en istenem vayha ezekbe ven
nek ezt a bimes emberet. Az qrdog harom bimenk miatt
naggb rezre karhozattá az lelket, errol oluastatik ul'en.

Pelca Dala regenten eg kival: kinek vala eg zep hayadon
leania, ki az balvan istenektol feloletet vott vala, hogj
mint hazassagra menne, ottan meg halna, ki meg y
eduen, mezkon, es erdokon yar vala, es hazassagra non
megjen vala, De miert hogj igen goro seren vala, ezt zer
ze, hogj valaki, akarna qtet hozza vennie hazassag ze
rent, elozer hamaryat futna q vele, es meg halladnaya
hozza menne, ha kedig a leani halladna meg a legent, ta
hat feyet vennepe, Es ezenkeppen nagj sok ifju legeriek
veztik vala el feyeket miatta, Juta eg ifju vitez, is nemes ipomenes
nervp, ki akaxuan ez zizet hozza vennie, mene eg balvan
istenhez, kinek vala venus neuue, ki ada neki harom ar
an almat, es meg taneyta m keppen yarua ev vele, El
mene azert az ipomenes vitez, es hamaryat fogta futnia az
leanial, ki leg ottan el hallada a vitez, Es a vitez ki veue
kebeleböl az eg aran almat, es eleibe vete, Oldalt fele lata az
leani az almat, vtanna futamek, meg oda iara, addig el
hallada a vitez, Es mikoron el hallatta volna es meg aleani,
masodszor es vgnn tyn a vitez, harmadszor es, Meg nehezeytek
kedigien az leant az almak, es el hallada a vitez, Hozzaya
veue, es meg tyre q zizefegget. Zelekzerent az ziz lean az
lelek, ki igen goro a iokba meglen tizta, Az ipomenes vitez

Fel'wl lezen az [hag] haragos biro, alol az rettenetes pokol.
iog felöl az vadalo binek, bal felöl zantalan ordogok, kinok-
ra vonwan, belöl az lelki esmeret, lezen mardosuan, es. kiwel
mind ez velag eguen. Akkoron mennek az iok az orok oromre.
5 es az gonozok az orok kinra. Oh en istenem vayha ezekben ven-
nek ezt a bines emberek, Az ordog, harom binewk miatt
nagob rezre karhoztatt'a az lelket, errol oluastatik ill'en,
Pelda Vala regenten eg kiral', kinek vala eg zep hayadon
leaña, ki az balwan istenektöl feleletet vott vala, hog
10 mint hazassagra menne. ottan meg halna, Ki meg y-
eduen, mezoqon, es erdoqon yar vala, es hazassagra nem
megen vala, De miert hog igen gors seren vala, ezt zer-
ze, hog valaki, akarna qtet. hozza vennye hazassag ze-
rent, elozer hamaryat futna o vele, es meg halladnya,
15 hozza menne, ha kedig a leañ halladna meg a legent. ta-
hat feyet venneye, Es ezen keppen nag sok ifyu legeñek
veztik vala el feyeket miatta, Iuta eg ifyu vitez, [io nemes] (Ipomenes)
newo, Ki akaruan ez zizet hozza vennie, mene eg balwan
istenhez, kinek vala venus neue, Ki ada neki harom ar-
20 añ almat, es meg taneyta mikeppen yarna ew vele, El
mene azert az Ipomenes vitez, es hamaryat foga futnia az
leanal, Ki leg ottan el hallada a vitezt, Es a vitez ki veue
kebeleböl az eg arañ almat, es eleibe vete, Oldalt fele lata az
leañ az almat, vtanna futamek, meg oda iara, addig el
25 hallada a vitez, Es mikoron el hallatta volna esmeg a leañ.
masodzer es vgan ton a vitez. harmadzor es, Meg nehezeYTEK
kediglen az leant az almak, es el hallada a vitez, Hozza ya
veue, es meg tore o zizeseget. Lelek zerent az ziz lean az
lelek, ki igen gors a iokba, meglen tizta, Az Ipomenes vitez

kediglen az püdogy, ki hazom orah almaknak miatta
cálta meg a lelket, Tudnia illik, Keuelsegnek miatta. íf-
uenségnek miatta. es parakznaságnak miatta. kikkel
mind ez velgy telles. Es ezen keppen meg zeplésepti es meg-
tyri q zizesegenek tisztaságot. es hozzá vezi pokolnak sene-
kere. Holott kínözsa ötöt mind özökköl özökke időre vege.

Az halálról szól itt az irás

Emlekezzel meg ember az halálról, mert nem
késik, Ez igeket írta bölé Salamon egy kőnue-
nek hatod részebe. Mely sok iókat ad embernek a halálnak
emlekezeti. zent irásban sok helyen ielentetik meg. Mert vj
mond azon bölé. Emlekezzel meg ember a te vólfo halálod-
ról. es soha nem vetkezel. Es vtan vj mond zent Bernald.
Az halálnak zenetlen való meg emlekezeti. nagj bodogság.
Ezt vele vifelte ember vala holott iakand, es soha nem vet-
kezik. Touabba vj mond zent Agoston doctor. Semmij
vgyan el nem vonza az embert by meg, miképpen az hal-
álnak gúkozlatos meg emlekezeti. Mert es halál tezi em-
bert. q magat meg alázma, mindeneket meg vtalma.
es penitenciaat tartama. Mert vj mond zent Jero-
nimus doctor, Kőnhen meg vtal mindeneket, ki minden-
koron gondolta q magat meg halandonak lennie. Mert
zemeknek kúanságra meg vtaltatik, mikoron vala ki
gondolta q magat ullen reuid időn mindeneket el hadma
Testnek kúanságra meg vtaltatik, mikoron valaki gon-
dolta hogj az q teste. reuid való napon lezen fergekeknek
etke. Esetnek keuelsege meg vtaltatik, mikoron vala ki
es zúeben gondolta, hogj a ki mástan akax lennie fellé-
valo egebeknel. tetetetik földbe mindeneknek labok ala.

kediglen az őrög, ki három arán almának miatta
 áll'a meg a lelket, Tudnia illik, Keulsegnek miatta, fős-
 uensegnek miatta, es paraznasagnak miatta, kikkel
 mind ez velag tell'es, Es ezen keppen meg zepőseyti es meg¹
 5 tőri, ő zizesegenek tisztasagat, es hozza vezi pokolnak fene-
 kere, holott kinozza őtet mind őrkőköl őrokke:— Ez a vege,

Az halalrol zol itt az iras

(E)Mlekezzel meg ember az halalrol, mert nem
 kesik, Ez igeket irta bölc Salamon eg kőnue-
 10 nek hatod² rezebe, Mell' sok iokat ad embernek a halnak³
 emlekezeti. zent irasban sok helen ielentetik meg. Mert vg
 mond azon bölc. Emlekezzel meg ember a te vtolso hala(d)lod-
 rol, es soha nem vetkezel. Es⁴ vtan vg mond zent Bernald.
 Az halalnak zenetlen valo meg emlekezeti, nağ bodogsag,
 15 Ezt vele visell'e ember vala holott iarand, es soha nem vet-
 kezik, Touabba vg mond zent Agoston doctor. Semmő
 vgan el nem vonza az embert bñnröl, mikeppen az hal-
 alnak gakorlatos meg emlekezeti. Mert ez halal tezi em-
 bert, ő magat meg alaznia, mindeneket meg vtalnia.
 20 es penitencia tartania. Mert vg mond [zem] zent Iero-
 nimus doctor, Kőnñen meg vtal mindeneket, ki minden-
 koron gondoll'a ő magat meg halandonak lennie. Mert
 zemeknek kiuansaga meg vtaltatik, mikoron vala ki
 gondoll'a ő magat ill'en reuid időn mindeneket el hadnia
 25 Testnek kiuansaga meg vtaltatik, mikoron valaki gon-
 doll'a, hog az ő teste, reuid valo napon lezen fergekeknek⁵
 etke. Eletnek keulsege meg vtaltatik, mikoron vala ki
 ez⁶ ziuében gondoll'a, hog a ki mastan akar lennie fell'eb
 valo egebeknel, tetettetik földbe, mindeneknek labok ala.

¹ Utána vízfolt van. Kötőjelnek nincs nyoma.

² LobkK. 309: *heted*.

³ LobkK. 309: *halalnak*.

⁴ LobkK. 309: *ez*.

⁵ LobkK. 310: *fergegeknek*.

⁶ LobkK. 310: *ezt*.

Vayha ezekbe venneyek ez földi királok, es minden fejedelmek, es kazdagysagokkal bevelkedok ez velagban, mi keppen az zeles palotak tul vitettemek az zorus koporsoba, es az vilagos es fenes palotak tul a kettenetes es setet koporsoba, es viragokkal es kilon kilon kaxpitokkal meg ekesent palotakbol, vitettemek a bidos koporsoba, es minden mozhauval telles palotakbol az zegen nauakas koporsoba, es fiakkal, leanokkal, es zolgyakkal meg ekeselt palotakbol vitettemek az koporsoba, ki ices, es minden fiaktul es baratoktul meg fostatik, Oh hol vagon az d mult pompasag, hoy hol vagon az d mult dicsoseg, hol vagon az zolgyaknak serege, hol vannak az zep ruhak, aranyas bakson kamuka, hoy hol vagon az lag es genge ag, hoy hol vagon az kilon kilon io meg fyt etek, es venetek, Jay vezek mert, ki annak elotte nag gonoszsegben d vala az palotaba, mindenestol fogva etettek az fergektol a koporsoban.

Vg mond ezql zent Innocentius papa, Jay en zerety atam fia, ezetek be vegetek, Mert ime ki eg keves idoknek elotte yl vala q hazaba, nag fenesseggel kazdagysagyal, ime mel zegenql fezik a koporsoba, es ki nag dicsoseggd, pompasagyal, spacialua idestoma az palotaba, ime mel kutol, met ondokul, es meg vtaltatott fezik az sixben, es ki gengerq seges etekkel iol lakik vala az ebello hazba, ime mastana ba az fergektol, meg emez tetik a koporsoban. Touab ba vg zol eg zent irasbeli doctor az hialalnak emlekezeti ql monduan, Gyakorla kell embernek q zivebe foygatnia ezt hoy mkoron, a bmes lelek ki fog zakadnia a testql, mel nag felelmel utetik meg, es az leki esmeretnek meny sok mardofo eztem uel zaggattatik meg, Meg emlekezik.

Vayha ezekbe venneyek ez földi királ'ok, es minden feyedelmek, es kazdagsagokkal beuelkødök ez velagban, mikenpen az zeles palotaktul vitettetnek az zoros kopor(o)sora. es az vilagos es fenes palotaktul a rettenetes es setet koporsoba, Es viragogkal,¹ es kilon kilon karpitokkal meg ekesewlt palotakbol,² vitettetnek a bidös koporsoba, es minden morhauai tell'es palotakbol az zegen náual'as koporsoba, Es fiakkal, leañokkal, es zolgakkal meg ekesolt palotakbol vitetnek az koporsoba, ki irees, es minden fiaktul es baratoktul meg foztatik, Oh hol vagon az el mult pompasag, [hog] hol vagon az el mult diçoseg, hol vagon az zolgának serege, hol vannak az zep ruhak, arañas barson kamuka, [hog] hol vagon az lag es genge ag. [hog] hol vagon az kilon kilon io meg fott etek, es venerek, laý vezek, mert. ki annak elotte nag' gónorosegben el vala az palotaba. mindenestol fogua ettetetik az fergektol a koporsoban. Vg' mond ezrol zent Innocencius papa, laý en zeretö at'am fia. ezetekbe vegetek, Mert ime, ki eg' keues idoknek elotte yl vala o hazaba, nag' fenesseggel kazdagsaggal, ime mel' zegeñol fekzik a koporsoba, Es ki nag' diçoseggel, pompasaggal, spacialua³ idestowa az palotaba, ime mel' rutol, mel' ondokul, es meg vtaltatott fekzik az sirben, Es ki generoseges etekkel iol lakik vala az ebellö hazba, ime mastanaba az fergektol, meg emeztetik a koporsoban. Touabba vg' zol eg' zent iras beli doctor az halalnak emlekezetirol monduan, Gyakorta kell embernek o ziuembe forgatnia ezt, hog' mikoron, a bins lelek ki fog zakadnia a testtol. mel' nag' felelm el, ittetik meg, es az lelki esmeretnek meny sok mardoso ezteni uel zaggattatik meg, Meg emlekezik

¹ Ugyanígy LobkK. 310 is: *viragogkal*.

² Az *a* fölött piszokfolt van.

³ LobkK. 311: *spacial vala*

az iken töl meg tiltott dolgok kol, kiket töl, Latta istennek
parancolatit, mellettek turiasagnak miatta meg vtallt
be telleseytémie, Sankodik hog az isten töl neki penitencia
ra adott idot hejaba koltotte, Sivatia az istennek rette
netes teletmek indolhatatlan zoro es bozsu allasanak. ki
feyezeset ielen lennie, kit el nem tauoztathat, Igekezük az
telbe meg maradnia, de kezereyitetik ki mennie. Meg akar
ya iobbopytania az el vezett idoket, de nem halgattatik meg
isteneg, Hacia tekent, latta az el mult ideyet hejaba el
koltotnek lennie, es aleyta azt lennie mikenpen az vton iaro
nak eg reuid lepeset, Eleyben tekent, es latta hog prokkl
meg maradando, Sivatia azert q magat hog ilen reuid
idoben, ~~nehogy~~ nehogy volna minden zeneteknek vigorsagat.
Sivatia touabba magat, hog a testi generosegnek nek reuid
hizelkedeseert el vezette az mondhatatlan prok generosegnek
edesseget, Zegenkedük hog a telert, ki az feygeknek veasag
a ala hoytatott, az lelket q turiasagnak miatta el hattu
volt, ki angyaloknak konkiba vitendo vala. Touabba az
q elmeenek zomeit fel emeli, es mikoron latta az halhatat
lan kazdagsagoknak dicoseget, meg gualasztatik, hog azt
el vezette. Es valaki eletnek nauatassagos zegensegeert
mikoron alajja tekent, ez velagnak volgere, es ez homa
los foldre q folyte kediglen todalla az prok velagossagnak
fenesseget, nyiluan meg esmeri hog mind ey volna es setet
sey az mit zexetett ez velagon. Azon kozben q zemei meg
homallosodnak es forgattatnak q agyaban. Az q melle ke
diglen verdoget es az q be rekedett torzka nehezen vezen lelek
zetet, es lassan lassan q fogai meg feketednek, aijakoi
meg hexuadnak, es minden tagi meg kemejednek, es az

az isten töl meg tiltott dolgokrol, kiket töt, L'atta istennek
 paranólatit, mell'eket tuñasagnak miatta meg vtalt
 be tell'eseýtenie, Bankodik hog az istentöl neki penitencia-
 ra adott idöt, heýaba koltötte, Siratt'a az istennek rette-
 5 netes iteletinek. indolhatatlan. zoross¹ bozzu allasanak. ki
 feýezeset, ielen lennie, kit el nem tauoztathat, Igekezük az
 testbe meg maradnia, de kezereýtetik ki mennie. Meg akar-
 ýa iobboýtania az el vezett idöket, de nem halgattatik meg
 istentöl, Hatra tekent, latt'a az el mult ideýet, heýaba el
 10 koltötnék lennie, Es aleýt'a azt lennie, mikeppen az vton iaro-
 nak eg reuid lepeset, Eleýben tekent, es latt'a hog örókköl
 meg maradando. Siratt'a azert ö magat, hog ill'en reuid
 idöben, [rierher] rierhette volna, minden zenteknek vigasagat.
 Siratt'a touabba magat, hog a testi géneröseg[eert]nek reuid
 15 hizelkedeseert, el veztette, az mondhatatlan örók génerösegnek
 edesseget, zeégenkedik, hog a testert. ki az fergeknek vrasag-
 a ala haýtátott, az lelket ö tuñasaganak miatta el hatta
 volt. ki angáloknek kariba vitendö² vala. Touabba az
 ö elmeenek zemeit, fel emeli, es mikoron latt'a az halhatat-
 20 lan kazdagsagoknak dióseget, meg galaztatik, hog azt
 el veztette. Es valaki eletnek³ náual'assagos zegensegeert
 mikoron alaýa tekent, ez velagnak völgere, es ez homa-
 l'os földre. ö fölötte kediglen óodal'a, az örók velagossagnak
 fenesseget, nýluan meg esmeri, hog mind eý volt[e] es setet-
 25 seg, az mit zeretett ez velagon. Azon közben ö zemei meg
 homal'osodnak, es forgattatnak ö ágában. Az ö melle ke-
 diglen verdöget, es az ö be rekedett torka, nehezen vezen lelek-
 zetet. es lassan lassan ö fogai meg feketednek. aýakai
 meg heruadnak, es minden tagi meg kemeñednek. es az

¹ A Nytár.-ban közölt olvasat (*zoroës*) téves. Vö. 18/1: *veës* és nem *veës*.

² LobkK. 313: *vitetendö*.

³ LobkK. 314: *ez wilagy eletnek*. A latin szöveg az utóbbi igazolja: *easque propter huius vitae inopiam se perdidisse confunditur*.

mak meg zakadoznak az q testeben. es ew zúie kette ha
sad az nagj fűyádmnak miatta. Mikoron azert ezek. es
ezekhez hasonlatosok. ielen leznek. mi keppen halálnak
elotte közet iakok. azonnal ott vannak minden tete
menek. bezedek. gondolatok kiket tött. mellek minde
nek. keserues tano bizonsagot teznek. oket teuo nek
ellene. Es nem akaruan azokra tekintenie. kezerey
tetik reuók negnie. Touabba ielen lezen egfelöl q
dögöknek reuonetelesége. másfelöl angaloknak exossege. Es
kiki mind vanja az q tpueriet es rezet abba ki köztok vate
tett. Mert ha kegessegek iegje lelettetnek q bene. tahat angya
li latogatással engeszteltetik meg. es zep enekleseknek edesseg
cuel hűuattattatik ki a testből. Na kediglen qtet. bal kezre
itlendi az q eudemenek feketesége. es qgonos tetemenenek on
dokságos fertelmessége leg ottan nagj rettenetesseggyel
ytetik meg. es exew zak zereut valo hertelenséggel ha
boroytatik meg. es exuel kezerey tetik ki mennie az na
ualassagos testből. Akkoron ottan az lelek meijen az a
yakakra. es meg kardik qtet az ayakak monduan. Mit
akarj olelek. felel az lelek es monda. Ki kel memem. Mon
nak neki az ayakak. Aem mi altalunk mentel be az testbe.
sem mi altalunk meg kiue. Tahat meijen az orra likaika
hög onnan mennien kiue. Es felelnek azok nekie mi keppen
az ayakak. Ennek vranna meijen az zemekre. az vran az
filekre. es nem mehet ki azokon. Vegzetre meijen az fonck
tetejere. es ott meijen ki. mert onnan ment volt be. Es akko
ron le yl az fonck tetejere. es edestoma nezuen nagj zomozu
sagot lat ha karhozando leend. es vj mond q magának. O
te atkozott lelek az meg atkozott toluaynak orvnak es pa

inak meg zakadoznak az օ testeben. es ew ziue kette ha-
 sad az nağ faÿdalmnak miatta, Mikoron azert ezek, es
 ezekhez hasonlatosok. ielen leznek, mikeppen halalnak
 elօtte kօzel iarok, azonnal ott vannak minden tete-
 5 menek. bezedek. (es)¹ gondolatok kiket tօtt, mell'ek minde-
 nek, keserues tano bizonsagot teznek,² օket teuօnek
 ellene. Es nem akaruan azokra tekentenie, kezereÿ-
 tetik reayօk neznie, Touabba ielen lezen eđfelօl օr-
 dօgօknek rettenetessege, masfelօl anğaloknak erօssege. Es
 10 kiki mind varÿa az օ tօrueñet es rezet, abba ki kօztօk vette-
 tett, Mert ha kegessegek iegei lelettetnek օ bēne, tahat anğa-
 li latogatassal engezteltetik meg, es zep enekleseknék edesseg-
 euel hiuattattatik ki a testbօl. Ha kediglen օtet. bal kezre
 itelendi az օ erdemenek feketesege, es օ gonoz tetemenenek on-
 15 doksagos fertelmessege leg ottan, nağ rettenetesseggel
 ÿttetik meg, es erew zak zerent valo hertelenseggel ha-
 boroÿtatik meg, es eruel kezereÿtetik ki mennie az na-
 ual'assagos testbօl, Akkoron ottan az lelek megen az a-
 ÿakakra, es meg kerdik օtet az aÿkakak monduan. Mit
 20 akarz o lelek, Felel az lelek es mond'a, Ki kel mennem. Mon-
 nak³ neki az aÿkakak, Nem mi altalunk mentel be az testbe.
 sem mi altalunk meg kiue. Tahat megen az orra likaira
 hoğ onnan menñen kiwe, Es felelnék azok nekie mikeppen
 az aÿkakak, Ennek vtanna megen az zemekre. az vtan az
 25 filekre, es nem mehet ki azokon, Vegezetre megen az fօnek
 teteÿere. es ott megen ki, mert. onnan ment volt be, Es akko-
 ron le ÿl az fօnek teteÿere, es (e)idestowa nezuen, nağ zomoru-
 sagot lat, ha karhozando leend. es vğ mond օ maganak, O
 te atkozott lelek, az meg atkozott toluayñak, orwnak, es pa-

¹ A betoldott *es* talán idegen kéztől származik.

² A vessző mellett látható két vonás funkciója felderítetlen.

³ Lobkk. 316 is így: *Monnak*.

raznanak buyalkodoknak, es hamis hitoknek q lelke, Mi-
koron azert az bodogtalan lelek idestova tekent, latia az q
ruhajat kit vallott az kereszt viznet folotte, senekt zeplote
lent, feketebnek lennie az fekete zuroknal es hollonal, ta-
hjat garlosagson fel folhazkodik, rettenetes sivalmal es ka-
yaltassal monduan. Jaj van en nekem, Vallon ki valtoztat
ta el az en ruhamat, Minem de feyerb volte az en ruhám az
honal, es mastan feketebnel az zuroknal es, es feketeb az hollo-
nal, Es ime akkoron ottam meg ielenik az prdogy ki otet
elhitette, es kit q kpuetett es vilagba Tudnia illik. Satan pr-
dogy nek angali monduan nekie, Ne cadallad azt en keresztq
banatom, En vagok az ki kereszttem te neked egy ruhjat, de nem
csak te vagj oltosztetett es sele ruhaual, de es velagnak nagob
vise, Tahat akkoron monda a lelek, Ki vagj te, feled az prdogy
nekie monduan, Minem de meg mondottam e nimmaz en te-
neked hogj en vagok az ki kereszttem neked es ruhakat, es en
vtamat meg mutattam neked, es en nekem mindenekbe h-
engettel, es hittel, es en velem munkalkottal, es minden tana-
comat meg tottet, Azert lakozol en orzagomba, hol vagon
zomorusag, minden vigasag nekql, holott vagon ehseg min-
den etek nekql, hol vagon zomiyusag, minden venerek nekql,
holot van nak seretsegek velagossag nekql, hol vagon bydos-
seg, io illat nekql, holott vagon banat vigasztalás nekql, holot
vagon sivalm. engeztelef nekql, holot vagon ohaytas, kesbeve-
tes nekql, hol vagon kayaltas, vestegseg nekql, hol vagon or-
deytas, mertekletessag nekql, hol vagon olthatatlan zen, meg
hudegedes nekql, hol vagon nagj zel, cendessag nekql, hol vagon
hudeg, modissag nekql, hol vagon hcruseg, veg nekql, holott
vagon minden gonoz, minden io nekql. U azert, en keresztq ba

raznanak, bujalkodoknak, es hamis hitoknek (e)o lelke, Mi-
 koron azert az bodogtalan lelek, idestoua tekent, lat'a az o
 ruhayat, kit vallott az kerezt viznet¹ folotte, fenest, zeplote-
 lent, feketebnek lennie az fekete zuruknal es hollonal, ta-
 5 hat garlosagoston fel fohazkodik, rettenetes siralmal es ka-
 yaltassal monduan. Iaÿ iaÿ en nekem, Vall'on ki valtoztat-
 ta el az en ruhamat, Minem de feÿerb volte az en ruham az
 honal, es mastan fertelmesb az zuroknal es, es feketeb az hollo-
 nal, Es ime akkoron, ottam meg ielenik az ordog, ki oter
 10 elhitette, es kit o kquetett es² vilagba, Tudna illik, Satan or-
 dognek angali monduan nekie,³ Ne odall'ad azt en zeretö
 baratom, En vagok az ki zerzettem teneked eg ruhat, de nem
 cak te vag oltotzetett ez fele ruhaual, de ez velagnak nagob
 reze, Tahat akkoron mond'a a lelek, Ki vag te, Felel az ordog
 15 nekie monduan, Minem de meg mondottam e immar en te-
 neked, hog en vagok az, ki zerzettem neked ez ruhakat, es en
 vtamat meg mutattam neked, es en nekem mindenekbe [h]
 engettel, es hittel, es en velem munkalkottal, es minden tana-
 comat meg. tottet,⁴ Azert lakozol en orzagomba, hol vagon
 20 zomorusag, minden vigasag neköl, holott vagon ehseg, min-
 den etek neköl, Hol vagon zomÿusag, minden venerek neköl.
 holot vannak⁵ setetsegek velagossag neköl, Hol vagon bydös-
 seg, io illat neköl, holott vagon banat vigasztalasneköl, holot
 vagon siralm, engeztelesneköl, Holot vagon ohaÿtas, kozbeve-
 25 tesneköl, hol vagon kayaltas, veztegesneköl, hol vagon or-
 deÿtas, mertekletessegneköl, Hol vagon olthatatlan zen, meg
 hidegedesneköl, hol vagon nag zel, cendessegneköl, hol vagon
 hideg, modissag neköl, hol vagon hewseg, vegneköl. Holott
 vagon minden gonoz, minden io neköl. O azert, en zeretö ba-

¹ LobkK. 316: *wyznek*.

² LobkK. 317: *ez*. A latin megfeleloben: *in hoc mundo*.

³ A latin szövegben: *Angelus-satanas dicens ei*.

⁴ LobkK. 318: *tewtted*.

⁵ Vö. 8/14: *hanem* és jegyzet.

rátom kell fel igue velem, 3me pokolbeli angyalok ignek te eld
be, es meg eneklekik teneked a banatnak es zomorufagnak
eneket, az igen keseruesseges eneket, Ezeket monda az ordog
a leleknek. Akkoron meg ielenik nekie istennek qzent angya
la, es kinek q hagyattot volt istentol. Es monda. Bodog az
onber, ki ez velagon el tauoztatta ez ruhát, O mel' igen bo
dogtalan vagy qrdognak baratta, O atkozott tezemett allat.
O mindenható istennek átkya. Mendenha en te veled voltam.
es nem lattal engemet, Taneytottalak tegedet, es nem a
kavtal engem meg erened. Jo tanacot attam neked, es nem
akavtal engem meg halgatnad. Exed' el azeret mastan qz
dognak kezebe, es lassad az pokolnak helet, ki neked zerezte
tett. Immar a te miuelkedetid meg iteltenek teged, Ezeket
monda az angyal, a karchozott leleknek, Oh azeret vallom ki
ielenthetneye kiire, ezeknek vtanna, meny' sok zamlalhat
atlan qrdogoknek selegi retenciest tam onnak fel, q fogok
at cykorgatuan, kiktol a bodogtalan lelek, az qzok kmok
ra nag' keserosegekkel vonattatik, Met' qrdogok meg me
uetes bozzonkodas keppen zembe hannak a leleknek q bme
it monduan O mel' igen keuelkettel eddiglen, O mel' igen se
nessen gjenekottel etelbe es italba, O mel' igen zepen keuel'
en, qltoztel biborba barsonba, O mel' exos voltal, O mel' gjos
voltal. Mondad meg mi nekunk, miert nem keuelkedel
mastan, Miere nem gjenekedel etelbe italba, Miere nem qlto
zql kilen kilen ruhakba. Hoj nem visel; gondot az kazdag
sagrol, hoj nem vigads mast felesegeddel, fuiddal lea nyd
dal, es baratiddal, Miert nem zolaz nekunk, Az lelek m
eg atkozsa kediglen q testet monduan. O rdognak temp
loma, a te miuelkedetid firtesztetek meg engem, O atkozott

ratom, kell' fel, ique¹ velem, Ime pokolbeli angalok iqnek te elod-
 be, es meg eneklekik² teneked, a banatnak es zomorusagnak
 eneket, az igen keseruesseges eneket, Ezeket mond'a az ordog,
 a leleknek, Akkoron meg ielenik nekie. istennek o zent anga-
 5 la, es kinek o hagattatot volt istentol Es mond'a Bodog az
 ember, ki ez velagon el tauoztatta ez ruhat, O mel' igen bo-
 dogtalan vag, ordognek baratt'a, O atkozott teremtet allat.
 O mindenható istennek atkya.³ Mendenha en te veled voltam.
 es nem lattal engemet, Taneytottalak tegedet, es nem a-
 10 kartal engem meg ertened, Io tanacot attam neked. es nem
 akartal engem meg halgatnod. Ered' el azert mastan or-
 dognek kezebe, es lassad az pokolnak helet, ki neked zerezte-
 tett, Immar a te miuelkedetid meg iteltenek teged, Ezeket
 mond'a az angal, a karhozott leleknek, Oh azert. vall'on ki
 15 ielenthetneye kiwe. ezeknek vtanna, meny sok zamlal(g)hat-
 atlan, ordogoknek seregi, rettenetest tamadnak fel, O fogok-
 at cykorgatuan, kiktol a bodogtalan lelek, az orok kinok-
 ra, nag keserosegekkel vonattatik, Mel' ordogok,⁴ meg me-
 uetes bozzonkudas keppen zembe hannak a leleknek o bine-
 20 it, monduan, O mel' igen keuelkettel eddiglen, O mel' igen fe-
 nessen generkottel etelbe es italba, O mel' igen zepen, keuel'-
 en, oltoztel, biborba barsonba, O mel' erqs voltal, O mel' gors
 voltal, Mond'ad meg mi nekonek, miért nem keuelkedel
 mastan, Mire nem generkedel etelbe italba, Mire nem oltoz-
 25 zol kilen kilen ruhakba Hog nem viselz gondot az kazdag-
 sagrol, hog nem vigadz mast felesegeddel, fiaiddal, leanyd-
 dal, es baratiddal, Miért nem zolaz nekonek, Az lelek m-
 eg atkozza kediglen o testet monduan. O ordognek temp-
 loma, a te miuelkedetid ferteztettek meg engem, O atkozott

¹ LobkK. 319: *yewel*.

² LobkK. 319: *eneklyk*.

³ LobkK. 319: *O mindenható istennek atkozotta*.

⁴ Talán a g fölé fölöslegesen kitett diakritikus jelet törölte a sriptor.

föld. O Satán gedögnek lakodalma, kel fel hamar es iguel
velem, hog lassad az kınoknak helet. mellek ennekem zereş
tettnek. te erced. kikbe en legek ueletnek napnabl fogua, er
velem lez azon napnabl, te kegy kediglen ueletnek napnabl
fogua en velem lez azon karhozatban mind orokkgl. Atkoz
tak legenek azert te zemeid. mert nem akartak latnia az
egnessenek velagossagat, es igazsagnak vtat. Atkoztak
legenek a te fileid. mert nem akartak hallania az orok
eletnek igent. Atkoztak legenet az te orokod likai, mert nem
akartak be ereztene az zent igazsagnak illattat. Atkoztak
legenek az te riued. es ayakoid, mert nem kostoltak meg
az orok men igazsagnak oromat, sem nyitotak meg az zav
nak ayitopat. az q teremteyeknek dicetive. Atkoztak le
genek a te kezeid. mert q miattok nem osztogattatol ala,
nyisna a zegenyeknek. Atkoztak legenek az te melled
nek belse rezi. mert gonoz tanocekot ereztnek vala kine.
Atkoztak legenet a te labaid, mert nem latogattak vala
christusnak eghazat. Atkoztak legenek minden tagaid.
mert el vettek en tolem az mennei oromeket. Atkoztak
legenek minden mi uelkedetid, mert orok kınokat nyer
tenek ennekem. Ezen keppen atkozza meg az karhozott
lelek q testet. Ime azert zereşq atim fia, mel ve
zedelembol zabadeythato meg te magadat. mel nag fe
ledmtol menekedel meg. ha maстан es ez velagon minden
koron feletmes leendez. es az te halalodogl ketszeges. Incel
kedyel azert maстан es keppen elnie. hog mkab halalodnak
ideyen orokhes. hog nem fel. Tanol maстан meg halnod.
es velagnak. hog akkoron kezg elned christusnak. Tanol
maстан mindeneket meg vtalnia. hog akkoron christushoz

föld, O Satan őrdoğnek lakodalma, kel fel hamar es iquel
velem, hog lassad az kinoknak helet, mell'ek ennekem zerez-
tettenek, te erted, kikbe en lezek itelet[nek napatul fogua, en
velem lez azon] napaignan, te {keg} kediglen, iteletnek napatul
5 fogua. en velem lez azon karhozatban mind orokköl, Atkoz-
tak legenek azert te zemeid, mert nem akartak latnia az
egenessegnek velagossagat, es igazsagnak vtat, Atkoztak
legenek a te fileid, mert nem akartak hallania az orok
eletnek igeit. Atkoztak legenet az te orrod likai, mert nem
10 akartak be ereztienie az zent iozagnak illatt'at, Atkoztak
legenek az te nelued, es ayakaid, mert nem kostoltak meg
az orok meñ orzagnak oromet, sem nytottak meg az za-
nak aytoyat, az o teremteyeknek diceretire, Atkoztak le-
15 genek a te kezeid, mert o miattok nem oztogattatot ala-
mysna a zegenyeknek. Atkoztak legenek az te melled-
nek belso rezei. mert gonoz tanoocokat¹ ereztnek vala kiwe.
Atkoztak legenet² a te labaid, mert nem latogatt'ak vala
christusnak eghazat, Atkoztak legenek minden tagaid.
mert el vettek en tolem az mennei oromet, Atkoztak
20 legenek minden miuelkedetid, mert orok kinokat nyer-
tenek ennekem, Ezen keppen atkozza meg az karhozott
lelek o testet. Ime azert zeretö at'am fia, mel' ve-
zedelemböl zabadeythatod meg te magadat, mel' nag fe-
lelmtöl menekedel meg, ha mastan [ez] ez velagon minden-
25 koron felelmes leendez, es az te halalodrol ketseges, Incel-
kedyel azert mastan ez keppen elnie, hog inkab halalodnak
ideyen orolhes, hog nem fel', Tano' mastan meg halnod.
ez velagnak, hog akkoron kezg elned christusnak, Tano'
mastan mindeneket meg vialnia, hog akkoron cristushoz

¹ A szokatlan helyen felbukkanó *o* túlzottan határozott vonalvezetésű ahhoz, hogy helyesírási hibának minősítsük. Vö. LobkK. 322: *tanachokat*.

² LobkK. 322: *legenek*.

szabadon mehes. Gyertevéd mastan a te testedet az peni-
 tenia tartásnak miatta. hogy akkoron batorfagos bizod
 almat valhass. O met bodog es bolt ember az, ki igekszik
 lennie illesse etebe. mi nemonek kivan leletetnie o hala-
 lanak ideyen. Teg jot mastan zerecy atam fia, teg jot
 meg tehat, mert nem tudod. mikoron meg halz. es nem tu-
 dod mi toztemik teneked halalodnak utarma. Ne bizzal a
 te baratidba es rokomidba, mert hamarab feletkeznek el te-
 rolad. mint te aleytanad. Na nem vagy zorigalmatos mast-
 an etedbe te magadrol, valton ki lezen zorigalmatos te rolad.
 iquendobe. Job teneked mastanaba ideyen hozad latnod. es
 valami jot tenned, es elptted koldened, hogy nem egebeknek
 segytsegen biznod. Mikoron idej vagyon, gyert halhatat-
 lan kazdagysagokat. Alamisnalkodyal, zerez mastan ti
 magadnak baratokot, tiszteluen istennek zentit, hogy
 mikoron ki meg es velagbol azok fogadynak tegedet be
 az gepk bodogsagba, kit adyon nekengk. atam fia, zent lelek.

Vala egy nemes

Amen.

Embek, neml nemq tartomamba, ki igen gonoz va-
 la, es istennek elotte haznalatlan, ki minden vton
 iaxokat, kazdagokat, zegeneket, es vzugyeket, meg fozt va-
 la, minden vialmassaguelkql. Gyertnek kediglen isten-
 nek igaz iteleti zereent, hogy az gonoz ember halalra berekq-
 dek, Es es nemes embernek hazahoz kszdvalo puztaba la-
 kozik vala, egy remete, nagy zent eloty, ki toztenet zereent iq-
 ne es gonoz embernek hazahoz, es latuan ptet halalra ko-
 rultat monda nekie, Te vagy-e az aktozot ember, ki is-
 temel el zakattal, az te gonoz sagodnak miatta. Ime hoz-
 zad iqtem mastan, hogy meg gonmal, mert latom hogy ha

zabardon mehes, Gyeteryed¹ mastan a te testedet az peni-
tencia tartasnak miatta. hog akkoron batorsagos bizod-
almat valhass, O mel' bodog es bolc ember az, ki igekezik
lennie ill'enne eltebe, mi nemonek kiuan lelettetnie o hala-
5 lanak ideyen, Teg iot mastan zeretö at'am fia, teg iot
meg tehec, mert nem tudod, mikoron meg halz, Es nem tu-
dod mi tortenik teneked halalodnak vtanna, Ne bizzal a
te baratidba es rokonidba, mert hamarab feletkeznek el te
rolad, mint te alejtanad. Ha nem vag zorgalmatos mast-
10 an eltedbe temagadrol, vall'on ki lezen zorgalmatos² te rolad,
iouendöbe, Iob teneked mastanaba, ideyen hozzad latnod. es
valami iot tenned, es elötted köldened, hog nem egebeknek
segeytsegen biznod, Mikoron idöd vaöon, ge'yc halhatat-
lan kazdagsagokat, Alamisnalkodyal, zerez mastan [m]³
15 magadnak baratokat, tizteluen istennek zentit, hog
mikoron ki meg ez velagbol azok fogadyanak tegedet be
az örök bodogsagba, kit adyon nekönk, at'a. fiu. zent lelek.

V⁴ **VAla eg nemes** Amen.

[e]⁵ **ember, nemi** nemö tartomanba, ki igen gonoz va-
20 la, es istennek elötte haznalatlan, ki minden vton
iarokat, kazdagokat, zege'eket, es özuegeket, meg fozt va-
la, minden irgalmassagnelkül. Történ[n]ek. kediglen isten-
nek igaz iteleti zerent, hog az gonoz ember halalra beteko-
dek, Es ez nemes embernek hazahoz közel valo puztaba la-
25 kozik vala, eg remete, nag zent eletö. ki törtenezzerent iö-
ue ez gonoz embernek hazahoz, es latuan ötet, halalra ko-
rultat, monda nekie, Te vag e [ao] az aktozot⁶ ember, ki is-
tentöl el zakattal, az te gonozsagodnak miatta, Ime hoz-
zad iöttem mastan. hog meg gönäl, mert latom hog ha-

¹ Nem mellékjeles a G. Vö. 2/8: *Gergel*, 28/5: *Gergelnek*.

² Az *r* fölötti vonás valószínűleg szándéktalan mozdulat eredménye.

³ A törölt betűtöredék csakis a következő^z szó első betűjének kezdete lehet.

⁴ A sorkezdő *V* idegen kéztől származik.

⁵ Az áthúzott *e* idegen kéztől származik.

⁶ LobkK. 324: *atkozot*.

alamisnalkodást, arvag' zarandokság' iarást, arvag' mad-
ságokat, böjtoket, arvag' egházákat gúkozottal volna,
es istennek igéyet hálgaítad volna, es eges' iragalmasság'
os dolgokat tóttel volna en mind ez kőnben írtam volnek
be, es azokat íteletnek nappán, istennek elótte, es mind ez
velag' előt, ki oluastam volna. Es meg nyíta az angyal az
kőnvet, kit tavt vala, es monda nekie. O atkozott lelek, men-
denha teged kővettelek, mendenha teged íntettelek, hog'
ízagos dolgokba foglaltad volna magadat, es semmi íz-
zagos dolgokat nem tóttel, kit be írtam volnek ez kőnben.
Minek okaert en nem dicékedem te veled az en angyal társim
között. Azert o atkozott lelek, ma el háglak teged, es búvít-
vőzek te tóttel. Es ezeket meg monduan az angyal, el enezek
q dőle. Zatuán ezeket az remete, ísmegten tekenie az háznak
áptoyama, es lata eő fekete embert, be íqmie, es az kőrnak
házába be menmie, es q vtanna eő tízes zeket vinnie, es qta
kea plmie, Es me íque q vtanna zamlatlyatatlán qrdog-
qknek sokassága. Mel' kőrnak monda az qrdogqknek fey-
dőknek a luáper, O en zeretp baratom, en gonozul íqtem
te neked, hog' mmentorra mindenkoron leg' mi velőnk, es mi
tőlőnk soha d ne távozzal, Mond' azert eneket minekerőnk
es vigasztal meg minket, Az nauakas kor' kedigten monda-
yne qpmest eneklek, es meg vigasztallak, Es kezde enekleme
az nauakas karkozando ember monduan. Atkozott legjen
az eő kiben engemet az en aniam fogadótt, Atkozott legjen
az en aniamnak mehe, ki engemet viselt, Atkozott legjen az
föld' kibe lakostam, Atkozott legjen az egnek velagofeyto al-
lati, nap, hod, es cillagok, mellek ennekem velagofiságot
zolgalcattanak. Atkozott legjenek az ístusnak mártírómi

alamisnalkodast, awag' zarandoksag iarast, awag' imad-
sagokat, boytoket, awag' eghazakat gakorlottal volna,
es istennek igeyet halgattad volna, es egeb iragalmassag-
os dolgokat tottel volna, en mind ez konben irtam volnek
5 be, es azokat iteletnek napyan, istennek elotte, es mind ez
velag elott, ki oluastam volna, Es meg nyta az angal az
konuet, kit tart vala, es monda nekie, O atkozott lelek, men-
denha teged koettelek, menden ha teged intettelek, hog'
iozagos dolgokba foglaltad volna magadat, es semmi io-
10 zagos dolgokat nem tottel, kit be irtam volnek ez konben.
Minek okaert en nem dicikedem te veled az en angal tarsim
kozott. Azert o atkozott lelek, ma el haglak teged, es bucut
vezek te toled, Es ezeket meg monduan az angal, el enezek
o elole, Latuan ezeket az remete, ismeglen tekente az haznak
15 aytoyara, es lata eg fekete embert. be ionie, es az kornak
hazaba be mennie, Es o vtanna eg tizes zeket vinnie, es otet
rea ylnie, Es ime ique o vtanna zamlalhatatlan ordog-
oknek sokassaga. Mel' kornak monda az ordogoknek feye-
delmek a luciper, O en zereto baratom, en gonozul iottem
20 teneked, hog' inntowa mindenkoron leg' mi velonk, es mi-
tolonk soha el ne tauozzal, Mond' azert eneket mindekewnk.
es vigaztal' meg minket, Az naual'as kor kediglen monda.
Ime oromest eneklek, es meg vigaztallak, Es kezde eneklenie
az naual'as karhozando ember monduan. Atkozott legen
25 az ey, kiben engemet az en aniam fogadott, Atkozott legen
az en aniamnak mehe, ki engemet viselt, Atkozott legen az
fold, kibe lakoztam, Atkozott legen az egnek velagoseyto al-
lati, nap. hod, es cillagok, mell'ek ennekem velagossagot
zolgaltattanak, Atkoztak legenek cristusnak martiromi

kik cristusert q vereket vntottak, Atkozotak legjerek isen,
nek minden zenu, kiknek ma dsagiba bizuan, en vetkestem.
Atkozott legen az ziz maria, ki zilte istennek fia, Atkozott
legen istennek fia, ki embert nemzetert q veret vnta kine,
kibe bizuan nem zentem vetkesnie. Ez lqn az karhozott em
bernek q eneke. Monda az lucifer ordog nekie. Oh mi ze
retq barcaturuk, iol tudod a mi enekonket, azert melto v
ag lakoznia a mi ozzagunkba, Ezeknek vanna vr Je
sus cristus, istennek fia meg ielenek nekie, embert testbe
kereszt fan figuen vas zegekuel meg zezesztetuen, es teuisk
koronatal koronat feyeben viseluen, az kopyauul, ostor
ual, vezquell, es ezebaljukual, kikkel kizattatott volt.
es monda nekie, Oatkozott ember, ime iol latod, menij
vereseget, es minemq kinokat zenuettem exitted meg
sezeytesre, es halakra attam magamat te exitted, es en
veremnek hullasanal zabadeytottulak ki ordognek m
mar kabol, Es ezeket mind te semminek oleytottad, es
engemet meg vntal, es en rolam nem gondolkottul, ha
lakat ennekem nem attal, Azert ti ordogok ragadyat
ok el qtet, es vessetek pokolnak fenekere, Ezeket latuan
az karhozott lelek monda. Jay, iay, iay, ennekem na
ualasnak, Az lezen en keserues nyugodalman mind q
rxokkql qrxkke, Ennek vanna legottan, az ordogok ra
graduau qtet, elvinek, es vetek pokolnak fenekere,
ot mind qrxokkql qrtxq dik, Kitql minket meg men
cen vr Jesus cristus, kinek legen tiztesseg, es dicoseg
qrxokkql qrxkke Amen. Azert monda zent Gergel.
Istennek igazsaga azt ada, hog ki itt ez velagban
nem akart penitentiát tovtania, m koron tehette vol

kik cristusert օ vereket vntottak, Atkoztak leǵenek isten-
nek minden zenti, kiknek imadsagiba bizuan; en vetkeztem.
Atkozott leǵen, az ziz maria, ki zilte istennek fiat, Atkozott
leǵen istennek fia, ki emberi nemzetert օ veret vnta kiue.
5 kibe bizuan, nem zõntem vetkeznie. Ez lõn az karhozott em-
bernek օ eneke. Monda az luciper օrdօg nekie. Oh mi ze-
retօ baratunk, iol tudod a mi enekõnket, azert melto v-
aǵ lakoznia a mi orzagunkba, Ezeknek vtanna vr Ie-
sus cristus, istennek fia meg ielenek nekie, emberi testbe.
10 kereztfan figuen, vas zegekuel meg zegeztetuen, es teuisk-
[koronaua]l koronat feyeben viseluen, az kopÿaua, ostor-
ra, vezzօuel, es eǵeb aǵukua, kikkel kinzattatott volt.
es monda nekie, O atkozott ember, ime iol latod, menÿ
vereseget, es minemօ kinokat zenuettem eretted meg
15 fezeÿtesre, es halalra attam magamat te eretted, es en
veremnek hullasaual zabadeÿtortalak ki օrdօgnek [m]-
markabol, Es ezeket mind te semminek aleÿtottad, es
engemet meg vtaltal, es en rolam nem gondolkottal. ha-
lakat ennekem nem attal, Azert ti օrdօgօk ragadÿat-
20 ok el օtet, es vessetek pokolnak fenekere, Ezeket latuan
az karhozott lelek, monda. Iaÿ, iaÿ, iaÿ, en nekem na-
uaľasnak, Az lezen en keserues ñugodalmam, mind օ-
rօkkօl օrօkke, Ennek vtanna leg ottan, az օrdօgօk ra-
gaduan օtet, el viuek, es vetek pokolnak fenekere.
25 Ott mind օrօkkօl gօttrօdik, Kitօl minket meg men-
cn vr Iesus cristus, kinek leǵen tiztesseg, es diօseg
օrօkkօl օrօkke Amen. Azert mond'a zent Gergel'.
Istennek igazsaga azt ad'a, hoǵ ki itt ez velagban
nem akart penitenciat tartania, mikoron tehette vol-

na. az q halalomnak ideyen nem touchat. bator akon
na es; Zent Agoston es vj mond, Oll istem capassal
itetik meg a bines, hog el feletkezsek q magarol hal
alanak ideyen, ki eltebe el felette volt islepet

Regin ~~W~~sten og zent

zen Sambornak, ilken kettenetes dolgot mutatata .

Mert laetatek q nekie hog vrunk xp̄us ilne
eg aranas zekbe, es az q zent annia Maria mellette, es
mind az q zenti koruile. Ime azon kozbe eg qrdog, hosa
az itelo bironak eleibe, eg holt viteznek lelket, es mon
da, Ime hol a preda. Az te angalod, es en kquettok vala
es lelket, q eredetitol fogua, mind q eletenek vegeiglen. De
a te angalod q nekie prisetice vala, en kediglen a uta
sava. Es mind ketten vadazzuk vala qtet, mi keppen ket
agon eg riulat. Demagra es lelek vegesetice esek en kez
embe. Annak okaert, miert hog igaz biro vagj, teg igaz
zat itelned q felole, fide a biro. Mi ennek oka, hog esse esett
m kab a te kez edbe, hog nem az en angalomnak kezebe.
Es miert iocatal kozelben hozsajia hog nem az en anga
lom, felele az qrdog, Azert mert tob volol bime, hog nem
io miuelkedete, felele az igaz biro vrunk xp̄us mondiam.
Mondad meg ennekem, minemok volcanak az q bime, fe
lete az qrdog, Ennekem vagon eg koruem, ki mind be va
gon iruan es leleknek bimeinel. Monda a biro, Mi neue
az koruonol, fide az qrdog, Es koruonok neue engedelmet
lenszeg, het halalos bmeikkel ejtetembe, es minden leuelen
tob tob vagon eser igenel, Es ime mindeneknek itelo bira
pa, az en koruem, mindenestol fogua be vagon irua, Itel
led azert es lelket ennekem, Az itelo biro kediglen az xp̄us

na, az ɔ halalanak ideyēn nem tarthat. bator akar-
na es, Zent Agoston es v̄g mond, Oll' isteni ápassal
ittetik meg a binēs, hoǵ el feletkezsek ɔ magarol hal-
alanak ideyēn, ki eltebe el felette volt istenet

- 5 Regen [ ]Isten eḡ zent
ten¹ **Iambornak**, ill'en rettenetes dolgot mutata.
Mert lattatek ɔ nekie, hoǵ vrunk xp̄us ilne
eḡ arañas zekbe, es az ɔ zent an̄na Maria mellette, es
mind az ɔ zenti k̄orfiile. Ime azon k̄ozbe eḡ ɔrdog, hoza
10 az itelɔ bironak eleibe, eḡ holt viteznek lelket, es mon-
da, Ime hol a preda. Az te anǵalod, es en, k̄ouett'ok vala
ez lelket, ɔ eredetitɔl fogua, mind ɔ eletenek vegeiglen. De
a te anǵalod ɔ nekie ɔrizetire vala, en kediglen arta-
sara. Es mind ketten vadazzuk vala ɔtet, mikeppen ket
15 agar eḡ n̄ulat. Demaga ez lelek vegezetre esek en kez-
embe. Annak okaert, miert hoǵ igaz biro vaǵ, teḡ iga-
zat itelned ɔ felɔle. Fele² a biro, Mi ennek oka, hoǵ [esse] esett,
inkab̄a te kezedbe, hoǵ nem az en anǵalomnak kezebe,
Es miert iartal k̄ozelben hozzaȳa hoǵ nem az en anǵa-
20 lom. Felele az ɔrdog, Azert, mert t̄ɔb volt (ɔ)bine, hoǵ nem
io miuelkedete. Felele az igaz biro vrunk xp̄us monduan.
Mond'ad meg ennekem, minemok voltanak az ɔ binei, Fe-
lele³ az ɔrdog, En nekem vaǵon eḡ k̄onuem, ki mind be va-
ǵon iruan ez leleknek bineiuel. Monda a biro. Mi neue
25 az k̄onwnel,⁴ Felele az ɔrdog, Ez k̄onwnek neue engedelmet-
lenseg, het halalos binekkel eǵetembe, es minden leuelen
t̄ɔb t̄ɔb vaǵon ezer igenel, Es ime mindeneknek itelɔ bira-
ȳa, az en k̄onuem, mindenestɔl fogua be vaǵon irua, Itel-
l'ed azert ez lelket ennekem, Az itelɔ biro kediglen, az xp̄us

¹ Ezt a szót idegen kéz toldotta be. Talán ugyanez a kéz javítgatta a mögötte álló, eredeti-
leg fekete tintával írt, majd vörössel is meghúzott *Isten* és *Iambornak* szavak *I*-jét. Ezeket a szö-
veg írója valószínűleg kis *i*-vel kezdte.

² LobkK. 332: *Felele*.

³ Az első szótagbeli *e* fölött tintavonás van. Funkciója felderítetlen.

⁴ LobkK. 333: *akenwnek*.

veztegy kezde halgatnia, Elcuc iacola az igalmassag,
nak annia az zis Maria, es monda az q fianak, En ze-
rety fiam, en akivok verkednem, az qrdogyel es lelekere.
Kinek felele az q zent fia Ihesus, En zeretq aniam, mko-
ron az qrdogynek nem tagattatik meg az igaslag, mi kep-
pen tagattatik meg te toled, ki vagj en aniam, es anga-
loknak azsona, mert te mindeneket teljet. es tur. Ta-
hat a bodog zis Maria, harom dolgot vete az qrdogynek
q eleibe, es monda Mondad meg ennekem te nauaias
qrdogy, Tudode te embereknek gondolattat, arvag-
nem, felele az qrdogy. Hem tudom, hanem csak azokat tu-
dom, melteket kilso tetemennek miatta, arvag zolas-
mak miatta, vehetek ezembe. Mas dolgot kerde q tole
azsonunk zis maria monduan, Mondad meg enne-
kem te qrdogy. Minem q allat az, aki el torolheti az irast
a te kornuedbol, felele az qrdogy. Semmi azt elnem tor-
olheti, hanem csak tudnia illik, isteni zeretet, Vala ki
az istem zeretetet vallanda q zurebe akar mell nagj bi-
nes legjen, legottan ki fuvagtatik az en kornuem bol.
Harmad dolgot kerde, az bodog zis maria, az qrdogy
tol monduan Mondad meg ennekem te zegen qrdogy.
Vagon oll fertemes bines, es annieu el zakatt en fi-
antol, hoy nem terhetne bocanatra meglen el ez ve-
lagba, felele az qrdogy monduan, Nincen oll fertel-
mes bines, ki meg nem terhet, ha akaranda, mert a-
kar mell nagj bines legjen, ha el valtoztatta, az q gon-
os akatattat, es qeleibe vezi az istemi zeretetet, meni
qrdogy vagon mind az sem tavthattaya meg. Ta-
hat ezeket haluan az igalmi assagnanna monda

vezteg kezde halgatnia, Eleue iarola az irgalmassag-
nak anña az ziz Maria, es monda az o fianak, En ze-
reto fiam, en akarok vetekednem, az ordoggel ez lelekert,
Kinek felele az o zent fia Ihesus, En zeretó ańam, miko-
5 ron az ordognek nem tagattatik meg az igazsag, mikep-
pen tagattatik meg te toled, ki vag en ańam, es anga-
loknak azzońa, mert te mindeneket tehec. es tuc. Ta-
hat a bodog ziz Maria, harom dolgot vete az ordognek
o eleibe, es monda, Mond'ad meg en nekem te nauafas
10 ordog, Tudod e te embereknek gondolatt'at, awag
nem, Felele az ordog, Nem tudom, hanem cak azokat tu-
dom, mell'eket kilso tetemennek miatta, awag zolas-
nak miatta, vehetek ezembe. Mas dolgot kerde o tole
azzońunk ziz maria monduan. Mond'ad meg enne-
15 kem te ordog, Mi nemo allat az, a ki el torolheti az irast
a te końuedbol. Felele az ordog. Semmi azt el nem tor-
olheti, hanem cak, tudnia illik, isteni zeretet, Vala ki
az isteni zeretetet valland'a o ziuube, akar mell' nag bi-
nes legen, leg ottan ki faragtatik az en końuem bol.
20 Harmad dolgot kerde, az bodog ziz maria, az ordog-
tol monduan, Mond'ad meg en nekem te zegeń ordog.
Vagon oll' fertelmes bines, es anńera el zakatt en fi-
amtol, hog nem terhetne boćanatra, meglen el ez ve-
lagba, Felele az ordog monduan, Ninćen oll' fertel-
mes bines, ki meg nem terhet, ha akarand'a, mert a-
25 kar mell' nag bines legen, ha el valtoztatt'a, az o gon-
oz akaratt'at, es o eleibe vezi az isteni zeretetet, meńi
ordog vagon, mind az sem tarthatnaya meg, Ta-
hat ezeket haluan az irgalmassagna(k) anña, monda

az kőnül való allo zenteknek. Ez lelek q életnek vegen.
teceyte q magat en hozsam. es monda en nekem. Te vag
ügalmassagnak annia. es meg nomorultaknak ügal
mazoya. En kediglen meltatlan vagok kernem a te ed
esleges fiadat. mert az en bincim igen nagok. es igen
ingerlatom en ötet havagra. mert inkab zecettem az en
akaratomat. es ez vela got. hog nem istenemet. Kelek az
ert tegedet ügalmassagnak annia. hog kőnöröl en ray
tam. mert te semkinék. te hozjad folamonak. el nem ta
gadod az ügalmassagot. Es annak okaert mastan azt
fogodom en teneked. hog ha az en testembe terendek. meg
akakom ioboytania magamat. es en akaratomat ak
a te fiadhoz akakom teceyteme. Vg hog semmit ejebet
nem akakok zecetnem hanem csak ötet. De mindennek
est banom felotte. es en ohaytok. hog semmi iot nem
tettem a te zent fiadnak. es az en terontemnek tusteslegere.
Azert kelek tegedet kegesleges azjonom. hog kőnöröl en
raytam. mert senkihöz ejebhez nem folamhatok. hanem
csak te hozjad. Ellen igekkel es gondolatokkal ique. az q
vegen ez lelek en hozsam. Minem de nem kelle meg halg
atnom ötet. Es ki volna az ember. ki mast meg nem hal
gatnaya. ha telles zuvel meg iobeytának telles aka
rattual akarnaya magat meg iobeytania. Minuel
inkab kall ennekem meg halgatnom en hozsam kayalto
kat. ki vagok ügalmassagnak annia. felede az qdogg.
Ez ill akaratbol en semmit nem hittam. de ha vg vagon
mkeppen mondod bizoneycad meg nylyuan való okossag
gal. felede az ügalmassagnak annia monduan. Me
tatlan vag te zegni qdogg. hog en teneked felelek. Eje

az ko(r)núul valo allo zenteknek, Ez lelek ɔ eletenek vegen.
 tereyte ɔ magat en hozzam, es monda en nekem, Te vag
 irgalmassagnak anña, es meg nomorultaknak irgal-
 mazoÿa, En kediglen meltatlan vagok kernem a te ed-
 5 esseges fiadat, mert az en bineim igen nagok, es igen
 ingerlettem en ɔtet haragra, mert inkab zerettem az en
 akaromat, es ez velagot, hognem istenemet, Kerlek az-
 ert tegedet irgalmassagnak anña, hog ko(r)ol' ray-
 tam, mert te senkinek, te hozzad fol'amonak, el nem ta-
 10 gadod az irgalmassagot, Es annak okaert mastan azt
 fogadom en teneked, hog ha az en testembe terendek, meg
 akarom ioboytania magamat, es en akaromat [ak]
 a te fiadhoz akarom tereytenie, vg hog. semmit egebet
 nem akarok zeretnem, hanem cak ɔtet, De mindennek = felotte¹
 15 ezt banom, es ezen ohaÿtok, hog semmi iot nem
 tettem a te zent fiadnak, es az en teremtemnek tistessegere.
 Azert kerlek tegedet kegesseges azzo nom, hog ko(r)ol' en
 raytam, mert senkihez egebhez nem fol'amhatok, hanem
 cak te hozzad, Ill'en igekkel es gondolatokkal ioue, az ɔ
 20 vegen ez lelek en hozzam, Mi nem de, nem kell e meg halg-
 atnom ɔtet, Es ki volna az ember, ki mast meg nem hal-
 gatnaÿa, ha tell'es ziwel, meg iobeytasnak tell'es aka-
 ratt'aual akarnaÿa magat meg iobeytania, Miñiuel
 inkab kell en nekem meg halgatnom en hozzam kayalto-
 25 kat, ki vagok irgalmassagnak anña, Felele az ɔrdog.
 Ez ill' akaratbol, en semmit nem tuttam, de ha vg vagon
 mikeppen mondod, bizoneycad meg nyluan valo okosság-
 gal, Felele az irgalmassagnak anña monduan, Mel-
 tatlan vag te zegeñ ɔrdog, hog en teneke(e)d felell'ek, Eze-

¹ A -szórendi változtatásra jellel utal a scriptor. LobkK. 336: *de mind ennek felette ezt banom.*

ket haluan az igaz biro, vrank xp̄us, monda az ordognek
Nem itelhetem meg addig, meg nem hallom meg, az q io es go
nos tetemenet. amag az qrok elre, amag karhozatra, Ezt
halvan az ordog, vegtey kezde fogu halgatnia, Es eleue
iacula az q angula, es monda. Dram az en konuem engedel
messeg, melten engedet te nekad, es benne vagon het leuel.
tudnya illik, kerezteseg, az q boyte, q madfaga, az q ma ala
mfnoya, az q te hojjad valo remensege, hit kit tuctot mi
keppen az io keresztet hitet, az isleni zecetetet. Tahat az o
nunk zis maxia bossontuan, az ordogpt. monda nekie, O
te naualas ordog, mi keppen orzted a te konuedet, es mi kep
pen tprelted azt el, ki benne volt meg iwuan, Tahat kezde
koyaltonia az ordog, monduan, Jay iay en nekem, mert
meg meg caltal, mert en mind el vegtettem, mit neuton
volt, es meg goztettem. Ez utan eleue iacula az angjal es
monda. Miert hog halalos mult ki ez velagbol, es isleni
zecetetet vallott, melto hog eloszor meg tisztulton, es men
nen be men es orzagba, Es az uelo biro, meg itele qtet mon
duan, Meglen volt akaratia elme ez velagon, anne ideig
len kint zenuedien, De miert neki oll akaratia volt hog
promest volt akant volna elme mind ez velagnak vegezte
iglen, Azert kell onekie meg maradnia a kinba, mind
iteletnek nappiaiglan, es mind addiglan egmie, meglen tis
ta lezen mi keppen az awan, mell a kohba bizoneytatik
meg, Mert az en igazsagom, hog mind addig kinzattassék
a lelek, meglen meg adattatnak azok, mellek q matta ha
missan el vetettek, mind mentgl kisseb filleriglen, Az igaz
meg sijetesnek kediglen, ezen keppen kell lennie, hog meg
adda azokat, mellemek volt volt el egybektol hamissan, es

ket haluan az igaz biro, vrunk x̄pus, monda az őrđognek
 Nem itelhetem meg addig, meg nem hallom meg, az őr io es go-
 noz tetemenet, awađ az őrők eletre, awađ karhozatra, Ezt
 halwan az őrđog, vezteg [kezde] foga halgatnia, Es eleue
 5 iarula az őr anđala, es monda, Vram az en kőnuem engedel-
 messeg, mell'en engedet te neked,¹ es benne vađon het leuel.
 tudnyā illik, kereztsseg, az őr bođte, őr imadsaga, az őr [ima] ala-
 misnađa, az őr te hozdad valo remensege, hit, kit tartot, mi-
 keppen az io kerezten hitet, az isteni zeretetet, Tahat azzo-
 10 űunk ziz maria, bozzontuan, az őrđogot, monda nekie, O
 te űauaľas őrđog, mikeppen őrized a te kőnuedet, es mikep-
 pen tőřolted azt el, ki benne volt meg iruan, Tahat kezde
 kađaltania az őrđog, monduan, Iađ, iađ, en nekem, mert
 [meg] meg ćaltal, mert en mind el veztettem, mit űertem
 15 volt, es meg őoztettem, Ez vtan eleue iarula az anđal. es
 monda, Miert hog halalos mult ki² ez velagbol, es isteni
 zeretetet vallott, melto hog elořor meg tiztull'on, es men-
 űen be meń [oz] orzagba, Es az itelő biro, meg itele őtet mon-
 duan, Meglen volt akaratt'a elnie ez velagon, anne ideig-
 20 len, kint zenued'ien, De miert neki, oll' akaratt'a volt, hog
 őrőmest [volt] akart volna elnie mind ez velagnak vegezte-
 iglen, Azert kell őr nekie meg maradnia a kinba, mind
 iteletnek napđaignan, es mind addiglan egnie, meglen tiz-
 ta lezen mikeppen az arań, mell' a kohba bizoneđtatik,
 25 meg, Mert az en igazsagom, hog mind addig kinzattassek
 a lelek, meglen meg adattatnak azok, mell'ek őr miatta ha-
 missan, el vetettek, mind mentol kisseb fill'eriglen, Az igaz
 meg fizetesnek kediglen, ezen keppen kell lennie, hog meg
 add'a azokat, mell'eket vott volt el egebektol hamissan. es

¹ LobkK. 337: *meliel enged te neked.*

² LobkK. 338: *halalos bynben mult ky.*

elegyet tejen. Amag' legem az elek tetel az ol' leleknek q barab
tinaak io teteleknek es alamsfnayoknak miatta. amag' hog'
alelek kmzattassék purgatoriuumba mind addig meglem
elegyet tejen. amag' az en zent testemnek aldasanak mi
atta q exerte. amag' az en barabimnak q fedezeseknek
miatta. Mert ezeknek miatta oltattatik purgatoriuum
nak q tize. Ezeket haluan azzonunk ziz maria monda
En de edesseges siam. te azt mondad. hog' a te barabid segeye
hetnepek a lelked, felele a fii. Vg' vagon en zereq aniam.
Mert mel' ouber vala mell' vrnak mkab keduesb, annak
kexemeset. az ve hamonab halgatta meg. De minek ok
aert. en edesseges aniam te zereqeteb vng' en nekem mind
en barabim felet. azert en zent aniam, kepped ammit a
karz, es minden meg adattatik teneked. Es monda a ziz
maria. En zereq siam. eg' kereszt kerek te tolad, tudnia
illik, hog' es lelek. ne lassa a kettenetes qrdogoket, es so
kaig' ne halla az q meg meueteseket es galazattokat es
hog' ne qrizzen hui seget. es leg ottan mindenek meg
bo'cattatna q nekie. Es azon zem pillantassa a lelek
fogva dixerme monduan. Dics' segy adassék teneked ve
isten en tekemtem, es utelo biram. Es monda azzonunk
maria. En zereq siam ihesus. es lelek aytatossagyal
zolgalat en nekem. es dixerit engemet, es mind te zolga
idat es barabidat. kik kqrn' pl alnak dixerit q imad
sagruat. Azert q felplok. es en felplem kerlek hog' ve
galmaz; elelekked, es addat q nekie. am' kexemesonk
ert. hog' ha vala mell' kim zenuedo volna. tudna azt
el vegyertnek lennie altallaba. Ezeknek vtanna
az io angal. ki nekie adattatot vala qrizetre moda

eleget teġen, Awaġ lezen az elek tetel, az ol' leleknek, o bara-
 tinak io teteleknek es alamisnaġoknak miatta, awaġ hoġ
 a lelek kinzattassek purgatoriumba mind addig, meġlen
 eleget tezen, awaġ az en zent testemnek aldasanak¹ mi-
 5 atta o erette, awaġ az en baratimnak o esedezeseknek
 miatta, Mert ezeknek miatta oltattatik purgatorium-
 nak o tize, Ezeket haluan azzoġunk ziz maria, monda
 En [de] edesseges fiam, te azt mondad, hoġ a te baratid segejt-
 hetneyek a lelket, Felele a fiu, Vg vaġon en zereto aġam.
 10 Mert mel' ember vala mell' vrnak inkab keduesb, annak
 keremeset,² az vr hamarab halgatt'a meġ, de minek ok-
 aert, en edesseges aġam te zeretetesb vaġ en nekem mind
 en baratim felett, azert en zent aġam, keryed ammit a-
 karz, es minden meġ adattatik teneked, Es monda a ziz
 15 Maria, En zereto fiam, eġ kerest kerek te toled, tudnia
 illik, hoġ ez lelek, ne lassa a rettenetes ordogoket, es so-
 kaig ne hall'a az o meġ meueteseket es galazatt'okat, es
 hoġ ne orizzen hiuseget,³ es leg ottan mindenek meġ
 bocattatna⁴ o nekie, Es azon zem pillantasba a lelek
 20 foga dicernie monduan, Dicoseg adassek teneked vr
 isten, en teremtem, es itelo biram, Es monda azzoġunk
 maria, En zereto fiam Ihesus, ez lelek aytatossaggal
 zolgalt en nekem, es dicert engemet, es mind te zolga-
 idat, es baratidat, kik korinol alnak, dicerte o imad-
 25 sagual, Azert o felolok, es en felolem, kerlek hoġ ir-
 galmaz, e lelekkel, es add'at⁵ o nekie, a mi keremesonk-
 ert. hoġ ha vala mell' kin zenuedo volna, tudd'a azt
 el vegeztetnek lennie altall'aba, Ezeknek vtanna
 az io angal, ki nekie adattatot vala orizetre moda

¹ LobkK. 339: *aldozasanak*.

² LobkK. 339: *kerelmeset*.

³ LobkK. 340: *es hogy ne erizen hewsigewt*.

⁴ LobkK. 340: *bochattatanak*.

⁵ LobkK. 340: *agyad*.

az birónak, Vram en eredetül fogva tonka voltam ez
leleknek, es q testenek, es q tet kpurtem a te hozza valo
latasodnak zereteliből. Q kediglen mindenha az te aka
ratodat tegi vala, azért kedek tegedet ugalmaz q nekie
Tahjat felede az vx monduan, Nem illik hoj en ti toledek
Valamit el togradkik, Azert valamit akartok a legem.
Es ezt haluan az zenek, dicerek az vx istent, Es azon
keppen a ledek, meg zabadoluan, mene men orzagba.
az qzok nyugodalma. Es az qzdog² nag galazatossgy
gal menenek pokolnak fenekere, Azert zeretq atamfi
aq emi sok bezedből ezdbe vezed magat, felled istennek
q rettenetes iteletit, Es zolgalt zis marcianak, Merc vala
ki q nekie aytatossggyal zolgal q halalanak ideyen el
nem vez, Amen, Eunek io aldomasa volna io belen.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

az bironak, Vram en eredettől fogva tarsi voltam ez
leleknek, es ő testenek, es őtet kővettem, a te hozza valo
latasodnak zereteliből, Ő kediglen mindenha az te aka-
ratodat tezi vala, azert kerlek tegedet, irgalmaz ő nekie

- 5 Tahat felele az vr monduan, Nem illik hog en ti tőletek
valamit el tagadda(t)k, Azert valamit akartok, a legēn.
Es ezt haluan az zentek, dicerek az vr istent, Es azon-
keppen a lelek, meg zabadoluan, mene meń orzagba.
az őrok nūgodalmra, Es az őrdog(ok), nag galazatossag-
gal menenek pokolnak fenekere, Azert zereto at'amfi-
10 a[i] enni sok bezedből ezedbe veged magat,¹ Fell'ed istennek
ő rettenetes iteletit, Es zolgall' ziz marianak, Mert vala-
ki ő nekie aytatossaggal zolgal, ő halalanak ideyen el
nem vez, Amen, Ennek io aldomasa volna io helen.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

¹ LobkK. 341: *magadat*.

SÁNDOR-KÓDEX

XVI. SZÁZAD ELSŐ NEGYEDE

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RÉGI MAGYAR KÓDEXEK

3. szám

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SÁNDOR-KÓDEX

XVI. SZÁZAD ELSŐ NEGYEDE

A NYELVEMLÉK
HASONMÁSA ÉS BETŰHŰ ÁTIRATA
BEVEZETÉSEL ÉS JEGYZETEKSEL

Országos Széchényi Könyvtár

MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
BUDAPEST
1987

K É S Z Ü L T

AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KARA
MAGYAR NYELVTÖRTÉNETI ÉS NYELVJÁRÁSTANI TANSZÉKÉN

Az előkészítő munkacsoport tagjai

KOROMPAY KLÁRA
KOZOCSA SÁNDOR, PARRAGI MÁRTA, VEKERDY LILLA

A bevezetést és a jegyzeteket írta

PUSZTAI ISTVÁN

A MUNKÁLATOK AZ MTA ÉS AZ MM
KUTATÁSI PÁLYÁZATÁNAK KERETÉBEN FOLYTAK

BENKŐ LORÁND

VEZETÉSÉVEL

ISBN: 963–462–119–8

ISSN: 0237–644X

Felelős kiadó: Benkő Loránd

Kiad. főig. eng. sz.: 53225/87

Készült a Kőbányai Vas- és Acélöntöde
sokszorosító üzemében

Tsz.: 861034

Felelős vezető: Kaizinger Sándor

TARTALOM

Bevezetés	7
A latin megfelelők lelőhelyei	21
Irodalomjegyzék	23
A kódex hasonmása és betűhű átírata	25

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

BEVEZETÉS

1. A Sándor-kódex hasonmásának közreadásával a Cornides-kolligátum valamennyi darabja eredetiben és újraserkesztett betűhű átiratban is a tudományos érdeklődésű közönség rendelkezésére áll (Példák Könyve: CodHung. IV., Cornides-kódex: CodHung. VI., Könyvecse az szent apostoloknak méltóságokról: RMKód. 1. sz., Bod-kódex: RMKód. 2. sz., Sándor-kódex: RMKód. 3. sz.).

Az RMKód. 2. számának bevezetőjében részletesen ismertettük azt a már korábban is megpendített, nemrégiben pedig újabb érvekkel megtámogatott véleményt (az érvek és az irodalom ismertetését itt már nem ismételjük meg), amely kétségbe vonja a Bod-kódexnek és a Sándor-kódexnek a kolligátumhoz való tartozását. Mivel a kétség az újabb érvek ellenére sem bizonyosság, indokoltnak láttuk a kolligátum teljes egészének hozzáférhetőségét előmozdítani, ezzel is segítve a kutatókat a kolligátum múltjának felderítésében.

2. A Sándor-kódexet, melyet első ismertetője, TOLDY FERENC „a régi magyar irodalom körül kitűnő érdemű Sándor István emlékezetének” ajánl (A magyar nemzeti irodalom története. Pesten, 1851. II, 81; vö. Nytár. II, XIV. 1.), a budapesti Egyetemi Könyvtár őrzi. Jelzete: Cod. Hung. XVI. Nro 6. A minden bizonnyal XIX. századi kötéstábla barnássárga, sima, nem barkázott kecskebőrrel van bevonva. Mintázata elől-hátul egyforma. A széleken vastag, belül vékony párhuzamos aranyléniák futnak, közöttük vaknyomású díszítőlánc van.

A gerinc öt mezőre tagolódik. A második mezőben ez az aranynyomat áll: SEC. XVI., ettől vízszintes aranyvonallal elválasztva pedig az arannyal nyomott cím: Az menorzaagrol (ez csupán a kötet első felének tartalmára utal). A negyedik mezőbe az egyetem címere van arannyal benyomva. Az első, harmadik és ötödik mező alsó és felső határa két-két arannyal nyomott vízszintes lénia, közöttük vaknyomású díszítőlánc van. Ezekben a mezőkben arany virágszirom a díszítmény.

A kötéstábla mérete 191 × 141 mm. A fóliók mérete 184 × 134 mm. A tőlünk közölt hasonmás mérete az első lapon mérve 167 × 122 mm. A kicsinyítés tehát a

fóliók felületét tekintve 17 százalékos. A papírív eredeti nagysága a körülvágás miatti veszteséget is számba véve 30 × 40 cm lehetett. A kötés alkalmával a kódex lapjainak szélességéből (de talán a magasságából is) valamicskét elvettek. Ezt a megsértett marginális betoldások (31, 32, 39) bizonyítják, s közülük az első kettő azt is, hogy a könyvkötő a belső lapszéleket is meggyalulta.

Az írástükör mérete a kódex 1. lapján mérve 166 × 118 mm. Az írástükör a sarkokon levő körzőszúrásokat összekötő függőlegesekkel, illetőleg vízszintesekkel ki van jelölve (a jelölés nyomai a 8., 10., 13., 14., 15., 16., 17., 22., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36. lapokon többé-kevésbé jól kivehetők). Vonalazásnak (sorkijelölésnek) nyoma nincs (vö. LAZS SÁNDOR: ItK. LXXXV [1981.], 680). A sorok száma a teleírt lapokon 28 és 32 között ingadozik.

A kötéstáblát elől és hátul barna előzéklap követi, illetőleg előzi. A könyvkötő elől 3, hátul 15 fóliót fűzött a kézirathoz. A kódex 1. lapja előtti lapon újabb kori kéz tintával bejegyezte: Sándor codex. A könyvkötőtől hozzáadott fehér lapok fűzése elől a 2. és 3. fólió közé, hátul pedig a 4. és 5., valamint a 11. és 12. fólió közé esik.

A 20 fólióból álló kézirat a fűzéseket figyelembe véve 4 fasciculusra tagolódik. Fűzés van a 6. és 7., a 18. és 19., a 28. és 29., valamint a 38. és 39. lap között. Az első két fasciculus tehát 3 kettős fólióból, a harmadik 2 kettős fólióból, az utolsó pedig 3 + 1 fólióból látszik állani, vagyis ez utóbbi csonka fasciculus. Már jeleztük, hogy a könyvkötő az újrakötés alkalmával a kódex gerincét is meggyalulta; a szétesett kettős fóliók leveleit függőleges segédcsíkokkal ragasztotta össze. Az 1. lap bal margóján a 6. lap jobb margóján, a 9. és a 37. lap bal margóján, valamint a 40. lap jobb margóján (még a hátul hozzáfűzött 8. fólió verzóján is) van ilyen segédcsík. Az összeragasztás során a könyvkötő nem ügyelt az eredeti fasciculusokra. Már a második fasciculust (ez a 13. lappal kezdődik, és a 29. lappal ér véget) sem eredeti alakjában állította helyre, mert ennek utolsó két lapja más minőségű (finomabb) papírból van, mint a fasciculus két kezdő lapja (13., 15.). Ez a két lap (27. és 29.) eredetileg a harmadik, ugyancsak finomabb papirosú fasciculushoz tartozhatott. Mindez azt bizonyítja, hogy a mai második, harmadik és utolsó fasciculus nem felel meg az eredeti fasciculusoknak. Az első fasciculus – úgy látszik – eredeti összetételében maradt meg, mert első és utolsó (a 11.) lapja azonos minőségű kettős fólió. Nem mond ennek ellent az sem, hogy a fasciculus két másik (beljebb eső) kettős fóliója finomabb minőségű papír.

Az eddigiekben állítottakat támogatja az igen nehezen érzékelhető, egymástól különböző vízjelek elhelyezkedése is. A 3. és 9. lap hajlatában éppen csak érzékelhető vízjel összeforgatva alighanem korona lehet. A belül levő három kereszt közül a középső keresztgerendájának alsó kontúrja sejlik, a másik kettőnek csak a

függőleges gerendája. Az abroncsnak nyoma sincs, ez nyilván a könyvkötő buzgalmának a következménye. Mindez együtt kevés ahhoz, hogy a leltározott vízjelek bármelyikével is azonosítsuk. Ha mégis utalunk BRIQUET 4893. sz. (Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier. Dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600. Genève, 1907. I.) és GERHARD PICCARD VI/27. sz. (Die Kronenwasserzeichen. Findbuch I. Stuttgart, 1961.) ábrájára, csak azért tesszük, hogy sejtésünket megfoghatóbbá tegyük.

Jobban látható, és fel is ismerhető a horgony a 17. és 19. lap hajlatában. Nem vehető ki, csak gyanítható a körön kívül álló csillag vagy egyéb, és bizonytalan a gyalulás miatt a kör átmérőjének nagysága. Azonosításról itt sem lehet szó. Emlékeztetőül BRIQUET 478. sz. ábrájára hívjuk fel a figyelmet.

Bár csak részek (a kalap alsó félköre a gombbal, valamint az alul álló zsinórzat két szára) látszanak belőle (a 23. és 25. lap, valamint a 31. és 33. lap hajlatában), mégis ugyanarra a kalapos vízjelre emlékezünk, amelyet a Könyvecsében találtunk, és amelynek ábráját az RMKód. 1. sz. 9. lapján közöltük.

Semmire sem lehet menni a 21. és a 29. lap jobb alsó sarkában látható, valószínűleg azonos vonalvezetésű vízjelnyommal. A két nyomból (vízjelrészből) nem lehet az egészre következtetni.

A 21. laptól végig az első sorok alatt a papír nedvesedés miatt elbarnult (megsötétedett); az oldódó tinta a szemben fekvő lapokra átnyomódott. Ez a tény a mellékjelek érzékelését megnehezíti.

3. Kódexünket elejétől végig egyetlen kéz írta. A grafittal írt fóliószámokon kívül, melyek múlt századi kéztől származhatnak, idegen, nyilvánvalóan korábbi kéz nyomai csak a 39. lap jobb margóján a 25–28. sor mellett fedezhetők fel. A négy sorban tintával egymás alá írt betűkből nem fejthető meg az egykori olvasó lapszéli megjegyzése, mert a könyvkötő a szavakat alaposan megcsonkította. A gondosan megrajzolt és rubrummal színezett iniciálékat is (1/10, 1/18, 1/26, 2/18, 7/8, 9/24, 21/14, 31/10) a scriptor munkájának tartjuk. Legfeljebb az utolsó előttinél gondolhatunk arra, hogy idegen kéz is „besegített”.

A szövegíráshoz használt tinta színe fakultas sötétbarna, de a 22. oldaltól máig is fekete. Gyakorta feltűnik azonban a rubrum is.

Az írás típusa, melyet VOLF GYÖRGY (Nytár. II, XIV. 1.) kapcsolt barát gótnak minősített, a MEZEY LÁSZLÓTól (Codices medii aevi Bibliothecae Universitatis Budapestinensis. Bp., 1961. passim; Paleográfia. Egyetemi jegyzet. Bp., 1962. 69–74) kölcsönzött szakkifejezést használva zömében gothica textualis cursiva. A rubrummal írt főcímek, kiemelések vagy kezdőbetűk típusa itt-ott a formatához kö-

zeledik: ezekben a betűk nemcsak gondosabban formáltak, de általában nagyobbak is (pl. 1/10, 1/18, 12/18–21, 21/1–13, 21/14, 40/26–28 stb.).

A kiemelés másik módja, amivel scriptorunk él, a rubrummal való áthúzás vagy utánhúzás és aláhúzás (pl. 2/6: *cristusnak*, 2/14: *Az*, 2/22: *keerdied*, 2/23: *Bizon* stb.). Ezekben az eredetileg feketével írt kezdőbetűket rubrumozta a scriptor; a feketével írt szöveg rubrummal való aláhúzását a következőkkel példázzuk: 3/6: *Az sayt es az, tey*, 3/9: *Az tikmonnak az feyeren* stb. Átiratunkban mind a rubrummal írt, mind pedig a rubrummal utánhúzott vagy aláhúzott betűket és írásjeleket félkövérrel szedettük.

A kódex második felének elején a Három körösztyén leán legendájában (a 21. laptól) új szerephez jut a rubrummal való írás vagy aláhúzás. Itt a dialógusban szót kapó szereplő nevét vagy megszólalásának indítását jelzi ilyen módon (bár nem teljesen következetesen), ezzel is bizonyítva, hogy tisztában volt a szöveg dialogizáló jellegével. Hogy éppen ez a kézirat lett volna egy előadás szöveggönyve, annak el-
lentmond az, hogy a rubrumos jelölés egy bizonyos ponton megszakad (24/1), és nem is tér vissza, holott a dialógus a legenda végéig (31/6) folytatódik.

A Cornides-kolligátum tagjai közül – bár csak a címben – piros tintás aláhúzással ezen kívül még a Könyvecsében találkozunk. Erre LÁZS SÁNDOR hívta fel a figyelmet, jelezve, hogy a színes aláhúzás olasz humanista szokás volt (Itk. LXXXV [1981.], 680).

4. Hogy kéziratunk mikor, hol keletkezett, ki készítette kiknek és milyen szándékkal, s mi volt a sorsa, arra nézve a Sándor-kódexben közvetlen utalást nem találunk.

VOLF GYÖRGY, a Sándor-kódex betűhű átiratának első közlétezője (Nytár. II, 215–38) 1874-ben keletkezési idejéről még csupán ennyit mond: „Korát nem tudni” (uo. XIV. l.) 1878-ban azonban már úgy véli, hogy a Cornides-kolligátum s benne a Sándor-kódex is, 1510 és 1521 között, de legrosszabb esetben is 1500 és 1530 között keletkezett (Nytár. VII, XXXVIII. 1.). SZILÁGYI SÁNDOR (A budapesti m. kir. Egyetemi Könyvtár codexeinek czimjegyzéke. Bp., 1881. 120) XVI. századnak, a Könyvkiállítási Kalauz (Bp., 1882. 30) és ZOLNAI GYULA (Nyelveml. Bp., 1894. 39) a XVI. század első negyedéből, KATONA LAJOS (AkÉrt. XVIII [1907.], 507) a mohácsi vész előtti időből valónak jelzi. Ezt VARGHA DAMJÁN 1521–25 közé pontosítja (HORVÁTH SÁNDOR szerk., A Szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből. Bp., 1916. 232), majd PINTÉR JENŐ (Magyar irodalomtörténete. Bp., 1930. I, 652) 1521 tájára helyezi. Azóta kódexünket kérdőjellel vagy anélkül általában ezzel az évszámmal kötik össze (WALDAPFEL IMRE: It. XXII [1933.], 23; HORVÁTH JÁNOS, IrMűvKezd. 146; KLANICZAY TIBOR szerk., A magyar irodalom története 1600-ig. Bp., 1964. 134; Magyar Irodalmi Lexikon. Bp., 10

1965.). Kivétel az RMDE., amely ugyan többször 1521 tájára teszi kódexünk keletkezési idejét (I, 491, 512, LXXV. 1.), egyetlen helyen mégis 1518-at jelöl (I, 133). Ugyancsak 1518 körülnek tartja a Sándor-kódexet a TESz. is (I, 72).

Meg kell jegyezni, hogy a keletkezés idejéről nyilatkozó állításukat általában nem bizonyították. Valószínű, hogy a keletezett kódexeinkhez való hasonlóságból indultak ki. Ennél többet ma sem tehetünk.

Arra nézve, hogy melyik rendünk egykori műhelyében készült a Sándor-kódex, közvetlen bizonyítékunk nincs. A tartalmi elemzés két választ is megenged.

Az egyik válasz szerint – ez a régibb, és ennek hívei vannak többen – a Sándor-kódex domonkos műhelyben, közelebbről a margitszigeti apácák klostromában készült. VOLF ezt azzal indokolja, hogy egykoron a Cornides-kolligátumhoz tartozott (Nytár. VII., XXXVIII. és XXXIX. 1.). Véleményét sokan követik (ZOLNAI, Nyelveml. 39; VARGHA DAMJÁN: i. h. 233; TIMÁR KÁLMÁN: ItK. XXXVII [1927.], 217, XL [1930.], 268; HORVÁTH JÁNOS, IrMűvKezd. 146, 218; IrMűvMegoszl. 265; PINTÉR JENŐ Magyar irodalomtörténete. Bp., 1930. I, 651; KLANICZAY TIBOR szerk., A magyar irodalom története 1600-ig. Bp., 1964. 134; KARDOS TIBOR, A magyar vígjáték kezdetei: Kodály-émlékkönyv. Bp., 1953. 153; RMDE. I, 491).

Más véleményen van KNEIEZSA ISTVÁN. Két érvet is felhoz amellett, hogy kódexünk ferences eredetű. Az egyik érvet magából a kéziratból veszi. Annak utolsó, latinul írt sorai ezek: 40/26–28: *In Cristo dilecta domina hunc exemplum excepti de libro fratris Bernardini de, Bustj qui fuit frater sancti francisci*. Erre a három sorra hivatkozva jelenti ki KNEIEZSA: „... nyilvánvaló, hogy a könyv ferences kézről származik, sőt talán ferences barát is írta” (HírTört. 167). Nem említi, hogy TIMÁR KÁLMÁN már jóval korábban ugyanezen sorokból éppen ennek ellenkezőjét olvasta ki: „... a Sándor-kódex írója mégis elárul annyit, hogy ferences nem volt. Semmi közösséget nem vállal Sz. Ferenc rendjével, így nem is lehet annak tagja” (ItK. XL [1930.], 403). A KNEIEZSÁTól idézett sorok valóban nem bizonyítják kódexünk ferences eredetét. Nemrégiben hangsúlyozta LÁZS SÁNDOR (ItK. LXXXVII [1984.], 588), hogy „a szigeti fehér apácák kölcsönöztek könyveket és másolnivalót... a budai klarisszáktól, netán a budaszentlőrinci pálosoktól, hiszen ezt magyar nyelvű kódexeink többszörös szövegegyezései is példázzák (TIMÁR KÁLMÁN: ItK. XXXII [1922.], 66 kk.; ItK. XL [1930.], 265–76, 397–412).”

KNEIEZSA másik érve a ferences eredet mellett: „Míg a ferences emlékekben a III. típusúhoz tartozó kódexekben is többször található [ti. a L], a sok kódexszel képviselt II. rendszerről nem is beszélve, domonkos kódexben – a felette bizonytalan domonkos eredetű Sándor kódexet nem tekintve – ez a jel teljesen ismeretlen. A L előfordulása tehát szinte kizárja az illető kódex domonkos eredetét” (HírTört. 170). Ennek az érveknek az erejét egyelőre nincs mivel gyengíteni. Leg-

feljebb azt kérdezhetjük: vajon az elveszett domonkos eredetű kódexek nem ingatnák meg ennek a tételnek a helyességét?

Kódexünk bizonyára egyházi személy használatára készült. Ezt bizonyítja ez a szövegekői megszólítás: 1/7: *azerth is Irok en, te nekod iesosnak zolgaloya*. Ugyanerről tanúskodik a Visio Tundali megszólításnak vehető kezdő sora: 37/1: *Baraatoknak kananokoknak apaczaaknak: es egyéb eghaazj emboroknek*. És végül egy negatív érv: nem világi emberekhez szól a szöveg, mert a házasságon belüli tisztaságról való írást fölöslegesnek tartja a szöveg szerzője (fordítója?, másolója?). Erre gondolunk: 34/17: *Nem zökseeg ty nektok az hazaassokrol imom*.

Hogy a címzett csakis nő, esetünkben tehát apáca lehetett, arra egyéb közvetett és közvetlen utalás akad. A kézirat első traktátusában két mondatra hívjuk fel a figyelmet. Mindkettő női olvasót feltételez: 14/14: *auag zaba<<ag biraaserth nem akarya hog ferfywtul birtaasseek*; 14/18: *merth ol” zegeri hog senky nem vezj feerhoz*. Kódexünk utolsó példája (39/25–40/25) a „hálálatlan” apácáról szól. Ennek a példának tartalmilag érintkező változata Discipulusnál egyszer az iracundia, más-szor a loquacitas bűnének következményét mutatja be (Johannes Herolt, Sermones Discipuli de tempore et de sanctis cum promptuario exemplorum etc. Nürnberg, 1483. Exemplum XXXVII., ill. XIX.). Az utóbbtól inkább a női konventek tagjait szokták óvni.

Közvetlen utalást is találunk kódexünk címzettjének nemére. A kódex utolsó, latinul írt sorai így kezdődnek: 40/26: *In Cristo dilecta domina hunc exemplum excepi*. Ezt a latin mondatot a Nytár. II. nem közli, mint ahogy az a 35. és 36. lapon levő latin töredéket sem, mely valamely regulagyűjteményből származhat, ha egyébként talán nem is szó szerint átvéve. Ezt két mondat is bizonyítja: 35/11: *Tria debet facere persona religiosa Scilicet. . . prelato obedire*; 36/1: *Sic quelibet persona Religiosa debet esse fidelis in obseruacione professionis*. Az eljárónak való engedelmesség és a professio (tehát szerzeti fogadalom; vö. ANTONIUS BARTAL, Glossarium mediae et infimae latinitatis Regni Hungariae. Lipsiae, 1901.) megőrzése csakis egyházi személytől várható el, de hogy ez a személy esetünkben nő, arra a latin töredék végén nem bizonyítékot, hanem ellenérvet találtunk: 36/1–4: *Sic quelibet persona Religiosa debet esse. . . Mansuetus in supportacione indigentium*. Éppen a *Mansuetus* neme győzött meg arról, hogy a latin töredék be nem fejezett mondatának utolsó szavában látható némiképpen szokatlan rövidítő jelet *-um*-nak értelmezzük (36/4: *electum*).

A címzett társadalmi helyzetét és nemét illetően a legkevesebbet árul el a Három körörsztyén leánról szóló mártírpassió (21/1–31/6). Ennek kódexünkbe másolt, a magyar viszonyokra aktualizált változatát nem tekinthetjük olyannak, amely kizárólag apácáknak, egyáltalában egyházi személyeknek okulását szolgálta. A bevezető

didaszkália (21/1–12) nőkhöz szólt (KARDOS TIBOR: I. OK. VII [1955.], 58), de a gúnyos záró megjegyzés apácákhoz méltatlan volt (21/9: *ez okaerth hog ha mykorth titokeeth is oda ragadandnaak tahaath ty es wgyan tegetok mynth ok tetteek az hytterth: es az zozesseegerth: etc Io uolna az kytol lehetne*). Ehhez kapcsolódva KARDOS TIBOR megjegyzi, hogy a mű eredetileg nem apácáknak szólt (A magyarországi humanizmus kora. Bp., 1955. 364), és a maliciózus óhaj nem az apácámásolótól származik (I. OK. VII [1955.], 58). Ennek ellenére sem kételkedik abban, hogy a Sándor-kódex a budai beginák számára készült (A magyarországi humanizmus kora. Bp., 1955. 362–3; RMDE. I, 133–4).

Bár kódexünk scriptorának kézírása sem szépnek, sem gondosnak nem mondható, még sincs benne semmi olyan, ami fogalmazványra – természetesen fordítás-fogalmazványra gondolunk – utalna. Nyilvánvaló, hogy másolattal van dolgunk. A másoló, bár gyanítható, hogy egy-két megjegyzés tőle származik (ha nem, akkor a fordítótól; ezekre gondolunk: 21/1–13: a már említett didaszkália; 34/17: *Nem zókseeg ty nektok az hazaassokrol irnom azerth nem irom az o kessertetokketh; 39/23: az tob kenoknak iraassaat mind el haguan mert azokat tudny nem olyan zókseeg*), semmit sem árul el magáról, s az írása egyetlen kódexmásolónk írásával sem egyezik.

Nyilván nem a kézirat tanulmányozása alapján KILÁR ISTVÁN (A magyar kódexeknek nyelvi sajátosságai. Bp., 1916. 51) a Sándor-kódexet is a Ráskai Leától másolt kódexek közé sorolja. Magát meg nem nevező bírálója ezért alaposan megrója (Nyr. XLV [1916.], 399). Ennek ellenére az RMDE. többször Ráskai Leát nevezi meg a Sándor-kódex másolójának (I, 133, 512, LXXV). A kiadványunkban közölt hasonmás és a Ráskai Leától már hasonmásban közzétett kéziratok (CodHung. IV. és VI.) egybevetése ennek a véleménynek a tarthatatlanságáról mindenkit meg fog győzni. A scriptor személyét továbbra is homály fedi, és e tekintetben még odáig sem mehetünk, ahová LÁZS SÁNDOR eljutott: ő ti. női kézre gyanakszik (ItK. LXXXV [1981.], 680).

5. Átiratunkban minden mellékjelet feltüntetünk, akár van funkciója, akár nincs (ë, ĝ, l', ñ, ó, o, ý, ŷ). A z felett megjelenő vonást nem tekintjük mellékjelnek, mert az a betű indító szára. Nem jelöljük a betűvariánsokat sem (francia r, hosszú s, J), mivel nincs hangmegkülönböztető szerepük. Ugyanilyen okból az i és y felett néha megjelenő vesszőt pontban, az e felett egyszer megjelenő két pontot a gyakrabban megjelenő két hosszú ékezetben egységesítettük.

Kéziratunknak van egy betűjele, amely egyedül itt fordul elő, más kódexünkben nem. Ez a cs hangértékű <. KNEZSA a matematikai „kisebb mint” jellel jelöli (mi is), és ferde L-nek magyarázza, azaz kapcsolatba hozza a Bécsi Kódexből ismert L-

vel, de nem azonosítja vele (HírTört. 117). Megjegyezzük, hogy a *cs* hangértékben használt < (kisebb mint) jel hasonlít ugyan a betoldott betűk, szavak vagy szövegrészek jelölésére tőlünk szerkesztői jelként használt hegyes zárójelhez, de nem téveszthető össze vele, mert ez utóbbi egy fordított hegyű zárójellel le van zárva (példázza: az esetleges <e> adat olvasata *csecs*, viszont az így átírt (e) egy margóra írt vagy interlineáris *e*-t jelöl).

KNIEZSA kódexünket a mellékjeles helyesírású kódexek C típusába sorolja, és helyesírás-rendszerét így mutatja be (i. m. 117):

Hang	Betű
<i>c ~ č</i>	: <i>cz ~ <</i> (ferde <i>L</i>)
<i>v ~ u</i>	: <i>v, -u-, -w- ~ v, -u-, -w-</i>
<i>ü, ű</i>	: <i>ú (ó)</i>
<i>ö, ő</i>	: <i>o</i>
<i>j ~ i</i>	: <i>i, y</i>
palatalizált hangok	: <i>ň, l', t', ě</i> (de <i>ny, ly, ty, gy, g</i> is)
hosszú magánhangzók	: <i>ee, aa, oo</i> (rendszeresen, bár nem mindig a mai hosszúság helyén; a két betű néha egymás fölé van írva)
<i>h</i>	: <i>th</i> (ritkán)
<i>ě</i>	: általában <i>ě</i>

KNIEZSA ehhez a táblázathoz csak egyetlen lapalji jegyzetet fűz: utal MUNKÁCSI BERNÁTnak a „Hosszú magánhangzók a Peer és Sándor codexben” című cikkére (Nyr. IX [1880.], 300–7, 345–52). Nekünk több megjegyzésünk is akad a táblázathoz.

A *c* hangnak van *c* jele is, igaz, csak a latin eredetű szavakban (pl. 16/23: *cým-balyšmos*, 16/29: *penitencia*, 40/6: *prouincialis* stb.). Itt jegyzendő meg, hogy a *c* betű *k*-t is jelöl (pl. 17/5: *Clauikordiumoth*, 1/29: *macula*, 4/1: *coronayaua* stb.), és hogy a sok < : *cs* mellé egyszer betévedt a *cz* : *cs* is (a 12/22: *ne ercz* adatot nyilván *ne ercs*-nek kell ejteni).

Az *ü, ű* hang jele kódexünkben sohasem *ú* (ahogy KNIEZSA jelöli); ilyen jel kéziratunkban elő sem fordul. Az *ö, ő* hang jele: *o*, egyszer pedig *w* (9/6: *gyōnōrw-segōth ~ 9/10: gyōñōrōsegoth*).

Az *ö, ő* hang jele nem kizárólag az *o*, előfordul az *ew* is (35/1: *ewto* 11/16: *bewsegetōl*, 11/26, 15/3: *ewros*, 14/8: *ewros(e)sen*).

KNIEZSA a palatalizált hangok jelei közé felveszi a *t'*-t is. Mi ilyen jelet a kéziratban nem találunk. A *ty* hang jele kizárólag a *tÿ*.

A palatalizált hangok közül nemcsak a *gy* marad jelöletlen (tehát *g:gy*), hanem az *ny* is (pl. 1/6: *kÿnneb*, ejtsd: *kinnyebb*, ti. 'könnyebb') és a *ly* is (pl. 1/16: *mel*, de közvetlen előtte: *mel''*). Ugyanide kívánkozik az a megjegyzés is, hogy az *ly* hang jele néha *li* (pl. 9/25: *folidl* stb., de 2/2: *felyödl* is stb.).

Scriptorunk a kettős ékezetet nemcsak jésítő jelnek tekintette, mint a palatálisoknál és ebben: 28/11: *akař*, hanem olyannak is, amely feltehetőleg a magánhangzó jelének ismétlésére utal: 9/17: *ëbbeen*, 9/28: *uegëzoth* (egyetlen példa a két-pontos *e-re*), 33/29: *këress*, 17/7: *hët*.

A hosszú magánhangzók sora kiegészítendő még az *oö*-vel is, mert ez többnyire *ö-t* jelöl (1/19: *zeretqok*, 23/26: *vakmerqok*, 24/27: *orzoqketh*, 25/13: *fodqok*, 27/21: *soqth*, de 27/6: *zomelyqok*, 29/30: *engettqonk*).

Kódexünkben előfordul a szókezdő *ff* is (32/2: *ffeleel[e]*, 33/11: *ffelelee*, 33/28: *fferfÿwtul*).

KNIEZSA táblázatához az utolsó megjegyzésünk ez: az úgynevezett néma *h* nemcsak a *t*-vel, hanem a *g*-vel kapcsoltn is gyakran előfordul (pl. 4/3: *di<ösegh*, 12/3: *vÿlagh*, 12/4: *egh* stb.).

Az azonos alakú nagy és kis kezdőbetűk megkülönböztetése, valamint az egybe- és különírás eldöntése során az átirat készítői sem voltak mindig azonos állásponton. A kéznél levő hasonmás az olvasónak e tekintetben is lehetővé teszi az ellenőrzést.

Scriptorunk mondanivalóját ponttal, vesszővel és kettősponttal tagolja. Szerepük nem mindig világos, illetőleg hogy volt-e közöttük funkcionális különbség, az aligha dönthető el.

A sorvégi elválasztást általában két ferdén meghúzott párhuzamossal jelöli. Ez néha kettőspontnak is nézhető (pl. a 15/6: *lampassok* adatban). Mi mind a két jelet a mai kiskötőjelben egyesítettük. A jel néha a következő sorban megismétlődik (pl. az 5/26: *keuanook* adatban), máskor meg egyáltalában nincs kitéve (pl. a 10/14: *nag* adatban). Az utoljára felhozott példa egyúttal azt is bemutatja, hogy scriptorunk nem sokat törődött a szótagolási szabályokkal, még az egy szótagú szavakat is elválasztotta, ha elfogyott a helye.

Már jeleztük, hogy másolónk rubrumozással igyekezett a szöveg szerkezeti tagolására felhívni az olvasó figyelmét. E célra a rubrumozáson és a díszesebb iniciálékon kívül használta a korában általánosan elfogadott bekezdésjelet is, amelyet mi Γ -vel jelölünk átiratunkban (5/18: ΓQth , 18/27: $\Gamma Er<eed$; vö. CodHung. VIII, 15).

Másolónk, ha hibát ejtett, javított. Ha a helytelenül leírt betűt átírta, a helytelen betűt mi kerek zárójelbe tettük, és utána a helyes betűt szedettük (pl. 13/31: *hala-ly(t)g*). A törlést általában áthúzással vagy aláhúzással jelölte. Mi a törölt betűket szögletes zárójelbe tettük (pl. 13/19: [*follire*] *fölyre*, 32/3: *mond[a]uan*, 32/27:

[nem] stb.). A törlés jelölésére egy alkalommal ilyen jelet használ: Λ, mi ezt is szögletes zárójellel jelöljük (14/22: *zözessegqth* [:]). A véletlenül le nem írt betűket általában a megfelelő sorközi helyen külön utaló jel nélkül pótolta; ezeket mi hegyes zárójelben a helyükre szedettük (pl. 5/6: *vta(n)*, 7/23: *me(e)g*, 8/29: *ma<a>yok*, 19/12: *eletne<k>*, 30/14: *hÿr(r)e* stb.). Van, amikor a sorközi betoldást is külön jellel jelöli. Ilyen ez az adat: 15/24: *ualo,,<,nak*). A lapszéli betoldások helyét mindig megjelöli (2/27: *sayt''(ll)*, 31/26: *volna. + (<auag hog tiltanaya)*, 32/20: *vÿaskotanak Λ (zesseg)*).

Korrektúrajelet használ a szórendi csere jelölésére is egyetlen alkalommal (13/13: *kÿuaalt keppen Λ nag dolgookerth Λ ualo qrom*). Korrektúrajelnek tekintjük a scriptor ugyancsak egyszer használt, valószínűleg törlést jelentő kerek zárójelét: 3/16: (*ó altala uagyönk. elönk. ingadozonk*).

A scriptor tagoló jelei közé tartozik a fekete tintával való aláhúzás, ami egyes esetekben az előző sorhoz való tartozást jelenti (ilyenek: 4/31, 7/8, 31/29), más esetekben meg az egész sorra kiterjedő fekete vonal a szövegegységek határát jelöli (34/16, 39/24). Átiratunkban ezeket nem jelöljük.

A rövidítésekkel scriptorunk takarékosan bánt. A magyar szintagmákban előforduló rövidítéseket nem oldottuk fel, hanem ugyanúgy jelöltük őket, mint a scriptor (pl. 18/18: *Instrumētum* stb.). A magyar szövegbe ékelt latin szövegekben a rövidítéseket azonban feloldottuk: a hiányzó betűket kurzívval pótoltuk (pl. 19/25–28, 35/3–36/4 stb.). Megjegyezzük, hogy az *etc* jele a legtöbb esetben nem 'és a többi' jelentésben áll, hanem valamilyen nagyobb szerkezeti egységet lezáró jelként (pl. 1/9, 5/30, 7/8 stb.).

6. HORVÁTH JÁNOS kéziratunkat vegyes tartalmú kódexnek nevezi (IrMűvKezd. 177, 218). Valóban az, hiszen a szerkesztettségnek nyoma sincs benne. Az első három viszonylag nagyobb terjedelmű darab között (1/1–20/28, 21/1–31/6, 31/7–35/2) nincsen semmiféle tartalmi kapocs, de a továbbiakban is alig. Az egyes szövegegységek bemásolása véletlenszerűen történhetett. Ennek egyik bizonyítéka a 35. és 36. lapra bemásolt latin szöveg, amelynek szerepe ezen a helyen szerkezeti szempontból érthetetlen.

Az első szövegegységet (1/1–20/28) műfajilag traktátusnak tekintjük, mert a bevezető sorokban maga az író árulja el, hogy értekezni szándékozik (1/6: *eerteekoznye*). Prédikációról aligha lehet szó, mert akkor nem az 1/7: *Irok* szó szerepélne a folytatásban.

A traktátus latin eredetije ismeretlen, s párhuzama többi kódexünkben nincs. HORVÁTH JÁNOS a fordítót vaskos humorú férfiúnak tartja, ki nemigen válogatta a szót. Ennek bizonyítására ezt idézi tőle: 7/29: *ne keemeeld maasth az beka zalannath*,

azaz 'ne kíméld a potrohod', ha részesülni akarsz a mennyei üdvösségekben. A fordítónak tulajdonítja – a mennyországi örömeikről szólóban – ezt a nagy önbizalmat és közvetlenséget is: 10/22: *en is elqdben megok te nekod mykorth oth lezok es meg kerdozleek mynth wagh.*

A traktátust a Három körösztyén leán mártírpassiója (21/1–31/6) követi. Ez a műfaji megjelölés viszonylag új (RMDE. I, 133, 512). Nem tartotta e művet a szó szoros értelmében drámának már KATONA LAJOS sem (ItK. X [1900.], 386), mert a fordító a dialógust néhány helyen összevonva elbeszélő részekké alakította. ALSZEGHY ZSOLT ugyanezt irodalmunk legelső ismert drámai termékének tekintette, de megjegyzi, hogy maga az eredeti (a gandersheimi apáca Dulcitusia) is inkább dialogizált legenda, mint dráma (Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig. Bp., 1914. 8; ugyanitt közli a kódex 23. lapjának hasonmását és a kódex dialógusba tördelt modern helyesírással átírt szövegét: 41, 39–46).

Ugyanezt a műfaji megjelölést (dialogizált legenda) használja HORVÁTH JÁNOS is (IrMűvKezd. 178). Még azt is hozzáteszi, hogy a fordító a drámai jelleget, mely az eredetiben sem teljes, eltörli (IrMűvMegozsl. 266). V. KOVÁCS SÁNDOR valódi drámának, pontosabban mártírdrámának tartja a Három körösztyén leánt, mely ugyan olvasmány céljára szolgált, de feltehető, hogy elő is adták (KLANICZAY TIBOR szerk., A magyar irodalom története 1600-ig. Bp., 1964. 164–5). Hrotsvitha vígjátékát egyébként ő is mártírpassiónak minősíti (uo.).

Az RMDE. nem elégszik meg a mártírpassió terminusban kifejezett tartalommal. Megismétli KARDOS TIBORNak azt a már korábban kifejtett nézetét, hogy a legendai tárgyú mártírpassió per formájában van feldolgozva, de nem választható el a vetélkedésektől sem (KARDOS TIBOR, A magyar vígjáték kezdetei: Kodály-emlékkönyv. Bp., 1953. 153, RMDE. I, 512). Emellett lehetett csupán olvasmány, de egyszerűen szöveggönyv is, tehát előadhatták a Margitszigeten (RMDE. I, 95, 133).

A Három körösztyén leán latin megfelelőjét – a magyar szöveg betűhű átíratával együtt – két kiadványban is tanulmányozhatjuk (KATONA LAJOS: ItK. X [1900.], 388–401 és RMDE. I, 492–511). A latin szöveg szerzője Hrotsvitha gandersheimi apáca (930–1000), kinek műve többszörösen átmásolt kéziratokban maradt fenn. A mi kéziratunk latin megfelelőjének közlője K.A. BARACK kiadásából (Nürnberg, 1858.) vették át Hrotsvitha Dulcitusrólírt vígjátékának latin szövegét. BARACK az Emmeramus–Müncheni Kódex (C1m 14485) szövegét vette alapul, melyet így vagy úgy a Celtis kiadta Hrotsvitha-szöveggel (Opera Hrosvithe illustris virginis et monialis Germane gente Saxonica orte nuper a Conrado Celte inventa. Norimbergae, 1501.) és az említett kódex korábbi másolatával (Pommersfeld Nr. 2883) korrigált. A többi kiadásról és általában e kérdés irodalmáról az RMDE. tájékoztat. Hrotsvitha műveit legújabbban H. HOMEYER adta ki (Hrotsvithae opera. Mit Einleitungen und Kommentar. München, Paderborn, Wien, 1970.).

A közreadott latin megfelelők közül – a sok jó egyezés ellenére – egyik sem felel meg tökéletesen kódexünk szövegének. Nincs latin megfelelője például a bevezető didaszkáliának (21/1–13), amely nem is rendezői utasítás, hanem a legendából nyerhető tanulság előzetes összefoglalása. Hrotsvitha dialógusai a magyar változatban megtörnek, és leírásba mennek át (pl. 24/2, 24/25, 25/7, 25/12 stb.). A nekünk megfelelő szövegnek, amelyben a legenda eseményei nem a római császár, hanem a török császár udvarában játszódnak, és az 1500-as évek magyar valóságára emlékeztetnek, Magyarországon kellett keletkeznie. Lehet, hogy ilyen latin szöveg nem is volt, hanem a fordító szabadon alakította azt az eredetileg rimes prózában írt latin szöveget, amelyet Celtis Konrád, a gandersheimi kanonissza műveinek első kiadója még 1497-ben maga hozhatott Budára, de ha nem, akár küldhette is azt (RMDE. I, 512). Hogy Hrotsvitha nem Benedek-rendi volt, arra LÁZS SANDOR hívta fel a figyelmet (ItK. LXXXVII [1984.], 596).

KATONA LAJOS abban a cikkében, melyben közzétette a BARACK-féle kiadásban megjelent latin szöveget, feltárta a három mártíromságot szenvedett szűz legendájának távolabbi kapcsolatait is (i. h. 402). A történet megvan a kánoni legendában (Acta sanctorum. Aprilis. I. Parisiis et Romae, 1865. Tertia Aprilis. 245–50) és a Legenda aureaban (Argentinae, 1485. 7.). Innen került Temesvári Pelbárthoz (Pomerium sermonum de tempore. Lyon, c. 1509. Pars aestivalis. Sermo 24 P). Ugyancsak megvan Pelbártnál a házasságtörésben pórul járt férj (a mi esetünkben Fabius) mulatságos története (i. m. Pars aestivalis. Sermo 15 F). Pelbárt itt forrásként Cantipratensis Liber apumát és a Speculum exemplorumot említi, de említhette volna Meffretet is, akinek művére (Hortulus reginae sive sermones. Monachii, 1612. 133r) egyébként sűrűn hivatkozik.

Ugyancsak KATONA LAJOS mutatott rá arra (i. h. 402), hogy a Sándor-kódex dialogizált legendája tartalmilag érintkezik Szent Anasztáziának a Debreceni Kódex 59–60. lapján közölt legendájával. A kapcsolat igen távoli. Ebben a legendában ugyancsak Diocletianus császár idejében Szent Anasztázia három meg nem nevezett szolgálója szenved mártírhalált, mert nem enged egy római fejedelem kívánságának.

A kódex következő darabja (31/7–35/2) megszakítás nélkül követi a Három körsztyén leán legendáját, és ezzel a rubrummal írt címmel indul: *Im arrol irok zeep tanossaagoth mikeppen kessertj az ordog az zjzeketh: az ozwegyoketh: az hazassokath.* Ebben az esetben a műfaj kérdése a késői olvasónak nem okozhat gondot. Feltehető, hogy a cím a kompiláló másolótól származik, aki nem a teljes szöveget másolta le, hanem abból csak annyit, amennyi az apácából álló közönséget közvetlenül érdekelte. Nyilván a beginákra gondolva az özvegyek tisztaságáról még ír, de a házások megkísértéséről már nem, és ezt így indokolja: 34/17: *Nem zókseeg tj nektok az hazaassokrol irnom azerth nem irom az o kessertetokketh.*

E tanítás latin megfelelőjét nem ismerjük, éppen ezért nem tudjuk eldönteni, hogy a megszakítás nélkül következő, két rubrummal írt sorral (ez a megoldás címre, tehát önálló darabra utal) kezdődő rész önálló-e, vagy az előző tanítás folytatása. A mi szemünkben önállónak tűnik. A rövidke szövegegység (34/19–35/2) címe (34/19) a Királyok első könyve 25. fejezetének (a mai katolikus bibliában Sámuel első könyvének 25. fejezete) egyik eseményét magyarázza. A 42. vers mindössze ennyi: „Aztán Abigail gyorsan fölegyenesedett, és felszállt a szamarára. Őt szolgálóleány kísérte. Így követte Dávid embereit, s a felesége lett” (Biblia. Bp., 1982. 302). Kódexünk szerint ebben a bibliai jelenetben Dávid Krisztust, Abigail a szüzességet tartó személyt, az őt szolgálólány pedig a szemérmességet, mértékletességet, az erkölcösséget, a ritkán való szólást és az állhatatosságot személyesíti meg.

A rövidre fogott tanítást latinul írt intelmek követik (35/3–36/4). Ezek – mint már korábban indokoltuk – szerzetesi szabályokra emlékeztetnek. Eredetijükre utaló megjegyzést nem találtunk. Talán memorizálhatóra alakított emlékeztető vázlattal van dolgunk. Erre utal „tördelésük” is. A 36. lap (a 18. fólió verzója) 4. sora után üresen hagyta a papírt a scriptor.

A következő szövegegység páratlan lapon (a 19. fólió rektóján) kezdődik, és bár három lapra (37/11–39/24) terjed, az első két darabhoz viszonyítva kódexünk kisebb darabjai közé tartozik. Témája: Tundalus látomása. Latin megfelelőjét KATONA LAJOS kutatta fel (AkÉrt. XVIII [1907.], 505–7), de nem közölte. A művet, amelyben ő a latin szöveget tanulmányozta, ALBRECHT WAGNER adta ki (Visio Tundali. Lateinisch und althochdeutsch. Erlangen, 1882.). A WAGNER kódexünkkel jól egyező latin szövege 54 kézíraton alapszik. A híres látomás terjesztéséről a könyvnyomtatás feltalálása után – többek között – Jacobus de Clusa Tractatus de apparitionibus című munkája gondoskodott (a tőlünk látott példány: Jacobus de Jueterbog, De apparitionibus animarum. Cum aliis aliorum tractatibus. Köln, 1496. Ebben: Libellus de raptu animae Tundali et eius visione de scenis inferni et paradisi gaudiis). A nyomtatványok egymástól is különböző szövegei kódexünkkel csak tartalmukban egyeznek.

A Sándor-kódex szövege a huszonhat fejezetre tagolt elbeszélésnek csupán a 10. fejezetét mondja el. A fejezet címe a latinban: De pena sub habitu et ordine religionis fornicantium vel quacunq[ue] condicione immoderate se coinquantium. A kódexünkbeli cím (37/1–8) ennél jóval vastkosabb.

Tundal (másképp: Tnugdal) látomásának szerzője a latin szöveg szerint egy Marcus nevű barát, ki a látomást egy apácakolostor főnöknője számára írta meg. A mi szövegünk a forrást így jelöli meg: 39/4: *ez iraaat en talaltam eĝ koñben: vronk zÿlletesse vtan. ezor. zaaz. neguen kylencz eztendqben mikort irnanak.*

A magyar fordítás minőségére nézve KATONA azt jegyzi meg, hogy fordítónk nagyot botlott, amikor az *aculeus*-t *oculus*-nak nézte és *zomok*-nek fordította (38/7).

Tundalus víziójának leírását a vetekedő, árulkodó (hálálatlan, szeretetlen) apácáról szóló példa, egyben kódexünk utolsó darabja (39/26–40/25) követi. A példabeli apácát így jellemzi: 40/15: *gyakran vetekedőth: es bee monta az többinek myndön dolgokat es nağ gyakran meg törtee az zenth zeretetőth*. Büntetése az lett, hogy holtteste hamuvá vált, és bűdös lett. Kéziratunk megadja a forrást is: 40/26: *hunc exemplum excepi de libro fratris Bernardini de, Busty*.

E példa latin megfelelőjével is KATONA LAJOS foglalkozott (Középkori legendák és példák. Bp., é. n. 45). A közelebbi lelőhelyet (tehát hogy a példa de Busti melyik művéből való) nem mondja meg (a már hivatkozott Kirchenlexikon szerint de Busti műveinek nincs modern kiadása), de megemlíti két tartalmilag érintkező példát Herolt János Promptuariumából (I 37. és L 19.). Discipulus előbbi példájának (I=iracundia) forrása Caesarius Heisterbacensis Dialogus miraculorum (Lib.IV. Cap. 22.). Herolt és Caesarius példáját, mint a Pélák Könyve 22. lapján olvasható és a mi példánkkal ugyancsak érintkező példa elég közeli latin megfelelőit közli a CodHung. IV. is (185). Discipulus másik példájának (L=loquacitas) forrása – ezt is KATONA említi – Gregorius Magnus Dialógusainak 51. példája (szövegkritikai kiadás: Umberto Moricca. Romae, 1924. 310–11). Valójában az 53. példa (uo. 312) áll közelebb mind Discipulus szövegéhez, mind pedig kódexünkéhez. KATONA a forrásokra vonatkozó adatokat TH. F. CRANE-től (The exempla or illustrative stories from the sermons of Jacques de Vitry. London, 1890. 252) vette át, aki ugyanennek a példának Vitrytől származó változatát közli (uo. 113–4). Az árulkodó apáca példája a Sándor-kódexen és a Pélák Könyvén kívül megtalálható még a Tihanyi Kódex 11–12. lapján is. A három magyar nyelvű példa között a kapcsolat csak tartalmi.

A LATIN MEGFELELŐK LELŐHELYEI

Táblázatunk a kódex egyes darabjai latin megfelelőjének és az előforduló szentírási idézeteknek a lelőhelyét,¹ zárójelben a forrást közlétező nevét és a közzététel helyét tartalmazza. SZE-RE CZ A. IMRE munkájára (Kódexeink párhuzamos szentírási töredékei. Bp., 1916.) Sz. jellel, BOROS ALÁNÉra (Zsoltárfordítás a kódexek korában. Bp., 1903.) B. jellel utalunk. Felsorolá- sunk csak a szó szerint egyező latin megfelelőket tartalmazza. A tartalmi érintkezéseket a be- vezetőben ismertettük. Az ismeretlen latin forrásokat tervszerűn nem kutattuk.

<i>A kódex lap- és sorszáma</i>	<i>Lelőhely és közléje</i>	<i>A kódex lap- és sorszáma</i>	<i>Lelőhely és közléje</i>
1/1–5	1Kor 2,9	21/1–31/6	(Opera Hrosvithe illustris virginis et monialis Germa- ne gente Saxonica orte nu- per a Conrado Celte inven- ta. Norimbergae, 1501.; BA- RACK, K.A. ed., Die Werke der Hrotsvitha. Nürnberg, 1858.; KATONA LAJOS: ItK. X [1900.], 388–401; RM- DE. I, 492–511; H. HO- MEYER ed., Hrotsvithae opera. München, Pader- born, Wien, 1970.)
1/25–28	Jel 21,4 (Sz. 151.)		Ter 1,28 (Sz. 50)
2/11–28	Jób 2,1		Ter 1,31 (Sa. 50)
3/15–16	Jn 1,3		Zsolt 128,3
3/16–17	ApCsel 17,28		Mt 19,27 (Sa. 102)
4/18	Mt 3,17 (Sz. 92), Mk 1,11, Lk 3,22		Ter 1,28
4/18–20	Lk 1,42		Ter 1,31
4/21–22	Mt 21,9, Mk 11,10, Lk 19,38, Jn 12,13, Zsolt 118,26		1Sám 25,42
4/26–28	Lk 14,44	32/29	(ALBRECHT WAGNER ed., Visio Tugdali. Lateinisch und altochdeutsch. Erlan- gen, 1882.)
5/16–18	Én 1,3 (Sz. 65)	33/1–3	
11/6–9	Fil 3,20–21 (Sz. 140)	33/3–5	
11/10–12	Róm 8,21	33/17–20	
11/13–14	1Kor 15,42	34/2	
11/15–16	Zsolt 35,9 (B. 200)	34/6	
11/17–18	Mt 22,30 (Sz. 103)	34/19	
11/19–20	Zsolt 145,5	37/11–39/24	
11/22–23	Iz 32,18		
11/24–26	Jn 16,22		
11/27–28	Dán 7,27		
12/12–13	Zsolt 149,5 (B. 200)		
12/13	Mal 3,20		
18/24–26	Róm 8,5		
19/25	Zsolt 124,6–7		

1 A szentírási helyek megkeresésében nyújtott segítségéért hálás köszönetünket fejezzük ki KOROMPAY BERTALANNÉnak.

- ALSZEGHY ZSOLT, Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeieig. Bp., 1914.
- P. BALÁZS JÁNOS, Jókai-kódex XIV–XV. század. Bp., 1981. CodHung. VIII.
- BARACK, K. A. ed., Die Werke der Hrotsvitha. Nürnberg, 1858.
- BARTAL, ANTONIUS, Glossarium mediae et infimae latinitatis Regni Hungariae. Lipsiae, 1901.
- Bernardinus de Busti, Mariale. Mediolani, 1493.
- Bernardinus de Busti, Rosarium. Venetiis, 1498.
- Bernardinus de Busti, Defensorium montis Pietatis. Hagenau, 1503.
- BOGNÁR ANDRÁS és LEVÁRDY FERENC, Példák Könyve 1510. Bp., 1960. CodHung. IV.
- BOGNÁR ANDRÁS és LEVÁRDY FERENC, Cornides-kódex. Bp., 1967. CodHung. VI.
- Bollandus Joannes, Acta sanctorum. Aprilis. I. Parisiis et Romae, 1865.
- BOROS ALÁN, Zsoltárfordítás a kódexek korában. Bp., 1903.
- BRIQUET, C.M., Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier. Dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600. Genève, 1907.
- CRANE, TH. F., The exempla or illustrative stories from the sermons of Jacques de Vitry. London, 1890.
- FARKAS VILMOS, Fonémastatisztikai problémák a nyelvjárástípus-történetben. Bp., 1966. NytudÉrt. 55. sz.
- HOMEYER, H. ed., Hrotsvithae opera. Mit Einleitungen und Kommentar. München, Paderborn, Wien, 1970.
- HORVÁTH JÁNOS, A magyar irodalmi műveltség kezdetei. Bp., 1931.
- HORVÁTH JÁNOS, Az irodalmi műveltség megoszlása. Bp., 1935.
- Opera Hrosvithe illustris virginis et monialis Germane gente Saxonica orte nuper a Conrado Celte inventa. Norimbergae, 1501.
- IMRE SÁNDOR, A középkori magyar irodalom stíljáról. Bp., 1890.
- Jacobus de Jueterbog, De apparitionibus animarum. Cum aliis aliorum tractatibus. Köln, 1496.
- Jacobus de Voragine, Lombardica historia que a plerisque aurea legenda sanctorum appellatur. Argentinae, 1485.
- Johannes Herolt, Sermones Discipuli de tempore et de sanctis cum promptuario exemplorum et de miraculis beatae Mariae virginis. Nürnberg, 1483.
- KARDOS TIBOR, A magyar vígjáték kezdetei: Kodály-emlékkönyv. Bp., 1953. 133–167.
- KARDOS TIBOR, A régi magyar színjátszás néhány kérdéséhez: I. OK. VII (1955.), 17–64.
- KARDOS TIBOR, A magyarországi humanizmus kora. Bp., 1955.
- KARDOS TIBOR szerk., Régi magyar drámai emlékek. Bp., 1960. I.
- KATONA LAJOS, Hrotsvitha Dulcitusának magyar fordítása: ItK. X (1900.), 385–402.
- KATONA LAJOS, Túlvilági látomások codexeinkben: AkÉrt. XVIII (1907.), 500–7.
- KATONA LAJOS, Középkori legendák és példák. Bp., é. n.
- KERECSENYI DEZSŐ szerk., Régi magyar próza. Bp., 1942.
- KILÁR ISTVÁN, A magyar kódexeknek nyelvi sajátosságai. Bp., 1916. Ismertetése: Nyr. XLV (1916.), 397–99.
- KLANICZAY TIBOR szerk., A magyar irodalom története 1600-ig. Bp., 1964.

- KNIEZSA ISTVÁN, Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1952.
- V. KOVÁCS SÁNDOR szerk., A magyar középkor irodalma. Bp., 1984.
- V. KOVÁCS SÁNDOR szerk., Régi magyar olvasókönyv. Bp., 1985.
- Könyvkiállítási kalauz. Bp., 1882.
- LÁZS SÁNDOR, A Comides-kódex körül: ItK. LXXXV (1981.), 671–83.
- LÁZS SÁNDOR, A Comides-kódex eredeti rendje: ItK. LXXXVII (1984.), 587–600.
- Lexikon für Theologie und Kirche. Freiburg im Breisgau, 1965.
- LOSONCZI ZOLTÁN, Az ő-zés története: NyK. XLIV (1915–1917.), 373–406; XLV (1917–1920.), 45–116, 195–266.
- Magyar Irodalmi Lexikon. Bp., 1963.
- MEZEY LÁSZLÓ szerk., Középkori magyar írások. Bp., 1957.
- MEZEY LÁSZLÓ, Codices medii aevi Bibliothecae Universitatis Budapestinensis. Bp., 1961.
- MEZEY LÁSZLÓ, Paleográfia. Egyetemi jegyzet. Bp., 1962.
- MORICCA, UMBERTO ed., Gregorij Magni Dialogi. Libri IV. Romae, 1924.
- MUNKÁCSI BERNÁT, Hosszú magánhangzók a Peer és Sándor codexben: Nyr. IX (1880.), 300–7, 345–52.
- Pelbartus de Themeswar, Pomerium sermonum de tempore. Lyon, c.1509.
- PICCARD, GERHARD, Die Kronenwasserzeichen. Findbuch I. Stuttgart, 1961.
- PINTÉR JENŐ Magyar irodalomtörténete. Bp., 1930. I.
- PUSZTAI ISTVÁN, Könyvecse az szent apostoloknak méltóságokról 1521. RMKód. 1. sz. Bp., 1985.
- PUSZTAI ISTVÁN, Bod-kódex. RMKód. 2. sz. Bp., 1987.
- SZERB ANTAL, Magyar irodalomtörténet. Bp., 1935.
- SZERECS ALAJOS IMRE, Kódexjeink párhuzamos szentírási töredékei. Bp., 1916.
- SZILÁGYI SÁNDOR, A budapesti m. kir. Egyetemi Könyvtár codexjeinek czimjegyzéke. Bp., 1881.
- TESz. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. I. Bp., 1967.
- TIMÁR KÁLMÁN, Magyar kódex-családok: ItK. XXXVII (1927.), 210–24.
- TIMÁR KÁLMÁN, Domonkos-rendi magyar kódexek: ItK. XL (1930.), 265–76, 397–412.
- TOLDY FERENC, A magyar nemzeti irodalom története. Pesten, 1851.
- VARGHA DAMJÁN, A Szent Domonkos-rend a magyar kódexirodalomban: HORVÁTH SÁNDOR szerk., A Szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből. Bp., 1916. 222–56.
- VOLF GYÖRGY, Sándor Codex. Nytár. II, 215–38.
- VOLF GYÖRGY, A Sándor Codex: Nytár. II, XIV–XV.1.
- VOLF GYÖRGY, A Comides Codex: Nytár. VII, XXXVI–XXXIX.1.
- WAGNER, ALBRECHT ed., Visio Tungdali. Lateinisch und althochdeutsch. Erlangen, 1882.
- WALDAFEL IMRE, Humanizmus és nemzeti irodalom: It. XXII (1933.), 15–49.
- ZOLNAI GYULA, Nyelvmélekeink a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1894.

A KÓDEX HASONMÁSA ÉS BETŰHŰ ÁTIRATA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

- Ezt mongya uala¹ zent pal apastal korintomban lakozoknak. Iruan uagon hog zom nem latta: fol sem hallotta: embornek zyweben sem, zaalloth. mykeeth zerzoth az vr isten azoknak
- 5 kyk zeretyk oteth² Myert ig uagon hog ez vilagyakrol kynneb embornek eerteekoznye honnem az menyeyekrol: azerth is Irok en, te nekod iesosnak zolgaloya igon zeep dolgo kath az menorzaagrol: *etc*
- 10 Az menorzagban ha iutandaz tarsayd leznek mynd az angyalok. patriarkaak. profetaak apostolok. martyromok: konfessorok zozEEK. es az nag zammal ualo zerzetosoknek zamok. Ot meg esmerod attyadath. anyadath: attyad fyayth. es myndon nemzetsegydeth: soth mindon zentoth iol tucz mel" foldy mel nemzeeth: myth myuelkodoth ez vylaagban elteben:
- Azok az tarsasaagban ualok imelyenok. **Igon. eg maast zeretok** ol" igon nag tekellatos zere-teeth uagon koztok: hog mindenik vgan zerety masikath mynt onnon magaaath. azert is vgan, orol masnak iauan mynth igaz az onnon tula-ydonan: nem lezon oth az iregseeg az gyololseeg merth orzagol myndonokben zenth zeretetnek eg
- 20 volta, **Igon uigak.** mert isten meg torlotte zo-mokeeth. es imar soha nyn<en banatyok: siral-mok. es felelmok. birnak orok bekessegoth: telyees orometh mynd orokke. **Igon zepok** mert nyn<en semmi nemó macula ó bennok dee myndon lelký
- 30 ioknak telyes uolta: ol" igon zepok: hog mynd ez

¹ A szó után látható pont fekete tintától származik. A rubrummal írt környezetben valószínűleg szándék talan.

² A szó után fekete szennyeződés van.

világon mene zepsegy uagon: az mentol kisseb ze-
ntnek zepsege feljole multaija azq: zamlatd el
mene zepsegy uagon az egon es foldon: mynd
senki semmi az o zepseggel hoz kepostq 1791 m.
eltosagossok: mertq istenek mynd fejenkeed lea-
nq es fjay: kiralyok es kiralne asszonyok: cristus:
nak mynd oroklety: fel oltoztettek diccosegnek
fejer oltozettivel: myndon iauath istenek bir-
yaak: veettek az zepsegnek orzaagaath az kiral-
nak kezebol: azertq is tisztoltetnek nag tisztolteeel
egon sokan uamiak: zent iob ita: Nyiken sa-
mok az o wduarloynak: ezced my nalonk, big
onyaual meg gondolhatatlan az o sok voltook
az o uarasokban kulencz kartzq mondinak: am-
ak az mentol alsobjokban is tob angyal uagon
gomem mynth az napnak feneben mykorszq
be id az ablakon: mene sok apro pooz uagyon
Az menozagban az zentok tudde myntq esn-
et: en bizom hog nem tudod: az menoz-
agban mentol jeloss etok: az kokomnya, my-
loda az kokomnya, az kokomnya, omgon ma-
ga ve kristus isten es embor, keerdied te koko-
mnya uolth o: vizon az: Inez okajertq mertq
ualanyok kelnek az kokomnyahoz, a uag az
gusuety kenezhoz, o benne mynd meg leleek:
kelnek a uag peldaztatnak: Az gusuety kenezhoz
sajit teey tykmon tista tista: korniyot tista
bol rozoru modia kell smalmj: meg kell
sotmj: meg kell zentolij: eg masnak kell be-
me boldozmj: oztokeia tobyit keet tal korszq
fel kell az polzra tenmj: Az egeret ast meg

vilagon meñe zepseeg uağon.¹ az mentól kisseb ze-
ntnek zepsege. felýól mulnaýa azt: zamlald el
mene zepseg vağon az egon. ez földön: mynd
senký semmý az ó zepsegokhoz keposth, **Iğon m-**
5 **-eltosagossok**:merth istennek mynd feýenkeed lea-
ný es fyaý: kýralýok es kýralne azzonýok: cristus-
nak mynd orokkosý: fel oltóztettek di<<osegnek
feýer oltózettýwel: myndön iauath istennek bir-
ýaak: veettek az zepsegnek orzaagaath az kýral-
10 nak kezeböl: azerth is tiztöltetnek nag tiztölettel
Iğon sokan uannak, zent iob irta: Nýn<en za
mok az ó wduarloýnak: er<eed mý nalonk: biz-
-onýauaal meg gondolhatatlan az ó sok voltook
Az ó uarasokban kýlencz karth mondna: ann-
15 ak az mentól alsobýkban is tob angýal uağon
honnem mýnth az napnak feneben mýkorth
be íó az ablakon: mene sok apro poor vağon
Az menorzagban az zentok tudde mýth ezn-
ek: en hýzom hog nem tudodz az meñorz-
20 agban mentól ýelösb etok: az kokonnýa: mý-
<oda az kokonnýa: az kokonnýa. ónnon ma-
ga vr kristus. isten es embör, keerdied te koko-
nnýa uolth ó: **Bizon az: Imez okaýerth merth**
ualamýk kelnek az kokonnýához: **auag az**
25 **husuetý keñerhoz**, ó benne mynd meg leleet-
tetnek a uag peldaztatnak: **Az hwsuetý keñerhoz**
saýt ”(ll)”² teeý týkmoñ tizta tezta: kornýól tezta
bol kozoru modra kell <inalný: meg kell,
sótný. meg kell zentölný: eğ masnak kell be-
30 **ne koldözný: ozton a tobýt keet tal kózh**
fel kell az polczra tenný: Az egerek azt meg

¹ A fejjebb álló pont nem tintanyom, hanem valószínűleg körzőhegy okozta lyuk fényképi tükrözése.

² A margón álló és tőlünk a scriptortól megjelölt helyre betoldott (ll) a kódex bekötése (tehát körülvágása) előtt bizonyára *kell* volt. A Nytár. ezt az adatot nem közli.

ezt: kőveti a labokkal az. polzfele fel is
ueltöndnek: es ha melük. Cap. egyszor ekeess
be: benne: nem gondol ortan sem eger fogó
nat: sem macskauat. De mind galalaban re
a nyeth: veed esoben mar mind esoknek este
emoketg a mag peldazafoktatg. Az sajt es az
teg: peldaziaak cristusnak zent seges testeeth
zenth: lelketnek: celekpedeettibol: szö marianak
megeben: esben zersotteth. Az tikmornak az
fejeren ertetyk az d fejersege lette. Eij ezeden
do bonol igor taual len. Az tikmornak az ze
len: ertetyk az d istensege: mert miltentg az
kapmonzet ber uagon edete az tyk fivornak
ezon kepen kristusnak istensege mindonokeeth
pleue neeth: zent ianos irta: az mij allath
teeth: est uala d benne, zent pal is: d altala ue
nyont. plonk. ingadozont) ig mond uala. Az
zop tyta kezten fize az sajtott rakjak es az
tyk monyath es az tejeeth, ertetyk az garom
zomelben az fivornak zomelye: mel zomelben
az isteny természetg: az embory természetel eg
gyessole. Ig irtha atanasius pispok: miltentg
az okos lelök es az testg eg embor: ezonkep
en az istenseg es az emborseg. eg bizon kristus
Az testabol smalt kozozom kinyel az gyue
ty kinyeth meg kornekozzyk ertetyk az mij
modon az attya: az amma az mostofajja es
az d gaza nepe otet meg kozozusta volth
Az d attya meg kozonasta oteth az d isteni:

- erzÿk keet elso labokkal az polcz feele fel <ó-
 uelkødnek: es ha melyk <ak egzor eheess
 ek benne: nem gondol oztan sem eger fogo
 ual: sem ma<kauaal. **de mind halalaban re-**
 5 **a sÿeth:** veed ezødben imar: mÿnd ezøknek erte-
 lmøketh a uag peldazasokkath. **Az saÿt es az,**
 teÿ peldazÿaak cristusnak zentsegos testeeth
 zenth leløknek <elekødeettibøl: zöz marianak
 meheben: eÿben zerzøtteth: **Az tikmonnak az**
 10 **feÿeren** ertetÿk az ó feÿersegó lelke. kÿ ereden-
 dø böntól igøn tauol len. **Az tikmonnak az ze-**
ken ertetÿk az ó istensege: mert mikenth az,
 tikmon zekben uagon eleete az tÿk fÿwnak,
 ezøn keppen kristusnak istensege mindønøkeeth
 15 eleeueneeth: zent ianos irta: az mÿ allath,
 leeth. ell uala ó benne, zent pal is (ó altala ua-
 gÿonk. eløn. ingadozonk)¹ ig mond uala: **Az**
zep tizta teztan. kÿre az saÿtoth rakÿak es az
tÿkmonÿath es az teÿeeth: ertetÿk az három
 20 zømelben az fÿwnak zømelye: mel zømelben
 az istenÿ termezeth: az embøry termezettel eg-
 gÿessóle, **Ig** irtha atanasius pispøk: mÿkenth
 az okos leløk. es az testh eÿ embø: ezønkeppen
 az istenseg es az embøseg. eg bizon kristus
 25 **Az teztabol <inalt kozorwn kÿwel az husue-**
tÿ kÿnerth meg kørnekøzzÿk ertetik az mÿ
 modon az attÿa. az annÿa az mostohaÿa es
 az ó haza nepe ötet meg kozoruzta volth
Az ó attÿa meg koronazta öteth az ó isten-

¹ A kerek zárójel (3/16–17) ezúttal nem a szerkesztő jele, hanem a scriptoré.

sege zereuth dicosegnek coronajauat, ez koro
na. engyentlo dicoseg attija istemmel myntis
am zent eggar is mondija: engyentlo dicoseg
es engyentlo orok felseg: korozuth <imala nekij
az o amija is: zegensegbol es sok naualya zen
weedestol. mert zegen uala es naualyas elte
ben: meg korozutha oteth az o mostogaaja is
az uala az fidosag kyt tomissel koronazman
koronazath fezzettetek meg oteth: korozuth.
<imal nekij az o gaza nepe is. esok az menoz
zagbeliek kyt latjaat oteth dicodluen igaf
sagnak korozujauat el ibnye es uilagoth m
eg itelmj Az meg sotesen etetiek az korozth
fanak kemenczien o testenek meg zaaradafa
istem nag zerelemnek nag tizetol: Az meg ai
datason etetiek az oteth meg aldaas: meg alda
teek zenth attyatul: mikorth azt zolja uala
nekij. es az en zerelemetob fjam: meg aldatok
elsetoth azzontul is: kyt azt mongija uala an
nyanak aldotth te mehednek gyomolke: Alda
teek az neptol is kyt azt dibilit kyt uala: ald
oth kyt idth vnaak neueben: Az aldas koroz
th veetesnek iegeuel pezoni meg is iegzeek
oteth. ptozer zenth attija myntis am zenth la
nos irta: Ez meg iegzste az attija istem meg
iegze ludas is: mikorth yelth ada az fidoznak
monduan: az kytth en, meg <okolok azt fog
iatok meg. Meg iegzeetek oteth az fidook
is: mikorth mynt fezzeth labaatth oldalaat
altal vezettek: de azertth vgan nem lehetth ok
/meg

sege zereñth di<qsegek coronaŷaual: ez koro
na. engŷenlŷ di<qseeg attŷa istennel: mŷnth,
am zent eghaz is mondŷa: engŷenlŷ di<qseegh
es egŷenlŷ orŷok felseeg: **kozoruth** <inala nekŷ
5 az ŷ annŷa is: zegensegbol es sok naualŷa zen-
weedesbol. mert zegen uala es naualŷas elte
ben: **meg kozoruza** ŷteth az ŷ mostohaŷa is
az uala az sidosaag kŷk tŷwissel koronazwan
[**koronazaak**] feezettetek meg. ŷteth: **kozoruth**.
10 <inal nekŷ az ŷ haza nepe is. ezŷok az menor-
zagbelŷek kŷk latŷaak ŷteth di<qŷluen igas .
sagnak kozoruŷaual el iŷnŷe ez uilagoth m-
eg itelnŷ **Az meg sŷteseen** erteetik az korŷzth
fanak kemenczeien. ŷ testenek meg zaaradasa
15 Isteni nag zerelemnek nag tizetŷl: **Az meg al-**
datason ertetŷk az ŷteth meg aldaas: **meg alda-**
teek zenth attŷatul: mikorth azt zolŷa uala
nekŷ. ez az en zerelmetŷs fŷyam: **meg** aldatek
elsebŷth azzontul is: kŷ azt mongŷa uala an-
20 nŷyanak. aldoth te mehednek gŷŷomŷl<<e: **Alda**
teek az neptŷl is kŷk azth ŷwŷltŷk uala: ald-
oth kŷ iŷth vrnak neeueben: **Az aldas korŷ**
zth veetesnek iegeuel lezŷn; **meg is** iegzeek
ŷteth. elŷzer zenth attŷa. mŷnth am zenth la-
25 nos irta: ezt meg iegŷzte az attŷa isten: **meg**
iegze Iudas is: mikorth ŷelth ada az sidoknak
monduan: az kŷth en meg <okolok azt fog-
iatok meg: **Meg** iegzeetek ŷteth az sidook
is mikorth mŷnd keezeth labaath oldalaat
30 altal vereetek: de azerth vŷan nem lelŷk ŷk
megh

eg maſnak ualo koldoſſon: etetik ieſuſi
ak gnuſuetnapijan ſok ſelee ualo ieloneety: eloze
ielonek zds matianak: az utan magdalenanak
az utan az ſeet mariaaknak: az utan petyeneek
az utan emauſban menq tarietuanijoknak: Az
uta tamas nek ol ualo tanetua nyolnak: Az v
tan tamas kqztk lemen valooknak: Az utan
galileaban tyberiadis newd tengozneek: Az uta
n aldozo kqztkon az ebedon Az ſeet taal k
ozu az polzra ſel tenweſſen: etetik az magass
elſtgaarban az tozees egden: teſteueek ſelkduel
valo ſel menesse: az ſeet taal az teſt es az le
pke Az egeretkon etetnek iſten zereety embq
zke es riſtuſnak tiſtology: kyt kriuſtut utan
igqn keuantoznak: es k zentq embqz voltaath
igqn illatozgaak: es meezt is mongyaak: vong
vannaad minkeeth: Gaad fuſſont az te illatod
ban iſth opaerth gaſſonlattatnak az kriuſtoſhoz
aetozok az egeretkqz elſo ez: mert mikentq
hog az egeretk lokoznak zozos kytakbaan
kzon kepen az kriuſtoſth ualook is el futuan e
mbqzke nek ſokſaagaath takoznak klatrom
akban: es zozos getokden maaf ez mert az e
geret kyt nem memet ktkokbol naq zokſey
nek ol: akoe is ſeet ſeete neznek: eſmeg gaa
mar bee memet: kzon kepen az kriuſtoſth ke
uanoek kdmol ualookual nem ſogtalyaak
magokkata: ga nem mikozth: kap naq zokſey
kezozetij okozth: metij kdmol ualookaadq el
vegetwen eſmeg gamar bee memet az d.

- eg **masnak ualo koldozesson**: ertetik iesusnak hwsuetnapyan sok felee ualo yeloneety: **elozer** yelonek zoz marianak: **az vtan magdalenanak az vtan az keet mariaaknak: az vtan petomeek**
- 5 **az vtan emausban meno tanetuanyoknak: Az** vta(n) **tamas nekol ualo tanetuanyoknak: Az v-** tan **tamas koztok lewen valooknak: Az utan** galileaban tyberiadis newo tengorneel: **Az vta-** n **aldozo <otortokon. az eebedon. Az keet taal k-**
- 10 **ozth az polczra fel tewessen**: ertetyk az magass elshaazban. az tozees egben: testeueel lelkeuel valo fel menesse: az keet taal az test es az lelok **Az egeerekon** ertetnek isten zereeto emborok es cristusnak tiztolyo. kyk kristus vtan,
- 15 igon keuankoznak: es o zenth embor voltaath igon illatozzaak: **es** imeezt is mongyaak: **wong** vtannaad minkeeth. haad **fussonk** az te illatodban: **ΓΘth** okaerth **hassonlattatnak** az kristoshoz aetozook az egerekhöz **elso ez**: mert mikenth
- 20 hog az egerek lakoznak zoros lykakbaan ezon keppen az kristosth uallook is el futuan emboroknek **soksaagaath lakoznak** klastromokban: es zoros **helokben maas ez** merth az egeerek ky nem mennek likokbol nag zokseg
- 25 nekol: akor is keet feele neznek: esmeg haamar bee mennek: **ezonkeppen** az kristosth keuanook kowol uallookual nem foglalyaak magokkath: ha nem mikorth <ak nag zokseg kezoretu okeeth: mely kowol ualookaath el-
- 30 **vegezwen esmeg hamar bee mennek az o: etc**

zokotts is eltegetree harmad ez mert az e
geezet illatozsaak az polczon ualo gnyuetij
keriereets: fel igyekoznek reaja: Ezon keppen
az kristost uallook: azokaatsq illatozsaak es e
zqf melyek metioez aag feete vamiak: nem
mijt ez feledon: Ngyed ez mert az egeezet
mikorts az polczra fel akarnak mennij az
keets vtolso labokra alnak: az keet elsq ta
bokfal fel ~~queet~~ odnet: Ezon keppen az kri
stus uallook mindonkorts: Eome keriant: az
nak mennij az mennij iokra: El feleduen
mindonkeets ez uylagyaakats: Ezon iol
illatozeek az zents palnak az mennij keret
merts mikorts bee mentij uala az mennij
taaz gazban az az d'garmad egyben mity
ten: mity az egeer hog tob egeerekeets is
rea uizon az mity d'yzleets: Ezon keppen d
nag sokkaatsq egyebetkeets is az mennij ke
uerre: fel gyna otd ez mert az egeer mi
korts egyez ejendij az polczon ualo eledel
ben: Ezon nem gondol sem macskaval sem
egeer fogoval de mity goltaban rea me
yon: Ezon keppen az kristost uallook kijt ez
es gytuel es zeretettel meg kostoltaak mel
yo legon az ifen nem gondoltaak sem az
gonyet keszertemel: sem penzooknak
kerizassokmal: El felejtwen d'mpfi elee
tokets: Galatra attaak magokadts

zokoth io eleetokree **Harmad ez** mert az E-
 geerek illatozzaak az polczon ualo hwsuetÿ
 keñereeth: fel igÿekoznek reaÿa: **ezon** keppen
 az kristosth uallook: azokaath illatozzaak es er
 5 zÿk melÿek meñorzaag feele vannak: nem
 mÿk ez feeldon: **Neğed ez.** mert az egeerek
 mikorth az polczra fel akarnak mennÿ az
 keeth vtolso labokra alnak: az keet elso la
 bokkal fel <queelkodnek: **ezonkeppen** az kri
 10 stus uallook mindonkorth elowe keuankoz-
 nak mennÿ az menney iokra: el feeleduen
 myndonokeeth ez uÿlagÿaakath: **Igon iol**
 illatozeek az zenth palnak az menney keñer
 merth mikorth bee menth uala az menney
 15 taar hazban. az az a harmad eegben: mÿth
 ten., mÿnth az egeer hog **tob** egerekeeth is
 rea uizon az mith ó ÿzleeth. **ezonkeppen** ó
 nag sokakaath egÿebekeeth is az menney ke-
 ñerre fel hÿwa **otod ez** merth az egeer mi-
 20 korth egzor eÿendÿk az polczon ualo eledel-
 ben. **ozton** nem gondol sem ma<kaual sem
 egeer fogoual de mynd holtaban rea me-
 gon: **ezon** keppen az kristost uallook kÿk er-
 os hÿtteel es zeretettel meg kostoltaak mel
 25 ÿo legon az isten, nem gondoltaak sem or-
 dognek kesserteetiuel: sem kenzooknak
 kenzaassokwal: el feleeÿtwen onnon elee
 tokeeth: halalra attaak magokaath

4
Igez fogoya uala zenty petzinek zenty an
drasnak az fogozt fa: zenty palnak az torze.
nt esvannak az sok szent korintzinek az
Kosteel zenty katerinanak az zablya. Az maakaal
ual sem gondolnak uala: az makaton ertetneek
az fenee orlozlanok Eylenek zaggatni az zenty
kceets veetyk uala: mee mel io yso uala nekyl es

Mene hazon leggi az meney / Kener.
Kenernek. erceleben: ved iol esqdben: c
Ely hazon es kowetkozyl delole hog az Eyle azt
eyendyk: Eylek etele nem egyeb ha nem az vryte
met zynozt zynre ualo lacaasa: hog iggi hatya:
took leznek hgyrta zenty anselmus. hog ol' nagh
erqye lezon az zentinek hog ga okarnaya es f
ldets mynd meg indets aalnaya Maab es hog az
d testok fengs lezon mynd az nap mynd az goold
mynd az Lilla got: altal lathato is lezon: mynd
dweegra uag mynd az vyz: zenty gerzpl irta Az bo
dogoknak testok eg maashak fengs sequel fentneek
es nistan altal nezesseel uilagosulnak. Edos ison
haemad es hog mynd keen zenuedheetetleengk
leznek: ha kepol ualna amak Lemij hog az d te
stok pokol tozeden veettetneyek: meg az sem art
garna nekyl: Negyed es hog iggi gyozas lezn
ek merth az d testok az letok nek aparatyanak
semmben ellene nem all met: iggi gyozs az leto
k az test nekol. igaz olyan gyozs lezon az testeel
ga art aparod hog mynd esok az te testpben
Pegenek: tudode hog teeg: ne keemeeld maastg
az beka zalamaath. Otpd es hog mynd tekelle
top kor beelyeek leznek: merth mynd az alla
patoty biryaak metyeeth xistus byz uala mikor

- eger fogoÿa uala zenth petörnek zenth an
 drasnak az kórözt fa: **zent** palnak az tör **ze**
 nt estwannak az sok kó: **zenth** lörincznek az [ro]
 Rosteel **zenth** katerinanak az zablÿa, **Az ma**<**kaak**
 5 ual sem gondolnak uala: **az** ma<kakon értetneek
 az fenee orlozlanok¹ kÿknek zaggatnÿ az zentö-
 kkeeth veetyk uala: Imee mel'' io ýzó uala nekÿk ez
Mene hazon legön az meñeÿ kener: *etc*
kenernek eteeleben: ved iol ezödben: etc
- 10 **Elsö** haz(o)zon ez kówetközÿk belöle, hog az kÿk azt
 eÿendÿk: **kÿnek** eteele nem egÿeb. ha nem az vr iste-
 nnek zÿnröl zÿnre ualo lataasa: **hog igön** hatha-
 took leznek. **Ig**² irta zenth anselmus. hog ol'' nagh
 eröÿe lezön az zenthnek hog ha akarnaÿa ez fö-
 15 ldeth mÿnd meg indethaatnaÿa **Maas ez** hog az
 ó testök fenös lezön mÿnth az nap. mÿnth az hoold
 mÿnth az <illagok:, altal lathato is lezön: mÿnth
 óweeg, a uag mÿnth az vÿz: **zenth** gergöl irta **Az** bo-
 dogoknak testök. eÿ maasnak fenösseguel fenlneek
 20 es tiztan altal nezesseel uilagosulnak: oh edös isten
Harmad ez hog mÿnd keen zenuedheetetlenök
 leznek: ha kepös uolna annak lennÿ hog az ó te-
 stök pokol tózeben veettetneÿek: me(e)g az sem art-
 hatna nekÿk: **Negÿed ez** hog igön gÿorsak lezn-
 25 -ek. merth az ó testök az lelöknek akaratÿanak
 semmiben ellene nem all: **mel''** igön gÿors az lelö
 k az test neköl. igaz olÿan gÿors lezön az testeel,
ha azt akarod hoÿ mind ezök az te testödben.
 leÿenek: tudode hog teeg: ne keemeeld maasth
 30 az beka zalannath. **Ötöd ez** hoÿ mÿnd tekelle-
 tös kor beelÿeek leznek: merth mÿnd az alla-
 patoth birÿaak melÿeeth cristus bÿr uala mikor

¹ A Nyttár. átíratá nem jelöli a helyesírásí hibát (II, 218: *orozlanok*).

² A g fölött pizsokfolt van.

meg hala meeg az kij igon nag vensley
ot den goltak meg, meeg az kij igon kij
Lin korokban, mind eg allapatban myrie
moden Cristus hala meg: tamadnak feel
Watod ez, hog myndon ezekeuseget neky
te kelleetok lezon: az lataab imelyen lezon
hog mynd on bemoet mynd on korvolok mi
ndonok eeth iol latnaak, feel vyan mynta
ala, meesse vyan mynta koseet, kij inokety
vyan mynta nagokaath, Gaatra vyan mi
nta eelwe: kijomb kijomb zynok eeth my
nta Lak eg zynth: eb azokaath mynd ed
lon koton // zom bee gvrinan mynta igaz be
te meg mynta vyan: myndon munka nekod
eb faradsagnekod ~~Gallastok~~ is tekelleetok
lezon: menta myndon zokaath egzseb mynd
gabnak: eb mynd azokaath eg maastul va
dogatvay: tauol vyan mynta koseet, az
egyed ezekeuseget is ezonkeppen kezneek
allatozzaastok: nyeldok lelok eb Alvetostok
heeted ez: hog myndon zornydseget, tauol
keznek nem lezon oth geerbee embor sem
santa sem Lonka: sem ez: sem halouan
sem Lonba, sem istoveez testd: sem igon
koveer: Nisoldrad ez: hog myndon ekoff
egy raytok lezon: Gajok Lak amie lezon
menie zokseeg: zaakaalok yb Lak amie: kye
moke yb Lak amie: eb semmi folotte ualo,
raytok nem lezon, veelok maijok iddijok

- meg hala: **Meeg** az kÿk igon nag venseg-
 okben holtaak meg. meeg az kÿk igon kÿ-
 <in korokban: mind eĝ allapatban mÿnee-
 móben Cristus hala meg: tamadnak feel,
- 5 **Hatod ez**, hog mÿndon eerzekonseĝok nekÿ-
 k tekelleetos lezon: **az lataas** imelÿen lezon
 hog mÿnd on bennok mÿnd on kówólók mÿ-
 ndonokeeth iol latnaak, feel vĝan mÿnth
 ala: meezze wĝan mÿnth kózeel: kÿ<inoketh
- 10 wĝan mÿnth naĝokaath: haatra vĝan mÿ-
 nth eelowe:, kÿlomb kÿlomb zÿnokeeth mÿ-
 nth <ak eg zÿnth: es azokaath mÿnd kó-
 lon kólon, **zom** bee hwñuan mÿnth igaz [be
 te] meg nÿthwan: mÿndon munka nekól
- 15 es faradsagnekól, **hallassok is** tekelleetos
 lezon: merth mÿndon zokaath egzors mÿnd
 halnak: es mÿnd azokaath eĝ maastul va-
 logatwan. Tauol vĝan mÿnth kó[z]zeel. **az**
 egÿeb erzekonseĝok is ezonkeppen lezneek
- 20 **Illatozzaassok**: nÿeldoklesok es Illeetossok
heeted ez: hoĝ mÿndon zornÿóseĝok tauol
 leznek, nem lezon oth geerbee embor. sem
 santa. sem <onka: sem oz: sem halouañ
 sem <orba: sem oztoweer testó: sem igon
- 25 koweer: **Nÿolczad ez**: hog mÿndon ekoss
 eeg raÿtok lezon: haÿok <ak anñe lezon,
 meñe zókseeg: zaakaalok ÿs <ak anñe: kor-
 mok ÿs <ak anñe: es semmÿ fólotte ualo,
 raÿtok nem lezon: **Beelok** ma(a)ÿok tódqioq

gijngk veessejck mijn. Beemck bezon. de
mijnd tista nomos nedweesseegwel tistaak
leznek: Kijleliczed ez gog o. tefokree mijn
io illatu lezon: amiera gog mijnbon zentij mijn
tauol mijn koozeel mijnbon dicodteeknek Ey
waack keppen ualo gijngewseggis illatban zez
zeekteets. Eized ez. Gog mijn io zamuk lez:
nek. Ey Ey mijn tulaydon Ejuualth keppen wa
lo zoual yneekol: Inez gaarmak nak galga,
taafabol lezon nek yk nag gijngewseggis: Eise
ben mijn az bodogok nak. Dicereets ynok les
okben: Ez ynoklyk. Dicereets nek od ve lsten
az te io voltodnak opaertij: Diztoffeeg # az te
gatalmas voltodnak opaertij: Dicoseegis az te
bols voltodnak opaertij. Eegijck illeerij attija ij
tentij: Masik fijw ifterij gaarmad ijk zentij le
tok ifterij. Masodnak gallasaban. Eeben lez
on nag gijngewseggis: az heekij eegb sillagok
nak eijentij zengesejckben: Gaarmadban az
neg eteets allatokenak zepon gangossulaass:
okban: mertz mijnbonijck az o zengeseets qezij
mel nag orpmok lezon ved az ij is ezeob:
Dag orpmok lezon reise opaertij. Ineezertij
az zentij garomsaag iternek lataassaertij
mel latab mijnbon orpmoetsij folid mud, met
az az allatij zereetij valo iutalamithomathij mij
ndon egijeb iutalam zaarmazijk. Eneek latassa
ban dagijon mijnbon allatokenak el uegezetij
to kelletossege: Mas opaertij ezertij lsten fijan:

- zýwok **veesse**yok mynd bennok lezon: de¹
 mynd **tizta** **nomos** nedweesseegwel tiztaak
 leznek: **Kylenczeed ez** hog ó testok [nee] mynd
 io illatu lezon: **anfera** hog myndon zenth mynd
 5 tauol mynd kozzeel myndon di<óólteeknek kÿ-
 waalt keppen **ualo** gyonorwsegoth illatban rez
 zeelteeth **Tized ez.** hog mynd io zauuk² lez-
 nek. kÿ kÿ mynd tulaÿdon kÿuaalth keppen ua
 lo zoual ÿneekol: **Imez haarmaknak** halga-
 10 taasabo! lezon nekÿk nag gyonorosegok: **elso**
 ben mynd az bodogoknak dÿ<ereth ÿnokles-
 okben: ezt ÿnoklyk. **Di<ereeth** nekod vr isten
 az te io voltodnak okaerth: **Tiztosseeg** [t] az te
 hatalmas voltodnak okaerth: **Di<oseegh** az te
 15 ból< voltodnak okaerth: **eggÿk** illeety attÿa is-
 tenth. masik fÿw **istenth** haarmadyk zenth le-
 lok **istenth**, **Massodnak** hallasaban ebben³ lez
 on nag gyonorosegok: az heeth eegó <illagok
 nak egÿenlo **zengesokben**: **haarmadban** az
 20 neÿ eltetó allatoknak zepon hangossulaass-
 okban: merth myndonik az ó zengeseeth orÿÿ
Mel' nag oromok lezon. ved azt is ezodben
 Nag oromok lezon **elso** okaerth Imeezerth
 az zenth **haromsaag** istennek lataassaerth
 25 **mel** latas myndon **oromeeth** foliol mul: **mert**
 az. az allath **zerenth** valo iutalam. honnath mÿ
 ndon egÿeb iutalam zaarmazyk. eznek latassa
 ban vagÿon myndon allatoknak el uegezoth⁴
 tokelletosege: **Mas** okaerth ezerth. Isten fÿan-

¹ A sor végén (a *de* szó után) az *etc* rövidítés halvány nyoma látszik.

² Értsd: 'jó szavúak', vagyis 'jó hangúak'?

³ Talán betűpótlást (*ee*) jelöl az *e* feletti két vonás? Vö. 9/28: *uegezoth* (egyetlen példa a cétpontos *ékezetre*), 33/29: *kéress*, 17/7: *hét*.

⁴ Vö. az előző megjegyzéssel.

Ende uolcānak. Latasaertg. Oghuel. 199n test
des opom minden edossewel az lesen: Latmy embe
de embornek teerpintyeetg: mij abyanke fijata de
nikozon ol. mints el veesteetg es meg vtaaltatg
~~ma~~ ~~alor~~ meg ynmaad apkor meg lerteetg eb or
zaglootg eb mindonolyn paran colootg. Raadem:
ad okaertg ezertg az ziz amijanak lataasaertg
latwan orolnek azon hog az ve isten otetg mynden
allatnal tistaadba eb zebbe tette voltg: orolnek azo
n is: mene nag sok iauntg isterniek d altala uet
teet: Negued okaertg ezertg az isteni keeregniek la
taasaertg: latwan okeetg nag zepon tel olegnue
zeplote semmiytg sem es merni: Enigp delnessieeg
re myndenkorth lesoknek lenni: Zodaalatobn
ag soda lesen es minkorthe ey seenden tizoz ualo
saas eesoz. Ezozoz uala tomen eesoz wduarlog nee
zijk az ve isterniek zyneetg. Otpd okaertg: az zen
toknek nezessekeertg: az nag zentoknek latasto
kbol lesen az kys zentoknek nag opomok: azon
kepen az kys zentoknek latastokbol: Eyk mind
deijden ydnek ey maafnak eb wy iztolyk
ey maastg: En is elodben megk te nek d. mink
etg otg lesok eb meg kezozteek miyntg wagg
ved azt ynmaad eezodben miyt miuel
nek az zentok menozsaagban: tanzol
nakee. uag miyt miwelnek: Ezt mondia
ak hog az doktorok hog oth is tanz le
zen imertg myndonok miyk az tanzhoz
keelnek oth meg keleetteek: Az tan
tzhoz meezok sok segosok: Otp: geelnek

- ak embor uoltaanak latasaerth: **Oh** mel' igon teel-
 yees orom mindon edossegwel az lezon: latny embo
 rth. embornek teeromtöyeeth: my attyank fyath ne-
 mikoron ol' minth el veezteeth es meg wtaaltath
- 5 **[Imar akor meg]** ymmaar akkor meg leltheeth. es or-
 zaaglooth es mindonokon paran<olooth, **haarm-**
 ad okaerth ezerth az zyz annyának lataasaerth
 latwan orolnek azon hog az vr isten oteth myndon
 allatnal tiztaabba es zebbe tette volth: orolnek azo
 10 n is: mene nag sok iauyth istennek o altala uet-
 teek: **Negyed** okaerth ezerth. az isteni seeregnak la
 taasaerth: latwan okeeth nag zepon fel oltoznye
 zeplóth semmyth sem esmerny: engodelmesseeg
 re myndonkorth kezoknek lenny: <odaalatos n
 15 ag <oda lezon ez. mikorth eg reendben tizor ualo
 zaaz eezor. ezorzor ualo tomeñ eezor wduarlak nee
 zyk az vr istennek zyneeth. **Otod** okaerth: az zen-
 toknek nezessokeerth: az nag zentoknek latasso
 kbol lezon az kys zentoknek nag oromok. azon
 20 keppen az kys zentoknek latasokbol: kyk mind
 eleygben yonek¹ eg maasnak es wg tiztolyk
 eg maasth: en is elodben megok te nekod myko
 rth² oth lezok es meg kerdozleek mynth wagh
Ved azt immaar eezodben myt miuel-
 25 **nek** az zentok meñorzaagban: tanczol-
 nakee. uag myt mywelnek. **Ezt** mondia-
 ak: [hog] az doktorok hog oth is tancz le-
 zon: merth myndonok myk az tanczhoz
 keelnek oth meg leleetteetnek: **Az tan-**
 30 **czhoz** imeezok zoksegosok: **Elsö** heelnek

¹ A Nytar.-ban *ylnek* áll (II, 220).

² Az o fölötti vonal talán a tévesen kitett ékezetet (ó) törli.

uolta / zepes uolta / vilagos uolta / ezes bo
 ita / vigafagos uolta / bekesseges volth / nol laakas
 merth ehon nem io az tanz : keszesseg / testnek
 zsep uolta / kym volth / ezes volth / ezes volth
ezek mind meg leleettetnek menozsagban : oth
 lezon testnek ezes uolta : mintz am zenth paal :
 apastal irta : Advozeton / kets uarijok mi vromk /
 iesus cristosz : kij feel opetij az mi meg alaazoth /
 testneketh : az o dicodeth testhoz abbraztattath /
 oth lezon testnek kym volth : zenth paal irta az
 teromtoth allath meg zabadeettatik testnek onseg
 eebol : istemet fjanak zabadsagara : oth lezon
 testnek ezes volth : zenth paal irta : el teemette
 toth romto keppen : fet tamaad halaltalanul : oth
 lezon zepesseg : dauid irta : megzajosfulnak o ha
 sanak ~~belesgetol~~ az az a nag gyonozosegtol /
 oth lezon nag zepseg : merth testnek mintz ist
 en angeli : lol is laknak : mintz aam dauid /
 mongya uala : meg elegodom en ator mik :
 or meg ielquendik atte dicosegod : oth lezon
 nag bekesseg istemet byraasabol : isaias pro
 feta irta meg lakozik en nepeem bekesseg
 nek zepsegeben : oth lezon nag qrom az yten
 nek tataasabol : zenth ianos irta hog ezt mond
 ya volth iesus / smeg meg latlak tipkeeth
 es qrol a te zymetok / oth lezon helmek em
 ros uolta : daniel profeta irta : az o hatalm
 assaga qrok hatalam : oth vagon helmek vij
 lagos uolta / ha menie zillaag vagon mynd

- zeep uolta; zelos uolta; vilagos uolta; eerqs vo
lta; vlgasagos uolta: Bekessegos volth.¹ Iol laakas
merth ehon nem io az tancz: RezoKseeg; testnek
zeep uolta; ky'ni volta; ekqs volta, erqs volta
5 **ezok mind** meg leleettetnek me'nozaagban: **Oth**
lezon testnek ekqs uolta: minth am zenth paal:
apastal irta: Idwozetonkketh uar'ok mi vronk,
iesus cristosth: ky' feel epety az mi meg alaazoth,
testonkeeth: az o di<qolth testehoz abbrasztattath,
10 **Oth** lezon testnek ky'ni volta: zenth paal irta az
teromtoth allath meg zabadeettatik testnek onseg-
eebol: istennek fyainak zabadsagara: **Oth lezon**
testnek eerqs volta: zenth pal irta: el teemette-
toth romlo keppen: fel tamaad halaltalanul: **Oth**
15 lezon rezoKseeg: Daud irta: meg za'yossulnak o ha
zanak bewsegetol. az az. A nag gyonoro'segtol,²
Oth lezon nag zepseg: merth leznek mynth ist
en angeli: Iol is lakkak: minth aam dauid,
mongya. uala: meg elegodom en akor mik-
20 or meg ielonendik atte di<osegod: **Oth** lezon
nag bekeseeg istennek byraasabol: Isaias pro-
feta irta meg: lakozik en nepeem bekese-
nek zepsegeben. **Oth** lezon nag orom. az isten-
nek latasabol: zenth ianos irta hog ezt mond
25 ya volth iesus: esmeg meg latlaak titokeeth
es orol a te zyweetok, **Oth** lezon helnek ew-
rqs uolta: daniel profeta Irtta: az o hatalm-
assaga orok hatalam: **Oth**³ va'gon helnek vy-
lagos uolta. ha me'ne <illaag va'gon mynd

¹ Helyesen így lett volna: *voltha*.

² Az ebben és a következő sorban látható sok fekete folt áttűnés a lap verzőjéről, ahol ebben a magasságban törés van.

³ A *t* alatt piszokfolt van.

Ugyan fenleereneek minth az nap fentek: egy
ipn kym volna az ois ualo uylagossaghoz
Oly uagon helnek ipn zep volna: ha ez vilagq
Ej az menőzsaaghoz lepottk olyan minth egy
staallo lime jök zepsegokkel etpöltetottk: tag
atq myt gondoltz az helzet hol ok lakoznak Oly
uagon helnek ipn zepb volna amiera gagg
ha az zentok meg oztöznaanak az menőzsaag
wak: tob iytua egyitnek: zaaz emeneel minth
Ez fold volna: Ez okaert mondyaak az dok
torok az zentokkeek tanczolmj: merth az pro
feta dauid ezis irta: Cultabunt sancti in gloria
magarul. On kővölök zokkölneek: malachias
profeta is ezis irta: Ely mentok eb tanczoltok

Ved azt innar ezodben: hog ha lezoinne
kozoruyok: azt monduak az doktorok
hog lezon: merth zoznib volna az tancz
olo ha kozorwja nem volna: az kozo
rw imelyen lezon/aranyas lezon lez aran
kozorwn semmity egyebeek ne ertz/ha nem
lak bodogoknak allatq zereuth ualo intal
mokaath/mel nem egyeb ha nem az bodoglag
mel bodoglag all az istemek tisztan ualo
bataassaban: eb amak orokke ualo birasa
ban: Ez az kozoruid uag az allatq zereuth
ualo intalam/kozonsagok minth az zentoknek

vġan fenleeneneek mġnth az nap fenlik: es ŷ
 ġon kŷ( )<in volna az oth ualo uġlagossaghoz *etc*
Oth uaġon helnek iġon zep volta: ha ez vġlagh
 kŷ az meńorzaaghoz kepoŷth olġan mġnth egh
 5 estaallo. enne sok zepsegokkel ekossóltetoth: tah-
 ath mġt gondolz az helrol hol ok lakoznak **Oth**
 uaġon helnek iġon zelos volta. anńera hogh,
 ha az zentok meg oztoznaanak az meńorzag-
 wal: tob ŷwtna eggŷknek: zaaz enneneel mġnth
 10 ez fold volna: **ez[o]** okaerth¹ mondġaak az dok-
 torok az zentokkeeth tanczolnŷ. merth az pro-
 feta dauid ezth irta: **exultabunt sancti In gloria**
maġarul. on kowolok zokkolneek: malachias
profeta is ezth irta. kŷ mentok es tanczoltook
 15 [ ]

[ ] *etc*
Ved azt immar ezodben: hog ha lezonne
kozoruġok: azt mondġaak az doktorok,
hog lezom: merth zomġo uolna az tancz
 20 **olo ha kozorwġa. nem volna: Az kozo-**
 rw imelġen lezom, aranġas lezom: ez arań
 kozorwn semmġth egġebeeth ne ercz, ha nem-
 <ak bodogoknak allath zerenth ualo iutal-
 mokaath. mel” nem egġeb ha nem az bodogsag
 25 mel” bodogsag all az istennek tiztan ualo,
 lataassaban: es annak orokke ualo birasa
 ban: ez az kozoru: a uag az allath² zerenth,
 valo iutalam, kozomseġos mġnd az zentoknek

¹ A *h* után piszokfolt van.

² Szennyeződés van a *h* után.

De maga nem egyend. ez allat zerent ualo
 utalam myndomiben. egyik Inkaab birija go
 ynem maasyt, Galonlatossag az naprol. Ky iol
 lefeets ey nap legyn: lam ey miluaabban la
 atija hogynem myntz maab: Ezonkepen az iste
 met allatija iol lefeets ey legyn lam azerth
 kolomben kolomben lattatye az bodogoktul /
 emek oka az zereetes, merth az ky Inkaab ze
 ezette Inkaab latija: az ky keuesbee: keuesebbee
 waqyon maas kozoruja is az bodog lolo
 nek ky mondatye aureolana / az az arany
 as kozoru kaanak / ez nem egyeet: Ganem ey
 ky uaak leppen ualo orom: nag dolgokert
 embortol on magatul letteekert, myntz zose
 eseg tartassert: martizom saag zenvedese
 ert: predikaallassert: mondatye kozoru ka
 nak: a mar esz utalamgoz kepost, ky monda
 tik aran kozorunak, merth semmi nem adath
 atik annak felle folye: ol: gog ny kysseb
 nem uolna annal: Dee ved ezoben esth mij
 oka: gog lak es harmakatt newezy: mintz
 zoseekert, martizomokkatt, predikatorok
 aty ez annak az oka merth lak az zoseek
 azok kyt meg gyozyk testkert erossen, az
 martizomok. Kyt meg gyozyk ez vilagot:
 gatabmassan az predikatorok kyt meg gy
 zyk qzoggth okossan / Az zosek brujasagra
 valo gyngroseegoktol: Kyt az testben vamiok
 myndon leppen magokat, meg zenwettetyk
 az martizomok es vilagtul az gaborusugok
 mynd Galalyt zenweedyk: Az predikatorok

- De maga nem egýenlő. ez allath zerenth ualo,
iutalam mýndõnikben. eggýk Inkaab birýa ho-
gnem maasýk, hasonlatossaag az naprol. ký iol
leheeth eđ nap legõn: lam eđ niluaabban la-
5 atýa hođnem mýnth maas: ezõnkeppen az iste-
nnek allatýa iol leheeth eđ legýõn lam azerth
kólõmben kólõmben lattatýk az bodogoktul,
ennek oka az zeereetes: merth az ký Inkaab ze-
ereette Inkab latýa: az ký keeuesbee: keueseebbe
- 10 **Vagýõn maas kozoruýa is az bodog lelok**
nek ký mondatýk aureolanak, az az araný
as kozoru<kaanak: **ez nem eegýeeb**: hanem eđ
kýuaalt keppen Λ nag dolgookerth Λ ualo õrom:¹
embõrtól ón magatul letteekerth: mýnth zóze-
15 eseeg tartaasserth: martiromsaag zenwedese-
erth: predikaallasserth:² **mondatýk kozoru<ka**
-nak: a maz elso iutalamhoz keposth, ký monda-
tik arañ kozorunak, merth semmi nem adath
-atik annak [**follire**] folyre: ol” hođ mý kisseeb,
20 nem uolna annaal,: **Dee ved ezõdben ezth mý**
oka: hog <ak ez harmakath newezý: minth
zózeekkeeth, martiromokkath, predikatorok
ath: **ez annak** az oka merth <ak az zózeek
azok kýk meg gýõzýk testõkeeth erõssen: **az**
25 martiromok. kýk meg gýõzýk ez výlagoth:
hatalmassan. **az predikatorok** kýk meg gý
õzik õrdõgoth okossan, **Az zózek** bwýasagra
valo gýõnõróseegõktól: kýk az testben vannak
mýndõn keppen magokath meg zenwettetýk
30 **Az martiromok** ez výlagtul az haborusagoth
mýnd halalý(t)g zenueedýk: **Az predikatorok**

¹ A szórendi hibát a scriptor jelzi.

² A scriptor a *pre-* szóttagot először rövidítve akarta leírni, majd a rövidítő jelet törölte.

pedoggeth ig gyptik meg: hog nem cak on
magoktul dee meeg egyebetnek is zymptbol
ky dzyt mondanad te minemo zozet asok
kytnek az aran kozorucka adatyk is vegyed
ezodben hog ot fele zozetk uamaf: dee cak
keets rend valooknak adatyk: elst: ymesok
kyfnek az zandokot hog haazastagra memek
dee myg arra memenek adeeg evrossen orz
yt zozessegpkets: dee myerts az zandok fygg
nem adatyk neekyt az aureola: ma rendon
ualook ezok kyk iol lebeets zozessegptk tartk:
nak de nem isten zezelinejerts: ganem cak gon
dikofegeth: auag tistofsegenek meg tartafa
eas: auag zabaczag biraaferts nem aparifa
hog ferfimtul birtaasfek: auag kezozeteesets
meets zoleytol kezozeteetk plastomban men:
nye: gonnan orqmeests ky ione ha lehetnee r
auag zegenfegetk akerts: meerts ol zegen
hog ferfyt nem vezit feerhqs id uag zozimod vs
taerts meerts hog meerts nem zep nem vezik
harmad rend belycek ezok: kyk trestk
zeerts tartnak zozessegptk dee akaratyok az
za uolna hog ha lehetnee vetkyznenek: au
ag ha igasz arra ne legon: de kann eezekon:
fegpkets tistan nem tartjaak sem gallafok
aats sem latasokath: sem tleetesokets resoknek
sem adatyk az aureola: ha nem ha mynd tmees
foljod iratpazol penitentiats tartananak: ez
eed az gonoz akaratyol: eezekonsfegpknek meg
nem orzesoktol vegyed rend belyek: ezok

- ordogoth ig gyözik meg: hog nem <ak ön-
magoktul. dee meeg egýebeknek is zýwqkból
ký ózýk **Mondanad te** minemó zózek azok
kýknek az arañ kozoru<ka adatýk **Ig vegýed**
5 **ezqdben** hoğ q̄t feele zózeek uannak: dee <ak.
keeth rendq valooknak adatýk: **elsqk** ýmezqk
kýknek az zandokok hog haazassagra mennek
dee mýg arra mennenek adeeg ewrqs(e)sen qrz-
ýk zózessegqkkeeth: dee mýerth az zandok fýggq
10 nem adatýk neekýk. az aureola: **mas rendqn**
ualook ezqk kýk iol leheeth zózessegqth tarth-
nak de nem isten zerelmeýerth: hanem <ak hew
di<qseegerth. **auag** tiztq̄ssegenek meg tartasa-
erth: **auag** zaba<<ag biraaserth nem akarýa
15 hog ferfýwtul birtaasseek: **auag** kezq̄reteeserth
merth zóleytól kezq̄retteetq̄th klastromban men-
nye: honnan qrq̄meesth ký ióne ha lehetnee *etc*
auag zegenseegñek okaerth: merth ol” zegeñ
hog senký nem vezý feerhöz: **a** **uag** zqmýó vo
20 ltaerth merth hog mierth nem zeep nem vezik
harmad rendbelýeek ezqk: kýk [**<ak**]¹ teesth
zerenth tartnak zózessegqth[:]² dee akaratýok ar
ra uolna hog ha lehetne, vetkq̄zneneek: **a** **u**-
ag ha igaaaz arra ne legqn: de lam eerzekqn-
25 segqkeeth tiztan nem tartýaak. sem hallasok-
aath sem latasokath: sem lileetesq̄keeth: ezqknek
sem adatik az aureola: ha nem ha mýnd lmeez
fqlýól irtakrol penitenciath tartananak: **er**<-
eed az gonoz akaratrol: erzekqnsegqknek meg
30 nem qrzesq̄krol **Negýed rend belýek ezqk etc**

¹ A <ak ki van vakarva.

² Az ék (Λ) talán a kettőspont megsemmisítését jelöli.

Rijk el gondolan mel' ighn io dolog leggn az
 tiztasag tartas mel' ighn isten fya zereette
 leggn valastyaat magok nak emros zandek
 al hog mynd zymokkeel mynd testokkeel tizta
 sagota tartnak mynd holtok yglan de maga
 fogadas neked / ezoknek d yo zandokokertu la
 mpassok myndokorta eeg / ezokte az arun ko
 zw ka az d testokket ualo nag vijaskodaasok
 zta / mene napon az ifju zoz az vijaskodaasban
 vagyon / mynd anne napon. martel / sot meg na
 yud martiznal. ment az martel. Lak egyor
 eg napon zenuette az kertu: Inez keedeeg
 myndon eyeel myndon napon zenuedy: z
 Qtd rend veliek ezok Rijk mynd ez meg
 mondota zozesseeg tartas. fogadasal tartu
 yaak akaz legyenek vilagiban akaz mo
 nostorban / ez eljenok byuattalnak tekelle
 tob zozeknek: Inez kolombseeg uagyon: az mo
 nostorbeli zozek kszota / es az vilagiban lak
 ozo kszota / minem kolombseeg uagyon az fa
 kszota mel' az kertu ben beelol uagyon / es m
 el az kertu koud uagyon: Az kertu koud
 ualo fanak sot embor vegeet gyymok leben
 az kertu ualo. Lak az kertu vza / szon
 keppen az koud lakozo zozinoha ezossen tar
 ya az zozessegta: de lagn azeith ighn sol
 itkozeeij vagyon / mynd nepeknek karasabol
 mynd gasastoknak eletoknek gondolasa:
 bol: mel' itkozeeitokl amazok szabadon van

- kýk el gondoluan mel” igon io dolog legon az
titzasaag tartaas: mel igon isten fya zerettee
leğon: valaztyaak magoknak ewros zandekk
al hog mynd zywokkeel mynd testokkeel tizta
5 sagoth tartnak mynd holtokyglan: de maga
fogadas nekól: ezoknek ó yo zandokokerth la-
mpassok mindonkorth eeg: ezokke¹ az arañ ko-
rw<ka² az ó testokkal ualo nag vyaskodaasoke-
rth: meñe napon az ifyw zóz az vyaskodaasban
10 vagyon, mynd anne napon³ martel”. sot me(e)g na-
gyob martimal. merth az martel” <ak egzor
eğ napon zenuette az kenth: Imeez keedeeg
myndon eyeel myndon napon zenuedy: *etc*
Qtod rend belyek ezok kýk mynd ez megh
15 mondoth zózesseeg tartaasth. fogadassal tarth
yaak. akar legyenek vylagiban akar mo-
nostonban: ez elyenok hyuattatnak tekellee
tos zózeknek: Imez kólombseeg uagyon: az mo-
nostonbely zózek kozoth, es az vylagiban lak
20 -ozo(k) kozoth. minemó kólombseeg uagyon az fa
kozoth mel” az kerthben beelol uagyon: es m-
el az kerton kouól uagyon: **Az kerth kowól**
ualo fanak sok embor veheet gyomol<<eben
az kertben ualo („,nak) <ak az kertnek vra. **ezon-**
25 keppen az kouól lakozo zóz, noha erossen tar-
ya⁴ az zózessegoth: de lam azerth igon sok
itkzeety vagyon, mynd nepeknek latasabol
mynd hazassoknak eletoknek gondolasa-
bol: mel” itkzeetoktól amazok zabadon van

¹ A második *k* piros tintával át van húzva. Lehet, hogy törlést jelöl.

² A *-zo-* szótagot elfelejtette leírni a scriptor.

³ Az *n* után piszokfolt van.

⁴ A hiányzó *t* bizonyára a scriptor feledékenységéből fakadó hiba.

nap. Igitemek neha hog az kert beely fa is kij
nyivjta agajta az kertnek kemle: es el vezn:
es gyomolleben: eszokopen: vannak ol' rekest:
ben lakozo zozek hog az rekestnek kduplee
nyivtijaak gondolatokaty: bezedoketk: ke:
zokt eeta is: goman tamad nekik ozton nag
ytkozeetk: hog inkaab met eez eed: miy
legon az aran' kozorn eb az aran' kozorn
ka: ved ezodben ezt: hog az aran' kozorn az
hodogotnak igaz olyan mintk eg igon zepke
ad aranjas oltzetk: hog kiben mikortk kij
fel oltzstik melto az kuralul es miyid az kij
ralyal lakozoktul tistolletetmij eb zezettetmij
az aran' kozornka olyan az zozeknek mac:
vromoknak predicatoroknak: miyntk az a
ranjas oltzetnek folotte: eg' aran' lantz vs
hna az fel oltzstetton: mel' nekol is: igon zep
volna de meeg eb miyid aban vezy hog zeeb
legon: es en edvs istenqm kij nagyok keznek
a kij mastan kijmpt magok aletassaal
ved ezodben ezt is minemo hangossag lezon
az tanzolaasnak idejen: lezque ot hegedos
lautos: Dobos. cymbalymos. ezt mondijaak
az zentk doktorok hog allath zerenth ualo
hegedos. Lautk Cymbalim nem lezon minem
it miy nalont uamak: de lezon az zentoknek
testok az d hegedosyok nneitk miyentk az hege:
dos igon azzv fabol emaltatik lezon kppen az
d testok itk eluen az penitencia tartasnak m:
yatta igon el zaarzat uala: Az' gura lezon:

- nak Történik neha hog az kert beelÿ fa ÿs kÿ
 nÿwÿta agayth az kertnek kewóle: es el vezn-
 ek gÿomól<eben: ezonkeppen: vannak ol'' rekezt-
 ben lakozo zózeek hog az rekeztnek kóuqlee
 5 nÿwÿtÿaak gondolatookath: bezedókeeth: ke-
 zókkeeth ÿs:honnan tamad nekÿk ozton nag
 ÿtkózeetók, **hog inkaab meg eer<eed: mÿ**
legon az arañ kozorw es az arañ kozoru<
ka: ved ezódben ezth. hog az arañ kozorw az
 10 bodogoknak igaz olÿan mÿnth eÿ igon zepse-
 gó aranÿas óltózeeth: hog kiben mikorth kÿ
 fel óltózyk melto az kÿraltul es mÿnd az kÿ
 ralÿal lakozooktul tiztöl[te]tetnÿ¹ es zerettetnÿ
Az arañ kozoru<ka olÿan az zózeknek mar-
 15 **tíromoknak predikatoroknak: mÿnth az a**
ranÿas óltózetnek fólótte: eÿ arañ lancz vo
lna. az fel óltóztetton: mel'' nekól is. igon zep
volna. de meeg es nÿakaban vezÿ hog zeeb
legon: oh en edós istenóm kÿ nagÿok lezneek
 20 **a kÿk mastan kÿ<inók magok aletassaal etc**
Ved ezódben ezt is minemó hangossag lezon
az tanczolaasnak ideÿen: lezone ot hegedós
lautos: dobos. cÿmbalÿmos. ezt mondÿaak
 az zenth doktorok hog allath zereenth ualo,
 25 hegedó. lauth Cÿmbalim nem lezon: **minemók**
 it mÿ nalonk uannak: **de lezon az zentóknek**
 testók az ó hegedóÿók **merth** mikenth az hege-
 dó igon azzw fabol <inaltatik **ezon** keppen az
 ó testók ÿth eluen az penitencia tartasnak m-
 30 ÿatta igon el zaarrat uala: **Az hura lezon**

¹ Piros tintával törölte a scriptor a fölösleges betűket.

az ő lelkök: az gurnak vonasa lezon: test be
n es belokben ualo dicsobles David profeta
az sokaat kenben mesheet hangoslag temp inst
rumetumota veety/lytkeel regonte istenté dice
rik uoltá / Isterté / Clauikordiumota: gegedota /
Dobota / Virginalta / Orgonata / es cymbalimota
Es het rendon ualo instrumentomok peldazzak
mesheet rendon valo zeneteké / Kétféle dicso
bles testokkeel lelkokkeel istenté diceryk / lytnek
dicereyk mindon es vilagon valo hangosagok
naal zeeb lezon: Az kórtón ertetnek az apaska
lok: lyt ő predikaciokual mynd es vilagnak
körtólenek: Az clauikordiumon ertetnek az
evangelistaak az zenté euangeliommat iras
saerté / Az gegedon ertetnek az erob penitencia
tarto konfessorok: Az dobon ertetnek az nagy
ken uallota martironok: Az virginalon ertet
nek az zozeknek sok uoltok: lyt sem zinyokkel
kenuanan: sem nyelmokkel zoluan: sem tete:
menyokkel verkozven / az zozesseeg ellen so
ga nem verkoztek voltá / Az orgonon ertetnek
az zenté doktorok merté / mykenté az orgona
bol kólymb kólymb sonosok gallatnak sok sty
poknak altalok es azerté eg egyenob hangos
sagoté tesnek: Esontéppen az zenté doktorok
tul konuekben irasoknak sok eertelmj irat
tattak: mynd az eg istennek vizon uoltaa
nak eertelmere: Az Cymbalomon ertetnek
mynd az menozzagban lapozok / yelossen az
alazatosok myndé az angyalok: Az irgalmas

az ó lelkök: az hurnak vonasa lezön: testbe
 n es lelökben ualo di<<öóles **Dauid profeta**
 az soltaar keñben imez heet hangossag tewö inst-
 rumētumoth veetÿ, kÿkkeel regonte istenth di<e-
 5 rik uolth., kórtöth.: Clauikordiumoth: hegedóth:
 Doboth: **virginalon**, **orgonaath**, es **cÿmbalimoth**,
ez hēt¹ rendön ualo instrumentomok peldazzak
 imez heeth rendön valo zentökeeth, kÿk ó di<ö
 ólth testökeel lelkökeel istenth di<erÿk, kÿknek
 10 di<eresök mÿndön ez uilagon valo hangosagok-
 naal zeeb lezön: **Az kórtön** ertetnek az apasta
 lok: kÿk ó predikacioiokual mÿnd ez uilagnak
 kórtölenek: **Az Clauikordiomon** ertetnek az.
 ewangelistaak az zenth euangeliomnak iras-
 15 -saerth. **Az hegedön** ertetnek az erös penitencia
 tarto konfessorok: **Az dobon** ertetnek az nagh
 ken ualloth martiromok. **Az virginalon** ertet²
 nek az zózeknek sok uoltok: kÿk sem zÿwökkal
 keuanuan: sem nyelwökkal zoluan: sem tete-
 20 menÿökkal vetközwen, az zózeesseeg ellen so
 ha nem vetköztek volth. **Az orgonan** ertetnek
 az zenth doktorok. merth mikenth az orgona
 bol kólömb kólömb sonosok hallatnak sok sÿ-
 poknak altalok es azerth eĝ egÿenös hango
 25 ssagoth tezne: ezönkeppen az zenth doktorok
tul köñuekben irasoknak sok eertelmÿ irat
tattak: mÿnd az eĝ istennek Bizoñ uoltaa-
 nak eertelmer: **Az Cÿmbalomon** ertetnek
 mÿnd az meñorzagban lakozook, ÿelösbén az
 30 alazatosok. mÿnth az angÿalok: **Az irgalmas-**

¹ A szokatlan helyen megjelenő kettős ékezet talán a magánhangzó-kettőzést akarja helyettesíteni? Hasonlók még: 9|17: *ēbbeen*, 9|29: *ueĝzöth*, 33|29: *k'ëress*.

² A szó után a margó szélén látható elvágott és ezért nem értelmezhető jel rubrummal van írva.

lok myntz az patriarkaak profetaak: gazassok
Az artatlanok myntz az kys gyermokok: es
bizoni penitencia tartok: Es meg irtaaknak
myndomik nag zepsegd vigasagob gangossag:
otk tud temy, Imez neg dolog zokseeg az gan-
vassaag teteelhez: kys mynd bemok leszn apoz
elsz: keeznek kym volta: kym keezok vagyon
d nekyl kys d tulajdon testekkel gangossag
gotz tesnek: nem d tulajdon termeseetoknek
erejedol dee d testoknek istentol meg dicoble-
sebol: **Mlaab:** hog az kez meg faradhatatlan
legyon: meg faradhatatlan keezok vagyon d
nekyl az gangossag teteelre: mertz ok ragaz:
kottanak az meg faradhatatlan istenhez: es eb-
bol nem lapt on magok az bodog lalkok.
meg faradhatatlanok: de meeg azon faradg-
atatlansagotz kszlyk d testekkel is: **Haarmad-**
hog is legyon az instrumentum apaz legyon ge-
gedz apaz orgona: Az d instrumentonok az
testok kys mynd igon zepok mertz bodogok
es meg dngolteek: **Negyed:** hog zepon eg-
ben konkorvialty legyon: ezonkeppen d nekyl
mynd testok mynd lalkok nag zepen eggjoty
fol: nem tartz eggyk massiknak elleny: my-
ntz maastan az lelke keman az testy ellen: az
testy az lelke ellen: myntz am zenty pal mon-
dya dkezed azerth mynd ezokbol: hog vy-
gasag temp algymk kylkel elonk isten tizty
tegere minon magonk uagyonk: az minon
testonk lalkonk: zenty Agoston doktor is ig

sok mýnth az patriarkaak profetaak: hazassok
 Az artatlanok mýnth az kýs gyermokok: es
 bizoñ penitencia tartook: **Ez meg** irtaaknak
 mýndonik nag zepsegó vigasagos hangossag-
 5 oth twd tenný, **Imez neg** dolog zókseeg az han-
 gossaag teteelhöz. kýk mýnd bennok lezõn akor
Elsõ: keeznek kýny volta: kýny keezok vagyon
 ó nekýk kýk ó tulaýdon testokkel hangossaag
 goth teznek: nem ó twlaýdon termezeetoknek
 10 ereýebõl. dee ó testoknek istentól meg di<õóle-
 sebõl: **Maas**: hog az kez meg faaradhatatlan
 legýõn: meg faradhatatlan kezok vagyon ó
 nekýk az hangosag teteelre. merth ok ragaz-
 kottanak az meg faradhatatlan istenhöz: es eb-
 15 bõl nem <ak ón magok az bodog lelkok.
 meg farradhatatlanok: de meeg azon faradh-
 atatlansagoth kozlyk ó testokkel ys: **Haarmad**:
 hog io legõn az Instrumētum akar legõn he-
 gedõ akar orgona: Az ó instrumentomok az
 20 testok. kýk mýnd igõn zepok merth bodogok
 es meg di<õólteek: **Negeed**¹: hog zepõn eg
 ben konkordaalth legýõn: ezõnkeppen ó nekýk
 mýnd testok mýnd lelkok nag zepõn eggýõth
 fol” nem tarth eggýk massiknak ellenth: mý
 25 nth maastan az lelok kewan az testh ellen: az
 testh az lelok ellen. mýnth am zenth pal mon-
 -dya **Γ**Er<eed azerth mýnd ezokbõl: hog vÿ-
 gasag tewõ algýwk kýkkel elõnk isten tiztõ(z)s
 segere minõn² magonk uagyonk: az mýnõn
 30 testõnk lelkõnk: **zenth Agoston** doktor is ig

¹ Nyilvánvaló, hogy a kettős ékezet a g-re való; hely hiányában csúsztatta a scriptor odébb.
 Hasonló még: 21/11: *tegetok*.

² Az *i* fölötti kettős ékezet valószínűleg tévedés (vö. ugyanebben a sorban: *mýnõn*).

jzta: ty uattok az kőzetek: ty uattok az hegyek
 dok: ty uattok az dobok: ty uattok az virgák
 alok: ty uattok az cymbalimok: kűf mind ig
 on zepou zoltok: ty uattok mind ezok: Semmit
 etg vlatatosq: semmitg el mulandootg semmit
 yzaamostg nee alesaatok: tugyatok hog < ak
 testg zereutg az vnaastg etem gaalal: omnis
 spiritus laudet dom: myndon embok ty iken elg
 ty zepou apaz hegedelmj a uag dobolmj mastg
 an vagja le az fajaatg az hegednek hogg
 azson adeeg: es az beszednek etelme: mašta
 n sanjargassa tekteg kemei eletne mijatta
 Iudod iol hog enokotg is mondhat az
 tanzban: Dee mar veed azty ezodben my
 nemd ynokotg mondhat az zentok menoz
 saagtan: Ezta mongyak az zentg doktorok:
 hog az zentoknek ynok mondasok imes ga
 rommal lezon: Tenozial: discantat. contra te
 norral. Tenoz lezon istentg diceres az gonoz
 vezedelmeknek kszdlok ty zabadulassertg
 dicrik ve istentg az zentok. Hog dkeets meg
 zabadetotta qdognok keserteetybol: Vdnokn:
 et gonozfagybol. Ez vylagnak edybol, pokaln:
 ak penyabol: es ineeztg mondjak myntg az p
 rofeta dauid meg vrtg. Vidicus domg qui nol
 dedit nos in captom denubus eoru. Annia nostra sic
 passer crepta e de laqueo venarum: demond. Lag:
 hueru contituy e et nos liberati simus. Discantg
 lezon. arrol ualo isteni diceres hog myndon
 rokban dkeets meg eroffetotte: Dicrik az ve
 istentg myertg hog az iesufnak zentg erok:

- ýrth: tÿ vattok az kórtok: tÿ uattok az hegedók: tÿ uattok az dobok: tÿ uattok az virgin-alok: tÿ uattok az cÿmbalÿmok: kÿk mÿnd ig on zepõn zoltok: tÿ uattok. mÿnd ezok: Semmÿt
 5 oth vtalatosth: semmÿth el mulandooth semmÿt ýzaamooth nee alehaatok: tugÿatok hog <ak testh zerenth az irasth ertenÿ haalal: **Omnis spiritus laudet dominum: mÿndõn** embõr kÿ isten elo th zepõn akar hegedólnÿ a uag dobolnÿ, masth
 10 an vagÿa le az faÿaath az hegedónek hogh azzon adeeg: ez az bezednek ertelme: masta n sanÿargassa testeeth kemeñ eletne(k) mÿatta **Tudod iol hog enõkõth is mondna az tanczban: dee imar veed azth ezõdben mÿ**
 15 **nemõ ÿnõkkõth mondna az zentok meñor zaagban:** ezth mongÿak az zenth doktorok: hog az zentoknek ÿnõk mondaasok imez ha rommal lezõn: Tenorral: **discantal.** contra te norral. **Tenor** lezõn istenth di<eres az gonoz vezõdelmeknek kõzzólõk kÿ zabadulasserth Di<erik vr istenth az zentok. hog ókeeth meg zabadetotta õrdõgnek keserteetÿbõl: **Bõnõkn-**
 20 **ek gonozsagÿbol. ez vÿlagnak tórÿbõl, pokoln-** ak kenÿabol:¹ **es** imeezth mondÿak mÿth az p-
 25 rofeta dauid meg irth. *Benedictus dominus qui non dedit nos in capcionem dentibus eorum: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venancium et demonum. laqueus Contritus est et nos liberati sumus. Discanth*
 30 lezõn. arrol ualo isteni di<eres hog mÿndõn, iokban ókeeth meg erõssetõtte: **Di<erik** az vr istenth mÿerth hog az iesusnak zenth erdõ-

¹ Az n fõle csak tévedésbõl kerülhetett a pont.

mebol nyertek az orok dicsegett: Elzet lel-
keben latuan biruan es zeretven az ve isten
sztan vilagos testekben: Keztesz zennetheeten
ben: gathatoban: gyozsban. Vegesleg cristof
iesofnak dicodlta testeenek latasaban es az sz
marianak: Es mind az bodogoknak: Con-
tra tenoz legon pokolban az karhosztaaktul
Hj icta zentz taniab doktor: gog az fel tam:
adas vtan legon az karhosztaakban zozereeny
ualo karomlaab, mikentz az zentekben zo-
zerentz ualo isten diceres: Mikortz aztz,
mondyaak a zentok Aldots az ve isten kij-
meg zab adetots, minkety mindon gonoztul,
mas felol eztz dnoptik az karhosztaak Atko-
zots az isten kij es nag kerra vetots mjin:
keeth. Mikortz aztz mongyak az zentok al-
dota az ve isten kij mindon iokmal meg tol-
tote az mji kemasagorokaath: mas felol
ezt dnoptik az karhosztaak: Atkozots az ve
isten kij meg fostots minkety mindon ia-
natul: Atkozots legyon az antya isten kij
terpmotz voltz: Atkozots legyon az fjrvo is-
ten kij meg ualtots voltz: Atkozots leg-
yon az zentz lelokt isten kij az kprzst-segnek
nkien mji lelkentze zaallots voltz: Atkoz-
otak legenek az mji zoleynk: Atkozots legg-
on az nap kijben elgont es vilagon: Atkozots
legyon meeg az fold is a kijni yaatonk

mebol nyerteek az orok di<osegoth: **elozer** lel-
 kokben. latuan. biruan es zeretwen az vr istent
Oztan. vilagos testokben: keenth zenuetheetelen-
 ben: hathatoban: gyorsban. **Vegesleeg** Cristos-
 5 iesosnak di<olth testeenek latasaban. es az zoz
 marianak: es mynd az bodogoknak: **Con-**
tra tenor lezon pokolban az karhoztaaktul
 Ig irth zenth tamas doktor, hog az fel tam-
 adas vtan lezon az karhoztaakban zozerenth
 10 ualo karomlaas. mikenth az zentokben zo-
 zerenth ualo isten di<eres: **Mikorth** azth,
 mondyaak az zenthok Aldothe az vr isten ky,
 meg zabadetoth mynketh myndon gonoztul,
mas felol ezth owotik az karhoztaak Atko-
 15 zoth az isten ky ez nag kenra vetoth myn-
 keeth. **Mikorth** azth mongyak az zentok al-
 dothe az vr isten ky mindon iokwal meg tol-
 totte az my kewansagonkaath: **mas** felol
 ezth owotyik az karhoztak: Atkozoth az vr
 20 isten ky meg foztoth mynketh mindon ia-
 -uatul: Atkozoth legyon az attya isten ky
 teromtoth volth: Atkozoth legon az fyw is-
 ten ky meg ualtoth volth: Atkozoth leg-
 on az zenth lelok isten ky az koroztseegnek
 25 ydeyen my lelkonkre zaalloth volth: Atkoz-
 tak legenek az my zoleynk: Atkozoth lego-
 n az nap kyben eltonek ez uilagon. Atkozoth
 legon meeg az fold is a kyn yaartonk *etc*

11

~~Amikor~~ ~~szereztien~~ ~~leant~~ ~~zagattak~~
~~volna~~ az törkök és viték volt a
száznak elejben: egyiknek volt
agapés neve massiknak Cioma. Ga
szmadiknak Gyrena: Jme en nek
törk meg izom miképpen ő az kazar
zal vetekötenek az szereztien gytt
mellett. és az ő zózeslegok nek meg
tartaassaezt: ez okaezt hog Ga mi
körti litoketh is oda zagadandnaak
tahaath ty es wgyan tegetok miyrti
ok tettek az gytteth: es az zóesse
zeeth: so volna az kijtol lehetie
A körti kazar elejben viték volna
oketh: laata hog igon zepok volna
nak: monda nekyp kazar: Ga az
kristust meg tagadyaatok es az mi tör:
wemyntre aallotok es az mi isteninknek
aldostok tahaath az en kazari hazamba
elso leztok: es magamnak jegysoke vaka
zlaak: es nekto kazari memegzopti
zozok meth nomos voltotok es zepfec
gto ezokkeeth jllcettij lenni felele aga
pes newy zyz monda az kazarnak: leeg
bator dolgodban: ne legyon gondod az mi
memyegzo zezzeestokre meth mi soha

Harom koroztjen leanth ragattak
 volth el az torokok es vittek volt <a-
 zaarnak eleiben: eggiknek volth
 agapes newe¹ massiknak Cionia. ha
 5 rmadiknak hyrena: Ime en nek-
 tok meg irom mikeppen ok az <azar
 ral vetekottenek az koroztjen hyth
 melleth. es az o zozessegoknek² meg
 tartaassaerth: ez okaaerth hog ha my
 10 korth titokeeth is oda ragadandnaak
 tahaath ty es wgyan tegetok³ mynth
 ok tetteek az hytterth: ez az zozesse
 egerth: **etc Io uolna az kytol lehetne**
 MIkorth <azaar eleiben vitteek volna
 15 okeet, laata hog igon zepok volna-
 nak: Monda nekyk <azaar: ha az
 kristusth meg tagadyaatok es az my tor-
 wenyonkre aallotok es az my isteninknek
 20 aldoztok. tahaath az en <azar y hazamba
 elsok leztok: es magamnak yegossol vala
 ztlaak. es nektok <azaary menyegzoth
 zorok merth nomos voltotok es zeepsee
 gok ezokkeeth ylleetty lenny. **feelele aga**
pes newo zyz monda az <azaarnak: leeg
 25 bator dolgodban: ne legyon gondod az my
 menyegzo zerzeessonkre merth my soha

¹ A rubrummal irt n betu felett pizokfolt van.

² A rubrummal irt e betu felett fekete pizokfolt van.

³ A kettos ekezet helyhiány miatt esúszott jobbra. Hasonló még: 18/21: *Negged*.

az kpropztyen Nemeets meg nem tagaditok
es zozeelegontok egezen meg tartitok
Monda az kazaaz: miyt akaz es: mikoda
bolondsaag uagyon veleetok felele agapes
mijnem bolondsaagnak jegveet esmezd mi
benmink lemij: monda az kazaaz miwa:
n ualootok es igyn nagyotok felele agapes
mijkoda az. Monda az kazaaz. Imes az
fog az mi tpeneminketok nem akazatok
tartamij. de haznalatlan kpropztyen tok:
wen tartaat utan jaartok. kibem semmi
hazzon mincen felele agapes: es eljen.
bezedo detok es vezt isten teggedok es mi:
nd gozzaad tartozootok. Monda az kazaaz
es meg bolondultok. vigeek el etplem /
Monda az massiknak Cioma nemoz zizn:
ok. de miyt mondaaz felele Cioma az
en neenem, nem bolond. de meltan az
te bolondsaagodatok feeddij monda az,
kazaaz. es meeg. az massiknal is bolon:
dab vigeek el etplem Jozien elpwe az
garmadik az gizená: elpwe aalla
gizená nemoz ziz monda az kazaarnak
az garmadik amazoknal kemenben zool
es azt mutatja fog miyndiben nekod
ellent tartok. monda az kazaaz. gizená
noga kyskeeb uag amazoknaal. leeg na:
gyob meltosaaggal nakoknal felele gizená
mutas meg kezelek. miy modon lemek

az kőřőztÿen neweeth meg nem tagadÿok
 es zőzeessegőnketh egezzen meg tartÿok
Monda az <aazaar: mÿt akar ez: mi<oda
 bolondsaag uagÿon veleetok **felele agapes**
 5 mÿnemő bolondsaagnak ŷegeeth esmerőđ mÿ
 bennőnk lennÿ: **monda** az <aazar nÿlwa-
 n ualooth es igőn nagÿoth. **felele agapes**
 mÿ<oda az. **monda** az <aazaar: Imez az
 hog az mÿ tőřwenÿőnketh nem akarÿatok
 10 tartanÿ. de haznalatlan kőřőztÿen tőř-
 weń tartaas vtan ŷaartok. kiben semmÿ
 hazzon nÿn<en **felele agapes**: ez elÿen.
 Bezedőderth el vezt isten tegődeth. es mÿ-
 nd hozzaad tartozooth. **monda** az <aazar
 15 ez meg bolondwlth. vigeek el előlem,
Monda az massiknak Cionia newő zizn-
 ek. Te mÿt mondaaz **felele Cionia** az
 en neenem nem bolond. de meltan az
 te bolondsaagodath feeddÿ **monda** az,
 20 <aazar. ez meeg az massiknal is bolon-
 dab vigeek el előlem **Iőÿen** előwe az
 haarmadÿk az hÿrena: **Előwe** aalla
 hÿrena newő zÿz monda az <aazarnak
 Az harmadik amazoknal kemenben zool
 25 es azt mutatÿa hog mÿndőnben nekőđ
 ellent tarth. **monda** az <aazar. hÿrena
 noha kÿsseeb uag amazoknaal. leeg na-
 gÿob meltosaaggal naloknal. **felele hirena**
Mutasđ meg kerle[e]k. mÿ modon lennek

12
monda az saagar: bayc meg nyakad
az istenoknek es leeg az a nenyidnek
benossagnak pedajaiul es zabadetta
nak felele huzena: azok tisztlyeek
az baaluamjokath kijt istennek harag:
jaaban okarnak esmj: En az en kijzaly
penettel meg penth nyakamath meggy
nem zornjotom az az zornjowe nem te:
zorn az baaluamjoknak labokhoz eswen

Monda az saazar az istenoknek ualo
tisztsseeg teteel nem zegijnet meegy
de inkaab igyn tisztly felele huzena mi
deheeth eegrelemb tisztlyelenseeg es mi
deheeth nagyob eglelenseeg miynth zolga
akath vyyan tisztlyi miynth vrakath

Monda az saazar en azt adom tanac:
ca tisztlyeek az zolgaakath vraknak
es fejedelmeknek istenokheeth esne mon:
d oketh zolgaaknak felele huzena snem
zolgaee az kij embory keestol inaltatot
es intalmon meg vetetoth monda az sa:
azar ee felee vak merpseeggel valo zokat
penokkal keel el tauoztatnonk felele
huzena azt kenamjok mi hog az kris
tosnak zezelmeyert penokkal zaggattas
sonk: monda az saazar ez vak merpse
mi parancolatinknak elent tartook
kancokkal meg kotzsteessenek: es fabi:
us fejedelemnek vittessenek hog oketh
az tombozben vesse es ok tarca:

- monda az <aazar: häy< meg nyakad
 az istenoknek. es leeg az te nenydneek
 tanossaagnak peldaÿaiul. es zabadetta
 snak,¹ **felele hyrena**: azook tiztolÿeek
 5 az baaluanÿokath. kyk istennek harag-
 yaaban akarnak esny: en az en kyralÿ
 kenettel² meg kenth nyakamath megh.
 nem zornÿotom az az zornÿowe nem te-
 zom. az baluanÿoknak labokhoz eswen
 10 **Monda** az <aazar. az istenoknek ualo
 tiztosseeg teteel nem zegÿonet meegh
 de inkaab igon tiztol. **felele hyrena** my
 leheeth eegtelemb tiztoletlenseeg. es my
 leheth nagÿob egtelenseeg³ mynth zolga
 15 akath vgyan tiztolny mynt vrakaath: *etc*
Monda az <aazar. en azt adom tana<-
 <a tiztolÿeed [**az zolgaakath**] vraknak
 es feÿedelmeknek ystenokeeth. es ne mon-
 d oketh zolgaaknak **felele hyrena** snem
 20 zolgae az ky embory keeztol <inaltatot
 es iutalmon meg vetetoth, **monda** az <a-
 zaar. efelee vakmeroseeggel valo zokat
 kenokkal keel el tauoztatnonk **felelee**
hyrena Azt keuanÿok my hog az kris
 25 tosnak zerelmeÿert kenokkal zaggattas
 -sonk: **monda** az <aazar. ez vakmerok
 my paran<<olattinknak elent tartook
 lanczokkal meg kotozteessenek: Es fabi-
 us feÿedelemnek vittessenek hog oket
 30 az tomloczben veesse es [oth tar<a]: *etc*

¹ Esto sororibus exemplum correctionis et causa liberationis.

² *regali unguento* 'bei der Taufe mit hl. Öl gesalbt' (HOMEYER megjegyzése; i. m., 269).

³ Et quae inhonestas turpior, quae turpitudine maior.

Monda fabius fejelem: legeempe
vijetok az tomlozben pteeth: azok otta
n. el viueef: hog' inmaaz oth tartatna
nak. monda fabius egyzok nekik: hozzaa
tok elmben pteeth haad lassaam zqm
ejmmel: Azok ottan by hozzaak az tom:
lpszbool. monda fabius. hog' laata pte
mel: zeeppok mel. nomos leamiok ezok
mondaanak az legeempe bizomianaal
hog' zepok. monda fabius meg fogatta:
tam nekik zepsegyketel. mondanak az le
gempe: gyzzok azth. monda fabius alle
tom hog' zerefegymze vonqatom pte
mondanak. az legeempe nehezen tehe
tod zereet. monda fabius mi okaeeth
mondanak amazok. merth. ezok gitro.
eek az az ezok gitok vagyon. monda fa
bius: zepen zolok en nekik. mondan
ak amazok. nem gondolnak veelee.
Monda fabius en ottan kemal fogok
hozzaok. mondaanak amazok. amaal se
m gondolnak. monda fabius. haath meg
yont. mondaanak amazok. laastad. mon
da fabius veeffetok oketh. mez palotaaban
haad nezhessem oket gyakran: Azok ottan
oda veeteek. mikort inmaaz oth tartath
nak: keerde az pteeth fabius. miyth m
yvoehenek eijel. mondaanak ok. mynd
ymatkoznak. monda fabius: memyoktel

- Monda fabius feýdelem: legeñyøk
vięetøk az tømloczben¹ økeeth. azok otta
n. el viueek: hoę immaar oth tartatna
nak. monda fabius eęzør nekýk: hozzaa
5 tok elømben økeeth haad lassaam zøm
eýmmel: Azok ottan ký hozaak az tøm-
løczbøøl. monda fabius hoę laata øket
mel” zeepøøk mel” nõmøš leanýøk ezøk
mondaanak az legenýøk bizonýauaal
10 hoę zepøk. monda fabius meg fogatta-
tam nekýk zepsegøkkel. mondanak az le-
genýøk: hýzzøk azth, monda fabius alle
tom hog zeretsegømre vonhatom øket
mondanak az legenýøk nehezen tehe-
15 tød zereet, monda fabius mý okaerth
mondanak amazok. merth erøs hitøw-
eek az az erøs hitøk vagyon, monda fa-
bius: zepøn zolok en nekýk, mondan-
ak amazok. nem gondolnak veelee,
20 Monda fabius en ottan kennal fogook
hizzaýøk, mondaanak amazok. awaal se-
m gondolnak, monda fabius. haath meg-
ýønøk, mondaanak amazok. laassad, mon-
da fabius. veessetøk øketh imez palotaaban
25 haad nezhessem øket gýakran: Azok ottan
oda veeteek, mikort immaar oth tartath-
nak: keerde az ørzøøketh fabius. mýth m
ýwelnenek eýiel. mondaanak øk. mýnd
ýmatkoznak, monda fabius: menýønøk el

¹ A Nytár. a második szótagban is ø-t jelöl.

oda hozzaajok. Es hog' oda mentenek -
volna monda fabius. Ime en bee megijyk
hozzaajok. vaariatok meg itt ty engomet
az aijto elpott mert en ma velok akar:
ok lennom. Es en Remansagomnak ele
veet akarok temnom. mondanak ama
zok. memmet meg uaront. hog' bee kes
dott volna memmet. monda Agapes newo.
zys. balakij az aijton vagyon. monda Gy
rena. az bodogtalan fabius akar be igm
monda Cioma. vz isten olcalmazson. mo
nda agapes Amen. Azon kozben igm kes
denek az fazokak es az fozokak eg' masra zok
dofim kijt ott tartatnak. vaka az haaznak
eg' zegeleettiben. monda Cioma mi dologt
es. feelele Gyrena. Im meg laatom. lataa o
tett. haat igm plelgettij es apolgatija az fa
zokakattij. monda az tobbijnek. Ime ez ba
pondnak el vesott ezee. aletija azt hog'
mi velokk vagyon. mytt ot selekpodnyek
fabius nem tyrheteek ymezok mi met
etlen. Monda Gyrena. mind arcaja mi
nd kesze olyan miitt zerecymek. Xvha
ya ondok zozmij. monda agapes. Ilik hog'
ppnot es olyannak laattassok mi keep
en belok. biztatik ozdogtol letkeeben.
Monda Gyrena. Am. kij akarna memmet. las
lok miit zolnak zolgaj. hog' lattijaak es ke
ppen kij memmet otett. hog' laataak az le
genijok mondaanak mi ozdog es kij zea.
nt ip. frissont el. monda fabius. tyorra

oda hozzaaiok. es hođ oda mentenek
volna. monda fabius. Ime en bee megýok
hozzaaiok. vaariatok meg ith tý engomet
az aýto elqoth mert en ma velok akar-
5 ok lennom. es en kewansaagomnak ele
geet akarok tennom, mondanak ama
zok. menýel meg uaronk, hođ bee kez
đoth volna menný. monda Agapes newo.
zýz. valaký az aýton vagyon. monda hý
10 rena: az bodogtalan fabius akar be ioni
monda Cionia. vr isten oltalmazzon: mo-
nda agapes Amen: Azon kozben igon kez
denek az fazokak es az fodoqok eđ masra zok
dosny kyk oth tartatnak vala az haaznak
15 eđ zegeleettiben, monda Cionia my dologh
ez: feelele hyrena Im meg laatom, lataa o-
teth haat igon qllegettý es apolgatya az fa-
zokakath, monda az tobbýnek Imee ez bo-
londnak el vezoth ezee: aletya azt hođh
20 my velonk vagyon, myth ot <elekodneyek
fabius nem tyrheetteek ymezok mywett
etlen. Monda hyrena, mynd arcaya my
nd kezze olyan mynth zere<onnek. Rwha
ya ondok zornyo, monda agapes Illik hog
25 kowol es olyannak laattasseek mykeapp
en belol byrtatik ordogtol lelkeebeen,
Monda hyrena. Am ky akarna menný. las
sok myt zolnak zolgaý hođ lattyaak ez ke-
ppen ky menný oteth, hog laataak az le-
30 genyok mondaanak my ordog ez ky rea-
nk iq. fwssonk el. monda fabius: howa.

futtok: Vaaryatok meg, Es vigetok az ny
laaggal az en Gaaramban: Mondanak
az legenyok: Zaawa olyan miyuti vront
nak: de az keepe olyan miyit pzdogniek
fussont azert, Monda fabius nekij:
Lazaar eleiben megijok. es miyit zaytam
tetteenek nekij meg panazlom: hog az
ajto tartok laattak volna meg yiede,
nek tole alaa vereek az gradion. es
meg gagyak nekij hog igbbe oda ne me-
ne: fabius nag yaygautaassal ezt kezde
mondania. hite mel zeep testeel en valek
mel igyn tirtpletom valek in masty
valaky laatty miyidyn vatal miyidyn fut
tolem. Es megijok felesseggmhoz es meg
kezdom tole miyuti uagon dolgom, haat
in eleiben ip nag iay vezzikkel, hog
laata monda nekij miylet lam solo,
nd uag hog miyidynok tegy miyret
nek, monda fabius hmaor eztom hog
d pzdognieggkel salattam meg, mon:
da felessege. ez emetom nag zegen ezon
en igyn bankodom hog en nem tuttam
hog igen vagyon dolgod, monda fabius
azt parancolom hog elove hozzaassan.
ak az gonoz leamiok es ruhayok ak zo
lok le bongyak es ez el, dolgotert tolyok
nylwan meg miywetessenek es meg tores
seenek. Es menenek az legenyok es meg ip
wenek mondanak ak heiyaban mun:
Ralkodonk merth ruhayok testyhoz za

futtok: vaaryatok meg. es vigetok az vy
laaggal az en haazamban: mondanak
az legenyo:k: zaawa olya:n mynth vronk
nak: de az keepe olya:n mynt ordogneek
5 fussonk azerth, Monda fabius neky:k:
<azaar eleÿben megyo:k. es myt raytam
tetteenek neky meg panazlom: hog az
aÿto tartook laattak volna. meg¹ yiede-
nek tole. alaa vereek az gradi<<oon. es
10 meg hagyak neky hog tobbe oda ne me-
nne: fabius nag yaÿgaataassal ezt kezde
mondanya Ime melⁿ zeep testeel en valek
melⁿ igon tiztoletom valeek Im masth
valaky laath myndon wtal myndon fut
15 tolem. el megyo:k felessegomhoz es meg
kedom tole mynth uagon dolgom, haat
Im eleÿben iq nag iaÿ vezzikkel, hog
laata monda neky. my lelt lam bolon-
d uag hog mindonok tegod mywet
20 nek, monda fabius Inmaar ertom hog
o ordogsegokkal <alattam meg, mon-
da felesseege. ez ennekom nag zegon ezon
en igon bankodom hog en nem tuttam
hog igen vagyon dolgod, monda fabius
25 azt paran<<olom hog elowe hozzaassan-
ak az gonoz leanyok es ruhayokath ro-
lok le vongyak es ez elⁿ dolgokerth tolonk
nylwan meg mywettessenek es meg tores
seenek, el menenek az legeyo:k es meg iq
30 wenek mondanak <ak heyaaban mun-
kalkodonk merth ruhayok testokhoz ra

¹ A g az eredetiben jól kivehető

gadogs. bronfa keedeg igon aluman hoz:
tyoog: Mlemjont el az cazaargoz mondy:
az meg nekij mynd ezkeets, hog meg m
ontaak volna monda az cazaaz igon
baanom hog ig uagyon az dol'og, dee go
g ez hirtwan zomelyok el ne higyest
magokatt. es hog az istenknek twfolast
ne merjenek temh. Variust valasztom
hozzaajok hog o kenzaassa okeet, monda
varius az legemjoknek hol uamat az
hirtwan penjok pikett nekem kenzat.
nom keel hozzaak elomben az ketteytt
hizenatt hagiak ott, ne talam hamar
ban meg teez. ha imezoknek penjok k
att nem laatia, el hozzaak okeet mon:
da nekijk vaarius. Agapes es Cionia
engedyetok en tanac immat aldozzaa
tok az istenknek, mondanak ok az yeg
k attya istenek es firtnak es zent helyk
nek zonetlen aldozont, monda varius
azt en ty nektek tanacca nem adom so
pt. meeg kemal es attul tite'auk. mo:
nda agapes ne tik mert soha nem aldo
zont az baluanjoknak, monda varius
ne legetok kemen zivdeek aldozzaatok
az baluanjoknak. ha kedeegeten azt nem
aparyatok meg oletek tytkeet, caza
nak hagiassa zerehty, monda Cionia
Klik hog cazaanak engedy az mij ha:
balontza kinek mij paran'colattit w
talyok: monda ottan varius. legemjok

gadoth. vronk keedeg igon aluwan hor-
týoog: Menýonk el az <azaarhoz mondý-
ok meg neký mýnd ezokeeth, hog meg m
ontaak volna monda az <azaar. igon
5 baanom hog ýg uagýon az dolog, dee ho
g ez hýtwan zomelyook el ne hýgýeek
magokath. es hog az istenoknek <wfolaa-
st ne merýenek tenný. Variusth valaztom
hozzaýok hog ó kenzaassa oketh, monda
10 varius az legenýoknek. hol uannak az
hýtwan leanýok kiketh nekom kenzat-
nom keel hozzaak elomben az ketteýth
hýrenath hagýak oth, ne talam hamar
ban meg teer. ha imezoknek kennýok
15 ath nem laatya, El hozzaak oketh mon-
da nekýk vaarius. agapes es Cionia
engedyetok en tana<<imnak aldozzaa
tok az istenoknek, mondanak ok. az orq
k attya istennek es fywnak es zent lelq
20 nek zonetlen aldozonk, Monda varius
azt en ty nektok tana<<a nem adom so-
qth meeg kennal es attul tiltlaak. mo-
nda agapes ne til< mert soha nem aldo-
zonk az baluanýoknak, monda varius
25 ne legetok kemen zywoeek, aldozzaatok
az baluanýoknak. ha kedeeqen azt nem
akarýatok meg otleek tytoketh <azar
nak hagýassa zerenth, monda Cionia
Illik hog <azarnak enge[d]g az my ha-
30 lalonkra. kinek my paran<<olattit w
talýok: Monda ottan varius. legenýok

fogyaatok es paromlookatq es vesstetq
a tozben: fogaaq ottan zegemppketh es
pezppkeeth labokath meg kptozeth es
az tozben veettek: de az vz yfen imelyen
nag codaath teen velok hog sem ruha
yok sem hayok sem testok meg nem ee
yee de ga mint xak el aluttak volna
felkoptet ifennek meg adaak. Monda
varius: hozzatok kij huzenath is hog kij
hoztaak volna monda nekij varius: ijeg
meg az te nenejdnek halalokon es ne ak
az vgyan el vezmi mynth ok. Monda
huzena: a parom en az o peldajokkaat
halman kowetnij. kimek mijatta ez demly
ok o velok yzoktol yzokke vgyadmi. Mon
da nekij varius en azt mondom fogagy
zoth engeg en tanaccoomak. Monda huz
rena nem engedok en borze tanaccozo
nak felelee varius ga nem engerz nem
hamaz pletleek meg. de nag hozzv ke
nokath tetectok zaytad. Monda huzena
meneuel nagyobban gyptretom: amieual
nagyobban fel magasztatom, monda ne
kij varius. Az kenokath nem felod. olyaat
teyok zaytad hog kytol felz. monda huz
na valamiy en zaytan tey mynd meg gy
ozom kzytus segevegewel felelee varius
en az bordeelban videtlek teyodeth. es az
te testodeth oth igy meg fozoztetetom
monda huzena: job hog az testh meegh

fogyaatok ez karomlookath es vessetoth¹
 a tozben: fogaak ottan zegenyokketh es,
 kezokkeeth labokath meg kotozeek es
 az tozben veettek: de az vr isten imelyen
 5 nag <odaath teen velok hog sem ruha
 yok sem hayok sem testok meg nem ee-
 gee. de ha mynt <ak el aluttak volna
 lelkoketh istennek meg adaak, Monda
 Varius: hozzatok ky hyrenath is. hog ky
 10 hoztaak volna. monda nek y varius lyeg
 meg az te nene y dnek halalokon. es ne ak
 a f vgyan el vezn y mynth ok. Monda.
 hyrena: akarom en az o peldayokkaat
 halwan kowetny. kinek myatta erdomly
 15 ek o velok orokkol orokke vigadny Mon-
 da nek y varius. en azt mondom foga gh
 zooth enge gh en tana <<omnak Monda hy-
 rena nem engedok en bonre tana <<ozo-
 nak. felelee varius ha nem engecz nem
 20 hamar otleek meg. de nag hozzw ke-
 nokath teteetok raytad. Monda hyrena
 me neuel nagyobban gyotretom: an neual
 nagyobban fel magaztatom, monda ne-
 ky varius. Az kenokath nem felod. olyaat
 25 te zok raytad hog kytol felz, monda hyre-
 na. valamyt en raytam tezz mynd meg gy
 ozom kristus sege <<egewel, felelee varius
 en az bordeelban vittetlek tegodeth. es az
 te testodeth oth igon meg fortotztetom
 30 Monda hyrena: Iob hog az testh meegh

¹ Helyesen: *vessetok*.

15
foetsteestek af az minnem bozz w staagokk
al hornem mijnt az lelck balman ninda
hoffaak, monda varius: Ga taarfok keez,
az koozwauk nat nem zamlaltathatol oz
ton az zijeknek tarsassaagokban. Monda
Gijzena. Az gyfnprzosseeg nems keent: az zo
kfeeg koronats, nem mondatik az boim
ek mire minken akaratya az lelckneek
felelee varius. Gejaaban pedwestem az
d yfinsadganak. Gejaaban kpnprzolttem
zayta, mondanak az legemjok. ast mi,
iol tuttok hog semmiy keeffen el nem Gay
ol az p fityep. monda varius, nem pedw
ezok tpbet nekij. vijgetpkeel det az boz:
gelban. Monda Gijzena. Nem vyznek fele
le varius. sij tylt meg. monda Gijzena az
akij ez vilaagot bolkessegevel Gijzena. Mo
nda varius no maud meg laatom Ga seget
monda Gijzena. Baatoz, paranzola varius
hog el vjmejek: azontul keettj yfiak idve
nek el variusnak zolgaytul Gijzenat meg
verwet es ottan kzzel ualo gegnek teteere
fel viucek. varius zolgay meg teereueek
keerde det vrok mire ol. hamaz meg idt
tek volna. el hog hal volna Gijzena. mon
daanak amazok ijmez heeg teteen vagon
monda varius o ty getook keerde dkeettj
zijdmia es feniggetij. mondaanak amazok
mijt zijtz miyt feniggetz istenok tegod el
vezessenek nam inndpiben engeletpnt
te nekod semmiben meg nem tortok /

5 fortotzesseek akar.mýnemó bozzwssaagokk
 al honnem mýnth az lelök balwan ýmada-
 ssokkaal, monda varius: ha taarsok leez,
 az kwrwaaknak¹ nem zamlaltathatol oz-
 10 ton az zýzeknek tarsassaagokban, Monda
 hýrena. Az gýonqrosseeg nemz keent: az zó
 kseeg koronath, nem mondatik az bónn
 ek mire nýn<en akaratya az lelökneek
 felelee varius. heyaaban kedweztem az
 15 ó ýfiwsaaganak. heyaaban kqñqroltem
 rayta, mondanak az legenýok. azt mý,
 iol tuttok hog semmý keeppen el nem haý
 ol az q hitýrol, Monda varius. nem kedw
 ezok tobbet neký. výgetqkeel ótet az bor-
 20 delban. Monda hýrena. nem vyznek. fele
 le varius. ký týt meg. monda hýrena az
 a ký ez vilaagot ból<essegewel býrya, mo
 nda varius no mayd meg laatom ha segel
 Monda hýrena. baator, paran<<ola varius
 25 hog el výnneýek: azontul keeth ýfiak íowe
 nek es variusnak zolgaýtul hýrenat meg
 vewek es ottan kqzzel ualo heñnek teteere
 fel viueek, varius zolgaý meg teereenek
 30 keerde óket vrok mire ol” hamar meg íót
 tek volna. es hog hol volna hýrena. mon-
 daanak amazok ýmez heeg teteen vaqon
 Monda varius O tý hetook² kezde ókeeth
 zýdnýa es feñqgetný Mondaanak amazok
 mýt zýcz mýt feñqgecz istenok tegod el
 35 vezessenek nam mýndqonben engettqonk
 te nekqd semmýben meg nem tqrtok,

¹ A valószínűleg hosszú *á*-t jelölő kettőzött *aa* között, illetőleg fölött csupán ebben az adatban jelenik meg az ékezetszerű vonás. Egyedi előfordulása miatt szándéktalannak tekintjük, ezért átiratunkban nem jelöljük.

² Vö. TESz.: hit 'esztelen balga'. A latin szövegben: O insensati et hebetes!

meg parancsolatodatt: felede varius
Eam parancsolam hog ez hog fogadat
Van dagaalyos leantq az bordelban ny
getok mire nem vitetok mondanak a
mazok mert keet yfydak idvenek aztq
mondaak hog te polteed otets hog gizen
att az heeg tettere vijgeek felede varius
Nynken gyzomiel mondanak az lege
nykt mi iol esmeryok mimemok valan
ak mertq fenos uftayok vala es igon
zeep ozzajok rotamok menenk es eg
gykt iogya felpl mastik balya felpl va
la gyzenanak miynketq gaza tereete
nek hog nekod gize temnyok monda
Varius. Hlyk hog louanza fel ylyek es
lykt voltanak lykt minkeetq igen meg la
ttanak meg keressem az legenyok is es
menenek veete. Inge hog az heegsz int
tanak volna. mynd el vezze ezok: kez
eek kezolny az hegyetq de semmykeppen
az tettere fel nem meggetenek meg laatak
gyzenaatt monda varius eg zolgaalya
nak. Eod altal otets az ottan meg lowe
monda gyzena variusnak. Babogtalin
zegyondtessel meg hog eljen gyenge z
zets tee fegyez nekot te meg nem gyzhe
teef monda varius. Valamny zegyynth val
pottam mynd kymen zemmedym mertq tu
dom hog ebben meg gaalz monda gize
na: Ezon en nekqm igen keel prplnyon /

meg paran<<olatodath: (f)Felele varius
laam paran<<olam hog ez zoo fogadat-
lan dagaalÿos leanth az bordelban vÿ
getok. mire nem vittetok, mondanak a
5 mazok, mert keet ÿfÿaak iówenek. azth
mondaak hog te kólteed óketh. hog hÿren-
ath az heeg tettere vÿgeek. felele varius
nÿn<en hÿrømmel, mondanak az lege
nÿok mÿ iol esmerÿok minemók valan-
10 ak merth fenos ruhaÿok vala es igon,
zeep orcaÿok, wtannok menenk. es eg-
gÿk iogÿa felol massik Balÿa felol va
la hÿrenanak, mÿnketh haza tereette
nek hog nekod hÿr(r)e tennøÿok Monda
15 Varius. Illik hog louamra fel ÿlÿek es
kÿk voltanak kÿk minkeeth igen meg <a
ltanak. meg keressem. az legeñok is el
menenek veele. Imee hog az heghoz iut
tanak volna. mÿnd el vezze ezok: kezd
20 eek kerólnÿ az hegÿeth. de semmÿ keeppen
az tetera fel nem mehettene. meg laatak
hÿrenaath monda varius eg zolgaayã-
nak. lód által óteth. az ottan meg lówe
Monda hÿrena variusnak. Bodogtalan
25 zegÿonóltessel meg, hog elÿen gÿenge zó
zeth tee fegwer nekol te meg nem gÿozhe
teel Monda varius: valamÿ zegÿonth val
lottam mÿnd kÿnnen zenuedom merth tu
dom hog ebben meg haalz, Monda hÿre
30 na: ezon en nekom igon keel orolnom,

te nekod iggn Gankodnod, mert az tye
pegypellenfegydezt pokolza karhozatoot
bi. pedeg martizomsaagrat paalimajat
es zuzesseget koronajath kristus iesustul
en iegypstomde veiyendy vagyok pmet.
tiztsteeg es dicxsteeg mind qzokkol pzetke.

Mu arrol rok seep tanossaa gott,
mikepen kesseztij az qedog az zuzsek
ett: az ozvegyoketti: az hazassokatti er

Dag hizplekdy gondolaatokkal zool
az zuznek es ezt mondja Micoda bo
Pondsaag es te nekod hog zuz wag. es az
hazaassaagot el tauoztassaad te yfimsaag
odnak ydenen. es apacza leeg, nemde haz
nost volnaec hog haazassaagban eletyd
ett visselneed ez vylaagban. Kytbol nage
seep fyakkath leamjokath zylmet, nezed
zee az patriarkaath profetaath kyt
ptol zamitalan zentok zaak martanak. es
mastan mynd fyokkul feleslegokkel iften
elqoth qzokke vitadnak Pan vylagnak
kezdetiben mikozt iften tezmotte adamot
azzontul nekij feleslegot oldalabol zozze
olcaid mynd et az zentij iraaht. sohol nem
talalod hog az hazaassaag karhozatoth
volnak azeht. is ha fyakkath wag leamjok
nekpl ez vylaagbot kyt mulandaz: kyt in
adnak oztan erted a wag kire marad attija
1 dtul

ausg
8 nita
1040

- te neköd igön bankodnod,¹ mert az the
 kegyötlensegödert pokolra karhoztatool
 en kedeg martiromsaagnak paalmaÿat
 es zÿzessegnek koronaÿath kristus iesustul
 5 en iegÿössömtöl veÿendö vagÿok. kinek,
 tiztösseeg es di<<össeeg mynd örkököl örköke *etc*
Im arrol irok zeep tanossaagoth
mikeppen kessertÿ az ördög az zÿzek
eth: az özwegÿöketh: az hazassokath *etc*
 10 Nag hizölködö gondolaatokkal zool
 az zÿznek es ezt mondÿa Mi<oda bo
 lonsaag ez te neköd hog zÿz wag. es az
 hazaassaagot el tauoztassaad te ÿfÿwsaag
 odnak ÿdeÿen. es apacza leeg, nemde haz-
 15 nosb volnae hog haazassaagban eletöd
 eth visselneed ez vÿlaagban. kÿbööl nagh
 zeep fÿakkath leanÿokath zÿlnel, nezed
 zee az patriarkaakath profetaakath kÿ
 ktöl zamtalan zentök zaarmaztanak. es
 20 mastan mynd fÿokkal felessegökkel isten
 elöqth örköke vigadnak, lam vÿlagnak
 kezdetiben mikort isten terömtte adamot,
 azzontul nekÿ feeslessegöt oldalabol zörze
 Oluasd mynd el az zenth iraasth. sohol nem
 25 talalod hog az hazaassag kaarhoztatoth
 volna. + (+a uag hog tiltanaÿa)² azerth is ha fÿaak a wag leanÿok
 neköl ez vÿlaagbol kÿ mulandaz: kÿk im
 adnak oztan erted. a wag³ kire marad attÿa
 dtul

¹ A b hurka előtti hullámvonal késői tintával van meghúzva.

² A hasonmás hiányosan adja vissza az eredetit.

³ A szó után látszó pont a sorjelölő vonal nyoma.

Amadtul marath orok seeg: mondóm /
hog senkije: feleelmind ezorze az zij:
ze seeg mondóm: tallozzatok. Eken
tölem ordognek fömetij: Nemde az haz
aallag testnek furtozzeettje. De az zij:
ze seeg elmenek es testnek egez volta
istenek leanjja: angeloknap hinga ma:
rianak maatkaja: legnek lilioma pa
radicomnak zofuaja. Paam ez vilag
nap meg ualtoja sem akara zijletni eg
jebetöl ha nem zijzöl. Azt mondád hogij
az zentj irasf nem tilija az hazassa
yotij: Bizon az hog nem tilija: de nem lo
telez veaja, mertij az hazastok zijnek ijeg
zerent ualo fyaakkat leanjokats: de az
zöreek lelkijetheth, példat veettel az pro
fetaakról hog sok zentpkettij zijtenek
azok kazzöl nemelyek mint am zent kate
rina margareta forotea: ze mind galalijg
vyaaskötanak. azert is isten öket zaaz
koronauul koronazta hol az hazastok
akij lak Gaarmizaal: azert eweel tartom
hog latya hog nem lakhatya az zijzet
et mertij az özwegtijöz es ezt mondya
nekij az özweg seeg sem istemmel sem em
örökneel nem diczeretös, ha istemmel
nem diczeretös. Gaat hejyaaban teromj
te isten az ferfjath es az arzon'embörth
ö monda. gyarapogyatok es sokassulyatok

- anÿadtul marath őrökseeg: mondom,
 hog senkÿre: ffeleel[e] mind ezökre az zÿ-
 zesseeg mond[a]uan: tauozzatok el en
 tolem őrögnök kőwety: Nemde az haz
 5 aassaag testnek őrtozzeettÿe. de az zÿz-
 zesseeg elmenek es testnek egez volta
 istennek leanÿa: angeloknak hwga Ma-
 rianak maatkayä: eegnek lilioma pa
 radi<<omnak rosaayä, laam ez vÿlag
 10 nak meg ualtoya sem akara zÿletnÿ eg-
 yebtól ha nem zÿztól. Azt mondad hohg
 az zenth iraaas nem tiltÿa az hazaassa
 goth: bizon az hog nem tiltÿa: de nem kö
 telez reaÿa, merth az hazassok zÿlnök ydö
 15 zerent ualo fÿaakkat leanÿokath: de az
 zőzeek lelkÿekkeh, peldat veettel az pro
 fetaakrol. hog sok zentökeeth zÿltenek
 azok közzöl nemelÿek mint am zent kate
 rina margareta dorotea: *etc* mÿnd halalÿg
 20 vÿaskottanak $\wedge$ (zesseeg).¹ azerth is isten öket zaaz
 koronaual koronazta hol az hazaassok
 ath <ak haarmiczaal: azert eweel tartom
Hog latÿa hoğ nem <alhatÿa az zÿzet
el meğon az özweghöz es ezt mondÿa
 25 **nekÿ** Az özwegseeg sem istennel sem em
 borökneel nem di<<eretös, ha istennel
 [nem]² di<<eretös. haat heÿyaaban terömtö
 tte isten az ferfÿath es az azzoñ embörth
 ö monda. gÿarapogyatok es sokassulÿatok

¹ A bal margóra írt szót nyilván a könyvkötő csonkította meg; eredetileg *zÿzessegeri*-et írhatott a scriptor.

² Az aláhúzás itt csakis törlést jelenthet; a mondat értelme erre utal.

174

el vugyan ottan leuan vagyon: el mindgonk
iof ualanaat, mihammal iob mi istemmel
io. Ame Ioud profeta ~~io~~ Iuda. Az te fe
dessegeed miim az termoth zolg tokee az te
baazadnak oldalaaban: gan feyeed az
erth te nekod hog te isten ak aratija elle
n mezz temod. el termezetnek dolgaj el
den te baalgatag saagodnak miatta mezz
jarnod, sptis mere fjaakkat leamjokkat
zoldhetneel. ame zaamoth keell itelet nap
van ad nod. felelee miind ezokre qz weg
seggs tiztassag monda memmel en toleni
yonos tanaas ado. meuth az hozzo ideig
valo tiztassag tartas. zyzesseegs vezg
mik azert is emmek miatta per feele ko:
zonath bizok. Am vromp az evangeliom
ban azt monda mindon kij el hagyja fe
lessegeth a mag feyeet en ertheem. zaaz
anniat vezon es az orok eleteth bizija
Ahol azt mondod hog isten hejaban ter:
pntotte az fersijat el az azromi allatoth
arra ezt felelqm. hog mindon hatalmas
suag el mindon io dolog istemmel akarat
aban uagyon. azert is miig isten akara
hog en feernek legyek nem mondeek el
lentg nekij. dee hog el ualek feyem
td. az apastal mondaasth fowettem
kij azt irta. ha el festsjendez az fersijw
tul galalnak miatta ne feresz maasth

es vgyan ottan Iruan vagyon: es mindonok
 iok ualanak, my annal iob my istennel
 io. Ame dauid profeta is azt Irta. Az te fe
 leessegod mint az termoth zolo tokee az te
 5 haazadnak oldalaaban: han feyeed az-
 erth te nekod hog te isten akaratya elle
 n merz tennod. es természetnek dolgay el
 len te baalgatagsaagodnak myatta merz
 yarnod, sooth mene fyaakkat leanyokkat
 10 zolhetneel. anne zaamoth keell itelet nap
 yan adnod. ffelelee mynd ezokre ozweg
 segos tiztassaag monda menyel en tolem
 gonoz tana< ado. merth az hozzw ideig
 valo tiztassag tartas. zyzesseeghoz veto-
 15 nik. azert is ennek myatta ket feele ko-
 ronath byrok: Am vronk az ewangeliom
 ban azt monda. Myndon ky el hagya fe
 lessegeth a wag feryeet en erteem. zaaz
 annyat vezon es az orok eletoth byrya
 20 A hol azt mondod hog isten heyan ter-
 omtotte az ferfyat es az azzony allatoh
 arra ezt felelom. hog mindon hatalmas
 saag es mindon io dolog istennek akarat
 yaban uagyon. azert is myg isten akara
 25 hog en feemel legyek nem mondeek el
 lenth neký. dee hog el ualeek ferjem
 tol. az apastal mondaassath kowettem
 ky azt irta. ha el feslyendez az fferfyw
 tul halalnak myatta. ne kress¹ maasth

¹ A szokatlan helyen megjelenő kettős ékezet talán a magánhangzó-kettőzést akarja helyettesíteni? Vö. még: 9/17: *ebbeen*, 9/28: *uegzoth*, 17/7: *hét*.

Ahol azt mondod hogy azt mondta isten
gog gyara poggjatok el sokasuljatok
azt isten nem lak magzatoknak soka
sulusasrol monta de kelki idonak so
passulusasrol is: Es ahol azt mondaad
et ezant vald bona. es iggy iok valanak
Engedem gog io dolog az tozven zarent
valo hazassag. de iob az pzweg seegbee
lij tiztassag. de ammal is nymqst az zij
zesseegbelij tiztassag. Es ahol azt mon
dod gog az pzwegkeg embrokt inel
nem diczeretok: vizon az az gonoz.
embroknel. de az io pzwegseeg dicke
io embroktnel: azerz ereg merth nem
gizok neqod mintq calaardnak
Isten zokseeg ty neqok az hazassagrol inom
azerth nem irom az d kessertetokkety: r
In uagyon vuan elso kijeraij konin
gail nemq azson. qth zolgalo leamjaal
mentq uolt dauid kijal elejden: az da
uid vronk kristus. az abigail az zijes
seeg tarto zomel. es ha vronk kristus hoz
akar mennij tagath ymez qd dologq
berne legyon. kijk erteetnek az qth zol
galo leamjokton. elso zomezmosteegq
maas iarasban valo merzetkeetseegq
fzarmad ert erkol viffes: negyed rit

- A hol azt mondod hog azt monta isten
hog gyárapoggjátok es sokassuljátok
azt isten nem <ak magzatoknak soka
ssulaassarol monta. de lelký ioknak so
5 kassulaassarol is: Es ahol azt mondaad
et erant vald¹ bona. es igon iok valanak
engedõm. hog io dolog az tõrwen zerent
valo hazassaag. de iob az õzwegseegbee
lý tiztassaag. de annal is nõmõsb az zý
10 zesseegbelý tiztassaag. Es ahol azt mon-
dod hog az õzwegseeg embõrõk neel²
nem di<<eretõs: Bizoñ az. az gonoz.
embõrõknel. de az io õzwegseeg di<<e
retõs istennel. angeloknal. es mýndõn,
15 io embõrõknel: azert ereg merth nem
hizõk nekõd mýnth <alaardnak
Nem zõkseeg tý nektõk az hazaassokrol irnom
azerth nem irom az ó kessertetõkketh: *etc*
Ig uagyõn iruan elsõ kýralý koñw³
20 **nek huzon õtõd rezeben** hog az abý-
gail newõ azzon. õth zolgalo leanyaal
menth uolt dauid kýral⁴ eleýben: Az da
uid vronk kristus. az abýgail az zýzes
seeg tarto zõmel. ez ha vronk kristus(hoz)⁴
25 akar menný tahath ýmez[t] õt dologh
benne legýõn. kýk erteetnek az õth zol
galo leanyõkkon. Elsõ zõmermõsseegh
Maas iarasban ualo mertekleetõsseegh
harmad ert erkõl< visseles: negýed rit-

¹ Helyesen: *valde*.

² A rag elõtt pizokfolt van.

³ Az *õ* hasáiban pizokfolt van.

⁴ A *kristus* szóvégi *s-e* is amellett szól, hogy a *-hoz* rag utólagos betoldás.

pan ualo zolaal. Erto d. elmenek albata
tossaga: Engedre iden gog ig letjeron: r

Tria comedant in psona religiosa
pondus maturitatis

Silicet } Amoz communitatis
fuga proprietatis

Tria reprobantur in psona religia

Silicet } Indeuorio
dissolucio
vagario

Tria debet facere psona religiosa
se castigare no intire

Silicet } prelato obedire no contradire
Semp in bono pfire r no retroced

propter hec tria electus fuit dauid

Est } fidelitatem
fortitudinem
mansuetudinem

fidelis fuit quo ad deum. fortis quo ad serpim
mansuetus quo ad ppmum

- kan ualo zolaas. ewtqd. elmenek alhata-
tossaaga: engedye isten hog ig lehesson: *etc*
- Tria comendantur in *persona religiosa*
pondus maturitatis
- 5 Scilicet Amor Communitatis
fuga proprietatis
- Tria reprobantur in *persona religiosa*
Indeuocio
- Scilicet Dissolucio
- 10 Vagacio
- Tria debet facere *persona religiosa*
Se castigare non interficere
- Scilicet prelato obedire non contradicere
Semper In bono *praeficere et non retrocedere*
- 15 propter hec tria electus fuit dauid
fidelitatem
- Scilicet fortitudinem
mansuetudinem
- ffidelis fuit quo ad *deum*. fortis quo ad seipsum,
20 mansuetus quo ad *proximum*,

Si quilibet persona Religiosa debet esse fidelis
in obsequio professionis. fortis Impugnatioe
tentationis. inhiſtens in ſupportatione
indigent. Talis quęcuq; fuerit credat ſe elotim

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Sic quelibet *persona Religiosa* debet esse *fidelis*
in *obseruacione* professionis. fortis In *pugnacione*
tentacionis. Mansuetus in *supportacione*
indigentium. Talis *quecumque* fuerit *Credat se electum*

36
18v

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Zazaatoknak kajunokoknak apazs
 aknak: es egyeb egyhazi embereket: ki
 k ak fejk meg nyirettestuel es rubaa
 visselessttel esmertetnek istennek gazug
 ny: kik o testokkeeth meg nem tartoztat
 taak tiztaakentalan dolgoktul: kik /
 indok bnyiasaagual magokath felyste
 ttek elyen bentu zenyvednek. pokolban
 eg too uagyon pokolban kszep arant meg
 fagyoth es fagyon yt eg bestije: kinek uagyon
 keet laabany es keet zaarinja: gozzu maha
 was orza: vas kormey: kinek zayaabol olth:
 atatlan laang ip ky: es lelkokkeeth latta
 tik uala emny kyt o nekij gyomraaban az
 kemak mijatta semmije leznek uala: esme
 g zoly uala okeeth az ycegon ot ok meeg
 vijulnak uala esmeg az kenra: es az let:
 fok mynd fersyaaknak mynd azsomj allau
 toknak lelkok kyt az toban ala zaalnak
 uala meg gasasulnak uala. es oth nagh
 nebezen uaryak uala az zylfnek ydeiet
 delpl maedostatnak vala meggf kegyon:
 uak modyaara azoktul myit zylendokok
 valanak oth elnek uala naualyaasul az ky
 deeg uisben: mikort id leet uolna goth
 zylfnekek omolteessokkel be tolyk uala
 az pokolbeelyeekkeeth: es es keppen keg:
 yokkaath zylneek vala: nem ak azsomj
 flatok de meeg az fersyath id zylnek vala

Baraatoknak kananokoknak apacza
 aknak: es egýeb eghaazý emboroknek: ký
 k <ak feýok meg nyreetteseuel es ruhaa
 visseelessokkel esmertetnek istennek hazwg
 5 ny: kýk o testokkeeth meg nem tartoztaat
 taak tiztaa[land]talan¹ dolgoktul: kýk,
 ondok bwýiassaagual magokath fortotzte
 ttek. elýen kenth zenwednek. pokolban
 eý too uagýon pokolban. kopez arant meg
 10 fagyoth. ez fagyon yl eý bestýe: kinek uagýon
 keet laaba[y] es keet zaarnya: hozzu nyaka
 was orra: vas kormeý. kinek zaýaabol olth-
 atatlan laang io ký: ez lelkokkeeth latta
 tik uala enný. kýk o neký gyomraaban az
 15 kennak myatta semmýe leznek uala: esme
 g zoly uala okkeeth az yeegon. ot ok meeg
 vyulnak uala esmeg az kenra: es az lel-
 kok mynd ferfyaaaknak mynd azzony allaa
 toknak lelkok kýk az toban ala zaalnak
 20 uala meg hasassulnak uala.² es oth nagh
 nehezen uaryak uala az zylesnek ydeieth
 belol mardostatnak vala mergos kegýon-
 aak modyaara. azoktul myt zyleno[k]ok
 valanak. oth elnek uala naualyaassul az hy
 25 deeg uizben: Mikort ido leet uolna hogh,
 zylnenek owolteessokkel be tolyk uala
 az pokolbeelyeekkeeth: es ez keeppen keg-
 yokkaath zylnenek vala: nem <ak azzonya
 llatok de meeg az ferfyath³ is zylnek vala

¹ A rubrumos irás feketével van áthúzva.

² A latin szövegben így: *impregnabantur vero omnes anime tam virorum quam mulierum, que descendebant in stagnum.*

³ Helyesen: *ferfyak*. A latinban: *Pariebant dico non solum femine, sed et viri.*

nem csak tagoknak zülésre termeseet
zerentő uala geleyen de mind karokkon
mind melyökön: kij ignek uala mind
don tagokkon bestyeek kijnek tyzses ual
vala feyök es begyös orook: kijkel az ta
gokkatq homat kij ignek uala zaggat
yaak uala: kijnek faarkokon sok zomok
valanak: mikent haatra haytott horgok
az tagokbol homat kij ignek uala azok
katq sapyaak uala: az bestyek akazw
an kij igni mikozts q faarkokatq uelök
kij nem vonhatnayaak: az tagokban ho
matq kij ignek uala: az q vassal tyzes orzo
kpaath nem zomnek uala uagyma: myg
azokkatq mind az ynakijg es az ontog
meg emesteneyek: es ez keppen egyetm
den omoltmen az yegeknek zygessyk
es ez elyen kentq zenuedo leltoknek orde
taastok es az bestyeknek miuastok kij q
belölk kij ignek uala az egeety feelerj
vala: vala mindon tagokban bestyek:
nek kolqmb kolqmb feyök kij az tagok
atq kagyaaak uala mind az myg es az so
ntokijg: olyan vala melölk mintq az
appis fejyonak kij meeg az izokkeety
is meg emestijg uala mind tydyöptijg
ben: zomezom testyk mind forfjaknak
mind azsonij allatoknak olyan uala

- nem <ak tagoknak zylesre termezeet
zerenth ualo heleyn. de mynd kariokkon
mynd melyokkon: ky ionek uala myn-
don tagokkon bestyeek kyknek tyzses uas
5 vala feyok. es hegys orook: kykkel az ta-
gokkath. honnat ky ionek uala zagat
yaak uala: kyknek faarkokon sok zomok
valanak: mikenth haatra haytoth horgok
az tagokbol honnat ky ionek uala azok
10 kath <apyaak uala: az bestyek akarw-
an ky iony. mikorth o faarkokath uelok
ky nem vonhatnyaak: az tagokban ho-
nnath ky ionek uala: az o vassas tozes orro
kkaath nem zonnek uala uagnya: myg
15 azokkath mynd az ynakyg es az <ontyg
meg emezteneyek: es ez keeppen. egetom
ben owoltwen. az yegeknek zorgessok
es ez elyen kenth zenuedo lelloknek orde
taassok. es az bestyeknek nyuaassok kyk o
20 belolok ky ionek uala. az egeeth feel ery
vala: vala myndon tagokban, bestyek-
nek kolomb kolomb feyok, kyk az tagok-
ath ragyaak uala mynd az ingy es az <o
ntokyg: olyan vala nyeluok minth az
25 aspis kegyonak. kyk meeg az izokkeeth
is meg emeztyg uala mynd tydyokig
len: zomerom testok mynd ferfyaknak
mynd azzony allatoknak olyan uala

méntg az kégyok: kijt gaafnak belol ma:
 kijt kaagatyaaq uala: es belokketh belol
 kijt kijt womma akariyaak vala: u
 ez raast en talaltam eg kibben: vronk
 zyletesse vran. ezoz saaz neguen kylenez
 ez tendoben mikort vnanak gybermaban
 volt eg Iundalus nemp embor kibben
 istemek semmy io nem voltg. ez kertelen
 meg betegle: es ordogok nek laatafaatul
 igy meg viede. de az p anyyala melleje
 alla es tet meg batoreta hog ne felnee
 es ueele el gyua es meg monda nek y hog
 iol ezeben venneje az miketh latna me:
 tth. es meg az testben volna terendo. es m
 ijkoz meg mutatta volna nek y mienep
 kemjok ughu az gel'kossoknak: az ga:
 my gytyhnek az keweljok nek az fol
 wemok nek. oston vgy mutata meg my
 nemp kemjok volna az testy bonnel' eg
 egyazy emborok nek. yelofben azoknak
 kijt on magokk' al fajtalanpodnak: u
 mient hm en nekod miluan meg iztam
 az tob kenoknak izaassat mind el hgy
 uan meet azokat tudny nem ohyan sokteeg
 apacsaaknak plastronokban vala eg ap:
 pacsa ky mind az tobbyt foliol mulya vala
 penitencia tartaassal. es kemen' eketh vissk
 lesseel. ezert is myndomiktol iztolletyk va:

- mÿnth az kegÿok: kÿk haasnak belol ualoyt zaagatyaaak uala: es belokketh belolok kÿ vonnyaa akarÿaaak vala: *etc*
 ez iraaat en talaltam eÿg koñben: vronk
 5 zÿletesse vtan. ezor. zaaz. neguen kÿlencz
 eztendoben mikort irnanak hÿberniaban
 volt eÿg Tundalus newo embor. kÿben.
 istennek semmÿ io nem volth. ez hertelen
 meg betegole: es ordogoknek laataasaatul
 10 igon meg yiede. de az o angÿala melleÿe
 alla es otet meg batoreta hog ne felnee
 es ueele el hÿua es meg monda nekÿ hog
 iol ezeben venneÿe az mikeeth latna merrth.
 esmeg az testben uolna terendo, es mÿ
 15 ykor meg mutatta volna nekÿ mÿnemok
 kenÿok uolna az zelkossoknak: az hamis
 hÿtoknek. az kewelyoknek. az foswenÿoknek,
 ozton wg mutata meg mÿnemok kenÿok
 volna az testÿ bonnel elo eghazy emboroknek.
 20 yelosben azoknak kÿk on magokkal faÿtalankodnak: *etc*
 mÿnt Im en nekod nyluan meg irtam
 az tob kenoknak iraaasaat mind el hagu
 an mert azokat tudny nem olyan zokseeg
 25 Apaczaaknak klastromokban. vala eÿg ap-¹
 pacza kÿ mind az tobbyt foliol mulÿa vala
 penitencia tartaassal. es kemeñ eleeth visse
 lesseel: ezert is mÿndoniktol tiztoltetyk va-²

¹ A jobb oldali margón későbbi kéztől a 25. sor magasságában grafittal vagy ónnal írt *Se*, a 26. sorral egy vonalban *ee* áll, a 27. sorral és a 28. sorral egy magasságban megfejtetlen betűnyomok láthatók. Nyilvánvaló, hogy megcsönkített szavak maradványaival van dolgunk.

² A hiányzó *-la* szótag bizonyára a lapforduló miatt maradt el.

zent gyamant, Meg betegydeek es meeg
 Galaa es el temetnek: Törteneke eg nap es
 muluan hog az sorozot az o koporsója mellet
 mennenek. Laatak az koporsót haath mind m.
 eg egypth: Ezen mynd igy codealkozanak /
 Az abbatissa oda gyuattaa az provincialis
 fejedelmeth: Ez fejedelem fel nyitata az ko-
 porsóth semmit ot egyebeeth nem leleneek
 hamunaal az es bódós uala mynd pedgys
 es meg ezteek hog pokolban uolna: az pro-
 vincialis akara o kaarkozzaassanak okaat
 meg tudnia: titkon meg keezdse az abba-
 tissaath o eletyrol: ky felele. En o eletyben
 semmi egyeb fogyatkozatoty nem esmer-
 tem: ha nem hog gyakran veetekpdyth: es
 bec monda az többinek myndon dolgokat
 es nag gyakran meg törtet az zenth zere-
 tetoty kőztyk: monda az provincialis-
 bizon mondom hog ez pokolban temette-
 toty, merth ha amie idban volt volna mi-
 nth zy; maria zereket nepp: ammenal
 melleebben uolna pokolban az o halalat
 lansaagaacit: merueel tob ioknak volth
 gonozzwl byroja az halalattamnak mi-
 ndgnyok fordulnak vész odelmere: z
 In custo dilecti domini hui exempli
 excepti de libro fr̄is Bernardini de
 Bistya qui fuit frater sancti francisci

zenth gyananth, Meg betegodeek es meeg,
 halaa es el temetteek: Törtenekeg nap el,
 muluan hog az sororok. az o koporsoya mellet
 mennenek. laatak az koporsoot haath mind m-
 5 eg egoth: ezon mynd igon <odaalkozaanak,
 Az abbatissa oda hyuattaa az prouincialis,
 feyedelmeth: ez feyedelem fel nyttata az ko-
 porsooth. semmyt ot egyebeeth nem leleneek
 hamunaal, az es bodos uala mynt ordogh
 10 es meg erteek hog pokolban uolna: az pro-
 uincialis akara o kaarhozzaassanak okaat
 meg tudnya: titkon meg keerdoze az abba-
 tissaath o eletyrol: ky feelele. en o eletyben
 semmy egyeb fogyatkozatoth nem esmer-
 15 tem: ha nem hog gyakran veetekodoth: es
 bee monta az tobbinek myndon dolgokat
 es nag gyakran meg tortee az zenth zere
 tetoth koztonk: Monda az prouincialis
 byzoñ mondom hog ez pokolban temette
 20 toth, merth ha anne ioban volt volna my
 nth zyz maria zeretet nekol: anneual,
 melleebben uolna pokolban az o haalalat
 lansaagaaert: meneuel tob ioknak volth
 gonozzwl byroya. az halalatlannak my
 25 ndonok fordulnak vezzodelmere: etc

In Cristo dilecta domina hunc exemplum
excepi de libro fratris Bernardini de,
Busty qui fuit frater sancti francisci

A scriptorok kevés tintával vagy egyes rubrummal meghúzott vonalait a hasonmásan csak retussal tudtuk volna láthatóvá tenni. Erről, valamint az áttűnések lefedéséről a paleográfiai hűség érdekében lemondtunk. Átiratunk természetesen a hasonmásan nem látható jeleket is tartalmazza.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

